

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLİĞİ ANABİLİM DALI

İLKÖĞRETİM 6. SINIF SOSYAL BİLGİLER PROGRAMI HAKKINDA
ÖĞRETMEN VE MÜFETTİŞ GÖRÜŞLERİ(BOLU İLİ ÖRNEĞİ)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Seray ALTUNÖZ

Danışman
Yrd. Doç. Dr. Cengiz DÖNMEZ

ANKARA-2008

JÜRİ ONAYI

Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü'ne,

Seray ALTUNÖZ'e ait "İlköğretim 6.Sınıf Sosyal Bilgiler Programı Hakkında Öğretmen ve Müfettiş Görüşleri (Bolu İli Örneği)" başlıklı tezi jürimiz tarafından Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Adı-Soyadı

İmza

Başkan : Yrd. Doç. Dr. Cengiz DÖNMEZ

Üye : Prof. Dr. Mehmet ŞAHİNGÖZ

Üye : Yrd. Doç. Dr. Kürşat GÖKKAYA

ÖNSÖZ

Her insanın, kendini toplumun bir üyesi olarak kabul etmesi ve eylemleri ile bunu topluma kabul ettirmesi, o toplum içinde yaşayabilmesi için zorunludur. İnsanın, kendi içinde yaşadığı toplumun kendinden beklediği ya da yapmasını istediği davranışları yapacak biçimde yetiştirilmesi de eğitimin görevidir.

Sosyal Bilgiler dersi, çağdaş uygarlığın zorunlu kıldığı sosyal olgunluğu sağlayan ve geliştiren bir alan olarak en büyük katkıyı sağlamaktadır. Genç nesillerin; yakın tarihimizin en önemli ismi Mustafa Kemal Atatürk'ün kurduğu, Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin, çağdaş anlayışa uygun olarak yenileştirip değiştirilmesi demek olan, Atatürkçülük ya da Atatürkçü Düşünce Sistemini öğrenip, bu istikamette yetiştirilmeleri büyük önem taşımaktadır. Bu nedenle, çocuklarımıza verilecek eğitimin; iyi programlanmış olması ve programın etkinlikle kullanılması gerekmektedir. Bu araştırma; programı uygulamaya koyacak ve hayata geçirecek öğretmen ve öğretmenlere rehberlik eden müfettişlerin görüşlerini alarak, Sosyal Bilgiler programı hakkında yeterli bilgi toplamak ve doğru yargılara varıp, bu bilgileri yine doğru yorumlamak amacıyla yapılmıştır.

Araştırmamın tamamlanmasında, sürekli ve etkili önerileriyle yardımlarını esirgemeyen, danışmanım, Sayın Hocam Yrd. Doç. Dr. Cengiz DÖNMEZ'e teşekkürü bir borç bilirim. Başından beri her aşamada yardımlarına ve morale ihtiyacım olduğunda hep telefonun ucunda olduklarını bildiğim arkadaşlarım Osman SABANCI, Ali ALTIKULAÇ, Fatma KAHRAMAN'a, veri toplama sürecinde yardımcı olan İlköğretim Müfettişi Fehimdar ÇİFTÇİ başta olmak üzere tüm öğretmen ve müfettişlere, çevirilerde desteğini esirgemeyen Kâmil BAY'a, her zaman olduğu gibi araştırmam sırasında bana destek olan arkadaşım Havva ENGİN BAYLAN'a, yaparsın diyerek beni cesaretlendiren öğretmen arkadaşlarıma, bütün desteklerinden dolayı tüm aileme, en başından beri varlığıyla bana destek olan, sevgili eşim Alper ALTUNÖZ'e en içten teşekkürlerimi sunarım.

Seray ALTUNÖZ

ÖZET

İLKÖĞRETİM 6. SINIF SOSYAL BİLGİLER PROGRAMI HAKKINDA ÖĞRETMEN VE MÜFETTİŞ GÖRÜŞLERİ (BOLU İLİ ÖRNEĞİ).

Altunöz, Seray

Yüksek Lisans, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Cengiz DÖNMEZ

Mart – 2008

Bu araştırmanın temel amacı, ilköğretim kurumlarında görev yapmakta olan 6. sınıf derslerine giren Sosyal Bilgiler öğretmenleri ile ilköğretim müfettişlerinin program hakkındaki görüşlerinin ve önerilerinin neler olduğunu araştırmaktır.

Araştırma evrenini; 2006-2007 öğretim yılında Bolu Merkez, Bolu ili Mudurnu ve Seben ilçesinde bulunan, MEB’e bağlı ilköğretim okullarının 6. sınıflarına giren Sosyal Bilgiler öğretmenleri ile Bolu ilinde görevli müfettişlerden ilgili olanlar oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini; Bolu Merkez, Bolu ili Mudurnu ve Seben ilçesinde 2006-2007 öğretim yılında sistematik örnekleme yöntemiyle seçilmiş 23 ilköğretim okulunda, 6.sınıfların dersine giren Sosyal Bilgiler öğretmenleri (25 kişi) ve Bolu ilinde 2006-2007 eğitim-öğretim yılında faaliyet gösteren MEB’e bağlı ilgili 17 müfettiş oluşturmıştır.

Veriler, araştırmacı tarafından geliştirilen veri toplama aracı (anket) yoluyla elde edilmiştir. Öğretmen ve müfettişlere yöneltilen anketlerde; öğretmenlerin kişisel bilgileri, programa ilişkin görüşleri, programın uygulanmasına ilişkin güçlükleri, programa ilişkin düzeltme-geliştirme önerileri ele alınmıştır. Burada değişkenlere göre, öğretmen ve müfettişlerin görüşlerinin değişip değişmediği, bu görüşlerin arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığı incelenmek istenmiştir.

Anket sonucu elde edilen verilerin değerlendirilmesinde, SPSS 11.5 paket programı kullanılmıştır. Bulguların analizinde, Sosyal Bilgiler öğretmenleri ile müfettişlerinin programla ilgili görüşleri arasındaki farklar 0.05 anlamlılık düzeyinde “t testi” kullanılarak karşılaştırılmıştır. Frekans (f) ve yüzde (%) dağılımlarına ait tablolar oluşturulmuş ve bunlar yorumlanmaya çalışılmıştır.

Araştırma sonunda, ilköğretim okullarında uygulanmakta olan bu program hakkında, genel olarak Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin müfettişlerden daha olumlu görüş sahibi oldukları sonucuna varılabilir. Programın değerlendirme öğesine ilişkin olarak, öğretmenlerin müfettişlerden daha olumsuz görüş sahibi oldukları göze çarpmaktadır. Sonuçlara dayanılarak öneriler de bulunulmuştur.

ABSTRACT

VIEWS OF TEACHERS AND INSPECTORS ABOUT THE CURRICULUM OF THE 6th GRADE OF SOCIAL STUDIES COURSE

Altunöz, Seray

(M.A), Department of Teaching Social Studies

Advisor: Yrd. Doç. Dr. Cengiz DÖNMEZ

March-2008

The main aim of this research is to survey the opinions and suggestions of the teachers of 6th grade on social studies, and the inspectors worked in primary education associations about the curriculum.

Universe of this research includes teachers who lecture in social studies course of 6th grades which works in centre of Bolu, Mudurnu and Seben, both are towns of Bolu, and inspectors responsible for the region of Bolu in the academic year of 2006-2007. Sampling of research includes 25 teachers lectured in 23 different 6th grades of social studies of primary education schools in Bolu, Mudurnu and Seben who were selected with the method of systematic sampling and 17 concerning inspectors of Bolu in 2006-2007 academic year.

Data are obtained by the way of a tool of collecting data(questionnaire). In these questionnaires which are oriented to teachers and inspectors, their personal information, views about the curriculum, difficulties on application of the curriculum, and suggestions of correction-improvement about the curriculum are discussed. In this process, it is aimed that whether or not views of teachers and inspectors change with respect to variables and it is also aimed that there is any meaningful differences between their views.

SPSS 11.5 package program is used for evaluating the data obtained by questionnaire. In the analysis of findings, differences between views of teachers of social studies and inspectors about the curriculum are compared by using 'T-test' with the value of 0.05 in signifiacnce level. Tables belong to distributions of frequency(f) and percentage(%) are formed and interpreted.

In the final part of this research, it can be arrived at a conclusion that teachers of social studies have generally more positive views than inspectors about the curriculum applied in primary education schools. About the item of evaluation of curriculum, it is seemed that teachers have more negative views. It is also given suggesstions according to results...

İÇİNDEKİLER

Sayfa

JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI	i
ÖNSÖZ.....	ii
ÖZET.....	iii
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER.....	vii
TABLolar LİSTESİ	ix

BÖLÜM

1. GİRİŞ.....	1
1.1. Problem Durumu.....	1
1.2. Araştırmanın Amacı.....	9
1.3. Araştırmanın Önemi.....	11
1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	12
1.5. Araştırmanın Varsayımları.....	13
1.6. Tanımlar/Terimler.....	13
2. KURAMSAL AÇIKLAMALAR ve İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	15
2.1. Program Geliştirme ile İlgili Temel Konular.....	17
2.1.1. Program Geliştirme.....	17
2.1.2. Eğitim Programı.....	17
2.1.3. Öğretim Programı ve Ders Programı.....	18
2.1.4. Programların Hazırlanması ve Geliştirilmesi.....	19
2.2. Sosyal Bilgiler ile İlgili Temel Konular.....	20
2.2.1. Sosyal Bilgilerin Tanımı ve Önemi.....	20
2.2.2. Sosyal Bilgiler Öğretimine Farklı Yaklaşımlar.....	21
2.2.2.1. Vatandaşlık Aktarımı Olarak Sosyal Bilgiler Öğretimi.....	21
2.2.2.2. Sosyal Bilim Olarak Sosyal Bilgiler Öğretimi	21
2.2.2.3. Yansıtıcı Araştırma Olarak Sosyal Bilgiler Öğretimi	21
2.2.3. Sosyal Bilgilerin İlköğretim Okulu Programındaki Yeri.....	22
2.2.4. Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Genel Amaçları	23
2.3. İlköğretim Okulları 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı.....	25
2.3.1. Altıncı Sınıf Öğrenme Alanları, Üniteler ve Kazanımlar.....	25
2.3.2. Sosyal Bilgiler Programının Uygulanmasıyla İlgili Açıklamalar.....	31
2.3.3. Sosyal Bilgiler Programının Temel Öğeleri.....	34
2.3.3.1. Beceriler.....	34
2.3.3.2. Kavramlar.....	35
2.3.3.3. Değerler.....	37
2.3.3.4. Atatürkçülük Konuları.....	38
2.3.3.5. Etkinlikler.....	39
2.3.3.6. Değerlendirme.....	40
2.4. İlgili Araştırmalar.....	41
2.4.1. Yurt İçinde Yapılan Çalışmalar.....	41
2.4.2. Yurt Dışında Yapılan Çalışmalar.....	43
3. YÖNTEM.....	45
3.1. Araştırmanın Modeli.....	45

3.2. Evren ve Örneklem.....	45
3.3. Verileri Toplama Teknikleri.....	46
3.4. Verilerin Analizi.....	48
4. BULGULAR ve YORUMLAR.....	49
4.1. Alt Problemlerin Sınanması.....	49
4.1.1. Demografik Özellikleri Bakımından.....	49
4.1.1.1. Alt Problem 1'e İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	49
4.1.2. Programa İlişkin Görüşler Bakımından.....	51
4.1.2.1. Alt Problem 2'ye İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	51
4.1.2.2. Alt Problem 3'e İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	54
4.1.2.3. Alt Problem 4'e İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	55
4.1.2.4. Alt Problem 5'e İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	56
4.1.3. Programa İlişkin Güçlükler Bakımından.....	57
4.1.3.1. Alt Problem 6'ya İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	57
4.1.3.2. Alt Problem 7'ye İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	59
4.1.3.3. Alt Problem 8'e İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	60
4.1.4. Programa İlişkin Düzeltme-Geliştirme Bakımından.....	61
4.1.4.1. Alt Problem 9'a İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	61
4.2. Öğretmen ve Müfettişlerin Açıklama ve Önerileri.....	64
5. SONUÇ ve ÖNERİLER.....	67
5.1. Sonuç.....	67
5.1.1. Öğretmen ve Müfettişlerin Kişisel Bilgileri ile İlgili Sonuçlar.....	67
5.1.2. Öğretmen ve Müfettişlerin Görüşlerine Dayalı Sonuçlar.....	68
5.1.2.1. Programa İlişkin Görüşler Bakımından.....	69
5.1.2.2. Programa İlişkin Güçlükler Bakımından.....	70
5.1.2.3. Programa İlişkin Düzeltme-Geliştirme Bakımından.....	71
5.2. Öneriler.....	71
KAYNAKÇA.....	73
EKLER.....	83
EK 1. İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi 6. Sınıf Öğretim Programı.....	84
EK 2. İlköğretim 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Programı Hakkında Öğretmen ve Müfettiş Görüşleri (Bolu İli Örneği) Anket Formu.....	91
EK 3: Yasal İzinler.....	107

TABLOLAR LİSTESİ

<u>Tablo No</u>	<u>Sayfa</u>
1. 6. sınıf Öğrenme Alanları, Üniteler ve Süreleri.....	26
2. 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Programı Becerileri.....	34
3. Örneklemeye Alınan Öğretmen ve Müfettişlerin Kişisel Bilgilerine Göre Dağılımı.....	50
4. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin ve İlköğretim Müfettişlerinin Programa İlişkin Genel Görüşlerinin Yüzde Dağılımı.....	52
5. Müfettişlerin ve Öğretmenlerin Sosyal Bilgiler Programına İlişkin Görüşlerinin T-Testi ile Analizi.....	53
6. Müfettişlerin ve Öğretmenlerin Üniteler Hakkındaki Görüşlerinin T-Testi ile Analizi.....	54
7. Müfettişlerin ve Öğretmenlerin, 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Programının “Yöntem ve Teknikleri” Bakımından Görüşlerinin T-Testi ile Analizi.....	55
8. Müfettişlerin ve Öğretmenlerin Programın Değerlendirme Ögesine İlişkin Görüşlerinin T-Testi ile Analizi.....	56
9. Müfettişlerin ve Öğretmenlerin Programın Değerlendirme Ögesine İlişkin Görüşlerinin Yüzde Dağılımı.....	57
10. Müfettişlerin ve Öğretmenlerin Programın Uygulamasında Karşılaşılan Güçlüklere İlişkin Görüşlerinin T-Testi ile Analizi.....	58
11. Müfettişlerin ve Öğretmenlerin Programın Uygulanmasında Karşılaştıkları Güçlüklere İlişkin Görüşlerinin Yüzde Dağılımı.....	59
12. Müfettişlerin ve Öğretmenlerin “Eğitim Durumlarında” Karşılaştıkları Güçlüklere İlişkin Görüşlerinin T-Testi ile Analizi.....	60
13. Müfettişlerin ve Öğretmenlerin Programın “Değerlendirme” Ögesinde Karşılaşılan Güçlüklere İlişkin Görüşlerinin T-Testi ile Analizi.....	61
14. Müfettişlerin ve Öğretmenlerin 6. sınıf Sosyal Bilgiler Programına İlişkin Çözüm Önerilerinin T-Testi ile Analizi.....	62
15. Öğretmenlerin ve Müfettişlerin Çözüm Önerilerine İlişkin Görüşlerinin Yüzde Dağılımı.....	63

BİRİNCİ BÖLÜM

1. GİRİŞ

Bu bölümde; her alanda yaşanan gelişme ve değişimin eğitim alanında da gerçekleştiği bilincinden hareketle, eğitimde olan bu gelişimin Sosyal Bilimler ya da Sosyal Bilgiler öğretim alanını ortaya çıkarması, ABD’de yaşanan Sosyal Bilgiler alanındaki gelişmelerin Türkiye’yi de etkilediği, etkili bir Sosyal Bilgiler öğretiminin gerçekleşmesinde öğretim programının çok önemli bir faktör olduğu, programın amacına ulaşmasında öğretmen ve müfettişlerin anlayış ve tutumlarının çok önemli olduğu ile ilgili düşüncelere değinilerek, Problem Durumu oluşturulmuş, Araştırmanın Amacı ve Önemi, Varsayımlar, Sınırlılıklar ve Tanımlara yer verilmiştir.

1.1. Problem Durumu

Birey eğitim kurumlarında, doğal ve toplumsal çevresini tanıyarak, bunlardan en iyi biçimde yararlanma ve temel ihtiyaçlarını dengeli bir biçimde karşılama yollarını öğrenir. Eğitim sisteminin temel taşı ilköğretimdir. İlköğretim döneminde çocuklara, çağdaş bir yaşam için gerekli olan temel beceriler kazandırılır. Millî Eğitim Temel Kanunu (1998)’nin ilgili 23. maddesine göre, ilköğretim kademesinde, her Türk çocuğunun istidat ve kabiliyetleri yönünden yetiştirilerek hayata ve üst öğrenime hazır olacak şekilde eğitilmesi gerekir (Öcal, 2003, s. 1).

Her birey; gerek bedensel gerek zihinsel bir takım kalıtsal güçler ile donanık olmakla birlikte, toplumsal bakımdan yeniden yaratılır. Bu yeniden yaratılma, sürekli bir oluşum ve gelişim sürecidir. Bu süreç içinde birey, gittikçe artan bir güçle toplumsal gerçeğin hem ürünü hem de parçası haline gelmektedir.

Her birey çevresi ile etkileşim halinde yaşayan ve gelişen bir organizma olduğu ve bu etkileşim sonucu olarak; hem organizmada, hem de çevrede değişiklik meydana geldiği için, hiçbir birey mevcut sürecin dışında kalmaz. Bu ise, davranışlara doğrudan yansır.

Davranışlar, yaşantının mahiyetine göre oluşup gelişir ve yaşantılarla kalıtsal öğelerin yanı sıra belli çevrelerin etkileri altında oluşur. Bu nedenle, bireyin davranışları ile içinde yaşayacağı çevre arasında sıkı bir bağ vardır. İnsan davranışlarının öğrenme yoluyla kazanılmış olması ve öğrenmenin de eğitimin ürünü bulunması gerçeği, eğitimin çok önemli bir güç olduğunun en açık göstergesidir. Bu güç iyi kullanıldığı takdirde, tabî ki sağlıklı bir toplum oluşur (Özoğlu, 1974, s. 52).

Bilim ve teknoloji hızla gelişmekte ve buna bağlı olarak dünyada sürekli bir değişme ve gelişme yaşanmaktadır. Bu değişim çabaları, hep daha iyiye ulaşma amaçları taşımaktadır. En iyi teknoloji toplumu olma yarışı, bu değişimin her alanda olduğu gibi eğitim alanında da gerçekleşmesine ve ülkelerin bu değişim içerisinde eğitim yapılarını sorgulamasına neden olmaktadır. Bunun sonucu olarak, her yeni gün eğitimin; araç-gereçlerinde, amaçlarında, yöntemlerinde yenileşmeler meydana getirmektedir. Buna bağlı olarak, ülkemiz de bu değişmelere ayak uydurmaya çalışmakta ve eğitimde kalitenin artmasına yönelik faaliyetler yürütmektedir. Fakat unutmamalıdır ki, yenileşme uygulamaları ne kadar iyi yönde olursa olsun, hedefin amacına uygun olmayan yöntemler kullanıldığında değişim başarısız olmakta; emek, zaman ve maddî kayıplara sebep olmaktadır (Kozan, 2002, s. 1).

Ülkelerin millî hedeflerinin temelinde hep daha iyiye ulaşmak olduğu için, her alanda bir yenileşme ve gelişme beklentisi olacaktır. Eğitimin toplumun gelişmesindeki rolü de tabî ki inkar edilemez. Bu ilkeden yola çıkarsak, toplumla iç içe olan Sosyal Bilimlerin rolü de büyük önem taşıyacaktır.

Gerçekten de, sürekli bir değişim ve gelişme içinde olan, çeşitli ve karmaşık sorunlarla karşı karşıya bulunan insanların ve toplumların hayatında Sosyal Bilimlerin önemli bir yeri vardır. Kişilerin kendi inançları ile toplumun beklentileri arasında bir denge kurulmalıdır. Bu dengeyi sağlamada insanlara gerekli bilgi,

beceri ve tutumları kazandırma bakımından Sosyal Bilimler önemli sorumluluklar taşır. Çağdaş görüşe göre; Sosyal Bilimlerin bu sorumlulukları yerine getirmede disiplinler arası ve çok yönlü bir yaklaşım izleyerek, kişilere belli bilgi edinme yollarını ve belli beceri kazandırma ile, bunu toplumlar arası bir etkileşim ortamı içinde sürdürme amaçlarına öncelik verdiği görülür (Paykoç, 1991, s. 2).

Hem bir Sosyal Bilim dalı, hem de Sosyal Bilimlerin uygulama alanı olarak eğitimin gelişmesi Sosyal Bilimler ya da Sosyal Bilgiler öğretim alanını ortaya çıkarmıştır. Gerçekte Sosyal Bilgiler, eğitim alanının yarattığı bir kavramdır (Paykoç, 1991, s. 2).

Sosyal Bilgiler, “İlköğretim okullarında iyi ve sorumlu vatandaşlar yetiştirmek amacıyla, Sosyal Bilimler disiplinlerinden seçilmiş bilgilere dayalı olarak, öğrencilere toplumsal yaşamla ilgili temel bilgi, beceri, tutum ve değer kazandırıldığı bir çalışma alanı” olarak tanımlanmaktadır (Erden, 1996, s. 8).

Sosyal Bilgiler dersinin en önemli amacı, bireyi hayata hazırlamaktır. Sosyal Bilgiler, disiplinler arası (interdisipliner) bir alan olup, kendisine özgü öğretim teknikleri gerektirmektedir. Disiplinler arası öğretimde, öğretim; kavramlar ya da problemler etrafında organize edilerek, bu problem veya kavramın öğrenciye verilmesi esnasında ilgili disiplinlerin bilgilerinden etkili bir biçimde faydalanır (Yıldırım, 1996, s. 89).

Sosyal Bilimler, Sosyal Bilgilerin kaynağını oluşturmaktadır. Tarih, Coğrafya, Hukuk, Sosyoloji, Antropoloji, Eğitim, Ekonomi, Felsefe Sosyal Bilgiler içindedir. İlköğretimdeki Sosyal Bilgiler dersi, tüm bu derslerin kesiştiği bir alan olarak karşımıza çıkmaktadır (Sağlam, 1997, s. 9).

Sosyal Bilgilerin bir konu alanı olarak eğitim programına girmesi de büyük önem taşımıştır. ABD’de, XX. yüzyılın başlarında, toplumsal değişme ve çatışmaların önemli derecede artmasıyla, Sosyal Bilgilerin gerekliliği anlaşılmış ve eğitim kurumlarına bir ders ya da konu alanı olarak girmiştir. Farklı düşünceleri benimseyen eğitimcilerin yanında 1940’lı ve 1950’li yıllarda Sosyal Bilgiler programları büyük ölçüde Tarih ve Coğrafya ağırlıklı olarak uygulanmıştır. Ancak

bu sefer de eleştiriler olmuş ve “ Yeni Sosyal Bilgiler” adı altında yeni bir anlayış başlamıştır. Bu hareketin ortaya çıkışında, Bruner’in buluş yoluyla öğrenme kuramının önemli katkısı vardır.

Sunuş yoluyla öğretimin aksine buluş yoluyla öğretim stratejisi, öğrenmenin tümevarım ile gerçekleşeceği düşüncesinden yola çıkar. Diğer bir deyişle, öğrenme özelden genele gidilerek öğrenilir. Öğrenen kişi, öğreneceği bilgiyi temsil eden öğeleri inceleyerek bir anlam çıkarır. Bunlardan ilki, bireyin gözlem ve deneyimleri yoluyla genelleme yapmasıdır. İkinci genelleme biçimi ise, çok sayıdaki örneğin benzer ve farklı yönlerini belirleme yoluyla yapılan genellemedir. Gündelik yaşamdaki, pek çok bilgi ve kavram bu şekilde öğrenilir (Bruner, 1966).

Bruner’in kuramında kültürün de önemli bir yeri vardır. Bruner şunları ifade etmiştir;

İnsan zihinleri ve yaşamı, biyolojik ve fiziksel kaynakların olduğu kadar kültürün ve tarihin de yansımalarıdır. İnsanın tek bir açıklaması yoktur. Sonunda insan koşullarının nedensel açıklamaları, insan kültürünü oluşturan sembolik dünyanın ışığında yorumlanmadan mantıklı anlamlar çıkarılamaz (Bruner, 1990, s. 138).

Buluş yoluyla öğrenme stratejisinde, bilgiyi üretirken öğrenci de görev alır. Bu yüzden üretilen bilgi daha kalıcı olur. Öğretmen, öğrenme ortamını hazırlayan ve yönlendiren kolaylaştırıcı bir rol üstlenmektedir. Tabî ki bunun sağlanması için öğretmene büyük görevler düşmektedir. Çünkü bilgiyi öğrenciye hazır olarak sunmadan, onun bilgiye ulaşmasını sağlamak, bilgiyi kendisinin bulmasını sağlamak bir uzmanlık gerektirmektedir (Kabapınar, 2007, s. 43). Öğretmene rehberlik edilmesi işini de müfettişler yapmaktadır. Bu iş de önemi nedeniyle yine uzmanlık, yeni stratejiler ve yeni planlamalar gerektirmektedir.

Bu hareketle, Sosyal Bilgiler dersinde Tarih ve Coğrafya bilgilerinin ağırlığı azaltılmış; Sosyoloji, Antropoloji, Ekonomi, Siyaset Bilimi ve Sosyal Psikoloji’ye ağırlık verilmiştir. Geleneksel tümdengelim ve anlatım öğretim yönteminin yerini, tümevarım ve araştırma yöntemi almıştır. Öğrencilerin bilgilerin pasif alıcısı

olmaktan çıkartılarak, bilgiyi aktif olarak elde eden, eleştirel düşünme becerisine sahip olan bireyler olarak yetiştirilmeleri istenmiştir (Kozan, 2002, s. 4).

“Yeni Sosyal Bilgiler” programına uygun birçok eğitim materyali geliştirilmesi ve bu yaklaşımı tanıtan birçok kitap yazılmasına karşın, söz konusu yaklaşım 1970’li yılların sonlarına doğru önemini yitirmiştir. ABD’de Ulusal Bilim Vakfı tarafından yapılan araştırmalar “Yeni Sosyal Bilgiler” uygulamasının başarısız olduğunu göstermiştir. Bunun üzerine 1980’li yıllarda, “temele dönme” hareketi ile birlikte Sosyal Bilgiler öğretiminde yine geleneksel eski yaklaşım benimsenmeye başlamıştır (Erden, tarihsiz, s. 6).

Bir program alanı olarak Sosyal Bilgiler, ABD’de doğmuş ve gelişmiş bir program yaklaşımı olmakla birlikte, XX. yüzyıl boyunca, bu ülkenin müttefiki veya kültürel bakımdan etkisi altındaki ülkelerde de benimsenmiştir. Japonya, Kore, Türkiye (Öztürk ve Dilek, 2005), Kanada ve Avustralya (Welton ve Mallan, 1999) bu ülkeler arasındadır. Buna karşılık, İngiltere’nin de içinde bulunduğu pek çok ülkede, Sosyal Bilgiler programının kapsamına giren konular, tek disiplinli program anlayışına uygun olarak oluşturulan Tarih, Vatandaşlık ve Coğrafya gibi derslerde işlenmektedir (Clemson, 1994; Welton ve Mallan, 1999). Farklı isimlerle ilkökul programında yer alan bu ders ülkemizde 1968 programında, Sosyal Bilgiler adını almıştır.

1968 programı hazırlanırken, “Yeni Sosyal Bilgiler” hareketinden etkilenildiğini söylemek mümkündür. Programda bu yaklaşımın izleri görülmektedir. Ancak ülkemizde bu hareketi destekleyecek öğretim materyallerinin olmaması ve öğretmenlerin bu konuda yeterli bilgiye sahip olmamaları nedeniyle geleneksel yaklaşım devam etmiştir (Erden, tarihsiz, s. 7).

Sosyal Bilgiler dersinin niteliği, 1968-1969 öğretim yılından bugüne kadar bazı çevrelerce tam olarak kavranamamış, bu yüzden değişik görüşler ortaya çıkmıştır. Bazı kesimler Sosyal Bilgileri yalnızca Yurttaşlık Bilgisi anlamında kullanırken; bazıları Tarih, Coğrafya ve Yurttaşlık Bilgisinin birleştirilmesi olarak görmüş; bazıları da insan topluluklarının birleşimine ilişkin bilgiler olarak kabul etmiştir (Koçak, 2002, s. 13).

Sosyal Bilgiler öğretiminin etkili bir şekilde gerçekleşmesinde öğretim programı çok önemlidir. Öğretim programı, öğrenci davranışlarında istenilen değişiklik ya da değişiklikler oluşturmak amacıyla ayrıntılı olarak yapılan planlamadır.

Sosyal Bilgiler dersinde de öğretimin başrolünde öğrenci ve öğretmen bulunur. İyi bir öğretimin gerçekleşmesi için; yöntem, araç-gereç, fiziki ortam gibi şartların yanında iyi bir programın olması gerekir. Eğitimde meydana gelen yeniliklerin ve yapılan araştırmaların sonuçları programlar yoluyla okullara ulaştırılır. Programlar varılacak hedefleri, bu hedeflere varabilmek için seçilecek ve belli prensiplere göre organize edilecek muhtevayı, uygulanan metodu, destekleyecek araç, kitap ve teçhizatı ve hedeflere ne dereceye kadar ulaşıldığını belirten değerlendirme kriterlerini kapsamı içine alırlar (Doğan, 1972, s. 83).

Eğitim-öğretim programlarının uygulanabilirliği, programı uygulamakla yükümlü yönetici, öğretmen ve müfettişlerin, bu konudaki anlayış, tutum, bilgi, beceri ve davranışlarının yeterliliği ile ilgilidir. Yani bahsi geçen kişilerin niteliklerinin yeterliliği ile doğru orantılıdır (Koçak, 2002, s. 135).

Programın geliştirilmesini gerekli kılan nedenlerden sonra, programın geliştirilmesinde nasıl yararlı olunabilir ve nasıl bir çalışma ortamı oluşturulacak soruları akla gelmektedir. Bu noktada, programın uygulanmasında bazı kesimlerden beklenenler olacaktır. Özellikle öğretmen ve müfettişlerden beklenenlerle programın uygulanmasındaki hatalar en aza indirgenebilir. Çünkü var olan programın yanında, onun uygulayıcılarına daha fazla görev düşmektedir.

Sosyal Bilgiler öğretiminde bu dersten öğrenciler ne bekliyor? Sosyal Bilgiler 4. sınıf öğrencilerine yapılan bir araştırmada, onlara Sosyal Bilgiler dersi hakkında ne düşündüğü sorulduğunda, ilk dersimde “buz dağına çarpar gibi oldum” yanıtı alınmıştır. Öğretmenin uygulamada alanla ilgili çok önemli sorunları vardır. Tarih ve Coğrafya öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler dersine girmesi, öğretmenlerde büyük sıkıntılara yol açmaktadır. Öğretmenler derse dikkati çekmede ve ilgi toplamada zorlandıklarını belirtmişlerdir. Bunun nedeninin ise, özellikle konuların yaşamla ilgili olmaması, gerçeği yansıtmaması olarak gösterilmektedir. Bu nedenle,

programlar yapılırken öğretmenlerden görüş alınması gerekmektedir (Akengin, 2003).

Görüldüğü gibi öğretmen ve müfettişlerin anlayış ve tutumları çok önemlidir. Programın amacına ulaşması ve veriminin artırılması büyük ölçüde onların çabalarıyla mümkün olabilmektedir. Bu yüzden çalışmamı öğretmen ve müfettiş görüşleri çerçevesinde temellendirmeye çalıştım. Programa canlılık veren, onu etkili hale getiren ve bir takım yazılar bütünü olmaktan çıkarak anlamlı kılan öğretmendir. Öğretmenlere programın uygulanmasında sürekli rehberlik eden ve mevcut ile alternatif ölçme ve değerlendirme yöntemleri konusunda öğretmenleri bilgilendiren ve rehberlik yapan da tabî ki müfettişler olacaktır.

Çağdaş Sosyal Bilgiler programına baktığımız zaman, güncel sorunlara göre biçimlenmiş kapsamı ve yöntemi çevredeki değişmelere ve gelişmelere göre oluşturulmakta olan veya oluşturulması gereken program olarak ifade edilir. Bu da, kişilerin uyumlu yaşayabilmeleri, kendilerini gerçekleştirebilmeleri ve çevrelerine katkıda bulunabilmeleri için kazanmaları gerekli olan becerilerin öğrencilere kazandırılmasını zorunlu kılmaktadır (Dönmez, 2003, s. 90). 2005-2006 öğretim yılında pilot okullarda uygulanan, 2006-2007 öğretim yılından itibaren bütün ilköğretim okullarının 6. sınıf Sosyal Bilgiler dersinde uygulanmaya başlanan öğretim programı da bu çağdaş anlayışı ifade etmektedir. Ancak bu programların uygulanmasında da sorunların olması muhtemeldir.

Her ne kadar en iyisini hazırlamak için çalışmalar yapılmış olsa bile, programlarda veya uygulamalarda ortaya çeşitli aksaklıklar çıkabilecektir. Bunları birebir yaşayan öğretmen ve bunların takipçisi olan müfettişlerle yapılan anket çalışmalarıyla onların görüşlerini alarak, farklı bakış açıları ve öneriler ortaya koymak mümkündür. Özellikle müfettişlerin bakış açısı ve önerilerine dayanan araştırmaların azlığı nedeniyle de bu araştırmamın olumlu sonuçlar doğuracağına inanıyorum.

Etkili sonuç almak, başarılı bir çalışma yapmak için de, çalışma alanımı yakın çevremde seçme yoluna gittim. 2005-2006 öğretim yılında pilot okulların 6. sınıfında uygulanan “Yeni Sosyal Bilgiler” programının da uygulayıcısı bir

öğretmen olarak, programın özünü kavratmak açısından kendimi bu konuda çalışma yapmaya uygun gördüm. Bunları birebir yaşayan öğretmen ve müfettişlerle yapılan anket çalışmalarıyla, farklı bakış açıları ve öneriler ortaya konulabilecektir.

İlköğretim okullarında görevli 6. sınıfların dersine giren Sosyal Bilgiler öğretmenleri ile müfettişlerin 6.sınıf Sosyal Bilgiler programı hakkındaki görüş ve önerileri nelerdir? Araştırmanın problem cümlesidir.

Araştırmanın problem cümlesinde genel çerçevesi çizilen problem durumunda şu sorulara cevap aranacaktır.

1. Sosyal Bilgiler öğretmenleri ile ilköğretim müfettişlerinin kişilik özelliklerine (mesleki kıdem, öğrenim durumu, branş, hizmet içi eğitim durumu ve hizmet içi eğitim süresi) ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
2. Müfettişlerin ve Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin, 6. sınıf Sosyal Bilgiler programına ilişkin genel görüşleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?
3. Müfettişlerin ve Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin, 6. sınıf Sosyal Bilgiler programında bulunan konuların kazanımları gerçekleştiriciliği hakkındaki görüşleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?
4. Müfettişlerin ve Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin, 6. sınıf Sosyal Bilgiler programının “yöntem ve teknikleri” bakımından görüşleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?
5. Müfettişlerin ve Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin, 6. sınıf Sosyal Bilgiler programının değerlendirme ögesi hakkındaki görüşleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?
6. Müfettişlerin ve Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin 6. sınıf Sosyal Bilgiler programının uygulamasında karşılaşılan güçlüklerle ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?

7. Müfettişlerin ve Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin 6. sınıf Sosyal Bilgiler programının uygulaması sırasında “eğitim durumlarında” karşılaşılan güçlüklerle ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?

8. Müfettişlerin ve Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin 6. sınıf Sosyal Bilgiler programının uygulanması sırasında programın “değerlendirme” ögesinde karşılaşılan güçlüklerle ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?

9. Müfettişlerin ve Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin 6. sınıf Sosyal Bilgiler programına ilişkin çözüm önerileri arasında anlamlı bir fark var mıdır?

1.2. Araştırmanın Amacı

İyi bir öğretimin gerçekleşmesi için; yöntem, araç- gereç, fiziki ortam gibi şartların yanında iyi bir programın olması gerekir. Program öğretmenler için eğitim durumları düzeni, öğrenciler için eğitim yaşantıları düzeni olarak tanımlanabilir (Ertürk, 1997, s. 14). Programın niteliği konusunda Turan şunları ifade etmiştir;

Eğitimde meydana gelen yeniliklerin ve yapılan araştırmaların sonuçları programlar yoluyla okullara ulaştırılır. Programlar varılacak hedefleri, bu hedeflere varabilmek için seçilecek ve belli prensiplere göre organize edilecek muhtevayı, uygulanan metodu, destekleyecek araç, kitap ve teçhizatı ve hedeflere ne dereceye kadar ulaşıldığını belirten değerlendirme kriterlerini kapsamı içine alırlar (Turan, 2004, s. 3).

Etkili bir Sosyal Bilgiler öğretiminin gerçekleşmesinde, öğretim programı çok önemli bir faktördür. Öğretim programı, öğrenci davranışlarında istenilen değişiklik ya da değişiklikler oluşturmak amacıyla ayrıntılı olarak yapılan bir planlamadır. İlköğretim okulu Sosyal Bilgiler öğretim programı ise; “4306 sayılı kanunun öngördüğü sekiz yıllık öğretim uygulaması gereğince ilköğretim okullarının 4, 5, 6 ve 7. sınıflarında 1998-1999 öğretim yılından itibaren uygulamaya konulan öğretim programıdır.” (Tebliğler Dergisi, 1998, s. 531).

Öğrenmeyi öğrenme, günümüzde bilginin ön plana çıktığı bilgi toplumunda yaşamak için en temel gereksinimdir. Bugün öğretmenlerin öğretmenlik eğitimi sırasında aldıkları bilgiler beş yıl gibi bir zaman içerisinde eskimiş duruma düşmektedir. Çünkü, bütün disiplinlerin bilgi tabanları, kullandıkları yöntem ve araçlar kısa sürede değişime uğramaktadır (Özden, 2002, s. 95). O halde öğretmen ve öğrencilerin, öğrenme süreçlerini anlaması ve özünü kavraması sağlanmalıdır. Öğrencilerin başarıları; onların nasıl öğrendiklerine ilişkin süreçleri iyi kavramaları ile, öğretmenin bu süreçteki en temel görevi olan öğrencileri, öğrenmeyi seven ve nasıl öğreneceğini bilen insanlar olarak yetiştirmeleri ile mümkün olacaktır (Holt, 1997, s. 187).

Yeni Sosyal Bilgiler programı da öğrenci merkezli, öğrencinin bilgiye kendisinin ulaşmasını sağlayan, onları araştırmaya, düşünmeye, yaratıcı olmaya, pasif olmaktan çıkarıp aktif kılmaya yönlendiren bir sistem gibi gözükmektedir.

Bilgi çağının yaşandığı günümüzde eğitim sistemimizde temel amaç, öğrencilerimize mevcut bilgileri aktarmaktan çok, bilgiye ulaşma becerilerini kazandırmak olmalıdır. Bu ise, ezberden çok kavrayarak öğrenme, karşılaşılan yeni durumlarla ilgili problemleri çözebilme ve bilimsel yöntem süreç becerileriyle olur (Bağcı, 2003, s. 2).

Çağdaş eğitim; bilgiyi değil, öğrenciyi odak noktası yapar. Çağdaş eğitimde öğrenci, bilgi yüklenen obje değildir. Bilgi öğrenci içindir; öğrenci bilgi için değil. Amaç, öğrencinin kafasını kuru bilgilerle doldurmak değil, öğrencinin bilgiyi anlayabilmesi, kavrayabilmesi, gerektiğinde kendi başına da bağlantılar kurarak bilgi üretebilmesidir (Şimşek, 1997, s. 195).

Bu yeni sistemde öğrencilerin etkin ve etkileşimli olarak konuya ve eğitime katkıda bulunması mümkündür. Öğretimin standart olması yerine öğrencilerin ihtiyaçlarının dikkate alınması söz konusu olmaktadır (Kaptan, 1999, s. 165).

Bu araştırmanın amacı; ilköğretim kurumlarında görev yapmakta olan 6. sınıf Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin program hakkındaki görüşlerinin neler olduğu, görüşlerinin uygulamalarına ne kadar yansıdığı, ilköğretim müfettişlerinin program

hakkındaki görüşlerinin neler olduğu, onların öğretmenlere kılavuz olabilme durumları, ilköğretim müfettişlerinin öğretmenlerin uygulamaları ve görüşleri konusundaki düşüncelerini belirlemektir.

1.3. Araştırmanın Önemi

Hızla değişen, bilgiye ulaşma çabalarının artarak devam ettiği bir dünyada yaşıyoruz. Artık İlkçağ, Ortaçağ, Yeniçağ ya da Yakınçağ insanlarından daha çok bilgi öğrenmek ve bunları kullanmak zorundayız. Dünyada ilk yetiştirilenler çocuklar iken, birçok konuda daha çok şey bilenler de yine çocuklardır. Bu yüzden öğretmen ve diğer yetişkinlerin, daha çok bilgi edinmeleri ve kendilerini sürekli yenilemeleri gerekir (Selçuk, 2001). Buna göre eğitimin işlevi de değişmek zorundadır. Eğitim hala eski kalıplaşmış rolünü oynayamaz. Onu bu klasik elbiseleri içinde gören yeni bilgi çağı çocukları, kendilerini gülmekten alamayacaktır. Artık çocuklar farklı bir eğitim istemektedir. Böylece 21. asırda her şeyi bilen “yaşlı bilge adam” imajı, yerini yeni şeyler öğrenmeye hazır “zeki çocuk” imajına bırakmaktadır (Bacanlı, 1999, s. 1).

Ülkemizde okulların başarısızlıkları her geçen gün artan bir sorun haline gelmiştir. Öğretim yılı sonunda da herkes okuldaki başarısızlık konusunda birbirini suçlamaktadır. Çözüm olarak ise yeniden sınav hakkı, kurul hakkı vb. geçici çözümlerle sonuca gidilmeye çalışılmaktadır. Mevcut durum; eğitim bütçesinin son derece sınırlı olduğu ülkemizde, yapılan harcamaların maalesef boşa gitmesine neden olurken diğer taraftan toplumun ihtiyacı olan insan gücünün yetişemeyeceği endişesini de kuvvetlendirmektedir (Küçükahmet, 1998, s. 137).

“Başarısızlık, büyük çoğunlukla öğrencinin suçu değil, onu yetiştiremeyen okulun ya da sistemin yetersizliğidir.” (Bilgen, 1993, s. 40). O halde sistemin iyileştirilmesi için gerekli olan şey eğitim programlarının yenilenmesidir. Başarının artırılması da öğrenmenin nasıl meydana geldiği ve öğrenme sürecinin nasıl etkili kılınabileceğinin bilinmesi ile anlaşılabilir. Bu sadece öğrencinin çabası ile değil, öğretmen, yönetici, veli ve diğer ilgili çevrelerin de katkısı ile olur.

Öğretmenin öğrencilerini, özellikle uygulayacağı programı tanıması çok

önemlidir. Bu nedenle programın uygulayıcısı olan öğretmenin ve onlara rehberlik eden müfettişlerin görüşlerini alıp Sosyal Bilgiler programı hakkında yeterli bilgi toplamak ve doğru yargılara varıp, bu bilgileri yine doğru yorumlamak için bu çalışmayı seçtim.

Bu araştırma, Sosyal Bilgiler dersi öğretmenleri ile müfettişlerin program hakkındaki ve programın öğrenci başarısına etkisi ile ilgili görüşlerini değerlendirmek suretiyle, varsa eksikliklerini belirlemek ve bu eksikliklerin giderilmesi konusunda alınabilecek önlemleri tespit etmek açısından önem taşımaktadır.

Araştırma, Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarına ve ilgili müfettişlere ışık tutacak olması açısından da önem taşımaktadır. Ayrıca “Yeni Sosyal Bilgiler” programı üzerinde çalışan ve onu geliştirmek için uğraşan ekip için de önem taşıyacaktır.

1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma;

1. 2006–2007 eğitim-öğretim yılı ile,
2. Bolu ili Merkez, Mudurnu ve Seben ilçesinde bulunan ilköğretim okulundaki 6. sınıfların dersine giren 25 Sosyal Bilgiler öğretmeni ve görevli 17 müfettiş ile,
3. Araştırmada ele alınacak tekniğin uygulanması 6. sınıf Sosyal Bilgiler öğretim programıyla, veri aracı olarak kullanılan anket formuyla, araştırmadaki hesaplamalar uygulanan anket formunun maddeleri ile
4. Araştırmanın kavramsal çerçevesinin oluşturulması, literatür tarama ve alan araştırmasında elde edilen bilgilerle sınırlıdır.

1.5. Araştırmanın Varsayımları

1. Literatür tarama suretiyle elde edilen bilgilerin doğru kabul edildiği varsayılmıştır.
2. Araştırmada verilerin toplanması sırasında, kullanılan ankette sorulan soruları öğretmen ve müfettişlerin, hiçbir etki altında kalmadan içtenlikle ve objektif bir şekilde cevapladığı öngörülmüştür.
3. Araştırmada verilerin toplanması sırasında kullanılan anketlerin, öğretmen ve müfettiş görüşlerinin geçerli ve güvenilir olduğu varsayılmıştır.
4. Belirlenen örneklemin evreni temsil ettiği varsayılmıştır.

1.6. Tanımlar/Terimler

Eğitim: Bireyin davranışlarında kendi yaşantısı yolu ile kasıtlı olarak davranış değişikliği oluşturma sürecidir (Ertürk, 1979, s. 12).

Öğretim: Öğrencilere istendik davranışların kazandırılması amacıyla okullarda yapılan planlı, kontrollü ve örgütlenmiş faaliyetlerdir (Fidan ve Erden, 1994, s. 22).

İlköğretim: Kadın ve erkek bütün Türk vatandaşlarının “Millî gayelere uygun olarak bedenî, zihnî ve ahlakî gelişmelerine ve yetişmelerine hizmet eden temel eğitim ve öğretimdir.” (222 Sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu, madde 1).

İlköğretim Okulu: Sekiz yıllık ilköğrenim veren gündüzlü ve yatılı millî eğitim ve öğretim kurumu.

Sosyal Bilgiler Öğretmeni: İlköğretim okullarının 6-8’inci sınıflarında bir (Sosyal Bilgiler dersi) veya bir grup (Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi, Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük) dersi okutan öğretmen (Koçak, 2002, s. 140).

Müfettiş: Bağlı olduğu kurumun yürütmekte olduğu hizmetlere ilişkin iş ve işlemleri inceleyen ve denetleyen, gerektiğinde ilgililer hakkında soruşturma yapan ve ulaştığı sonuçları rapora dönüştürerek kurumun en üst amirine Teftiş Kurulu Başkanlığı aracılığı ile ileten kişidir.

Program: Okulun, okul içi ve dışındaki bütün durumlarda arzu edilen sonuçlara ulaşmak için giriştiği çabaların tümüdür (Saylor And Alexander, 1974, s. 6).

İlköğretim Okulu Sosyal Bilgiler Öğretim Programı: 4306 sayılı kanunun öngördüğü sekiz yıllık ilköğretim uygulaması gereğince ilköğretim okullarının 4, 5, 6 ve 7 sınıflarında 1998-1999 öğretim yılından itibaren uygulamaya konulan öğretim programı (MEB Talim ve Terbiye Kurulu, 02.04.1998; 62 karar, Nisan 1998; 2487 Tebliğler Dergisi).

Eğitim Aracı: Eğitim-öğretim faaliyetlerini etkili ve verimli kılmak amacıyla öğretmen ve öğrencilerin yararlanmaları için hazırlanan yazılı ve basılı, görsel ve işitsel araçlardan her biri.

Sosyal Bilgiler: İlköğretim okullarında iyi ve sorumlu vatandaş yetiştirmek amacıyla, Sosyal Bilimler disiplinlerinden seçilmiş bilgilere dayalı olarak, öğrencilere toplumsal yaşamla ilgili temel bilgi, beceri, tutum ve değerlerin kazandırıldığı çalışma alanıdır (Erden, 1998, s. 8).

İKİNCİ BÖLÜM

2. KURAMSAL AÇIKLAMALAR VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Eğitim kurumları içinde yer alan en önemli kurumlardan biri, ilköğretim okullarıdır. Çünkü ilköğretim, tüm eğitim-öğretim faaliyetlerinin temelini oluşturmakta ve gelecek nesilleri ilk biçimlendirme, bu kurumlarda gerçekleştirilmektedir. Bu nedenle, ilköğretim okulları için hazırlanan eğitim-öğretim programları daha fazla önem taşımaktadır. Ülkeler vatandaşlarını; sorumlu, bilinçli, topluma, kurallara ve kanunlara saygılı, etkin ve sorumluluk sahibi insanlar olarak yetiştirmek için büyük çabalar harcamaktadırlar. Her ülkede olduğu gibi ülkemizde de bunları gerçekleştirme işinin en önemli bölümünü, ilköğretim okulları üstlenmektedir. Bireylere bu özellikleri kazandırmanın büyük bir kısmı, ilköğretim I. kademede 4 ve 5 ile II. kademede 6 ve 7. sınıflarda okutulan Sosyal Bilgiler dersleri ile gerçekleştirilmeye çalışılmaktadır (Akar, 2001, s. 2). Aslında Sosyal Bilgilerin yapı taşları da Sosyal Bilimlere ait akademik disiplinlerdir. (Martorella, 1998)

Ülkemizde sekiz yıllık zorunlu eğitime geçilmesiyle birlikte ilköğretim programlarında bazı değişiklikler yapılmıştır. Bunlardan biri de, “ İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı” dır. Yeniden düzenlenen ilköğretim Sosyal Bilgiler dersi öğretim programı, Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı’nın 2.4.1998 tarih ve 62 sayılı kararı ile kabul edilmiş ve programın 1998-1999 yılından itibaren denenip geliştirilmek üzere uygulanmasına karar verilmiştir. Bu çerçevede, ilköğretim Sosyal Bilgiler programının basılı haline (Programın Tebliğler Dergisi’nde yayınlanan doküman hali) göre, uygulamada ne sonuçlar verdiğinin ortaya çıkarılıp değerlendirilmesi gerekmektedir. Bir ders programının etkili ve verimli olabilmesi, o programın iyi hazırlanması ve sürekli olarak değerlendirilmesi, dolayısıyla geliştirilmesi ile sağlanabilir. Değerlendirme işleminin etkili şekilde yapılması, programı uygulayanların aktif bir biçimde katılımının sağlanması ile

mümkün olabilmektedir. Çünkü, çağdaş program geliştirme anlayışı, hazırlanan bir programın masa başında değiştirilmesini değil, eğitim sürecine etkide bulunan tüm koşulların sürekli bir biçimde geliştirilmesini esas alır (Varış, 1997, s. 14).

Geçmişten günümüze kadar geçen süre içinde, öğrenmeyi açıklama konusunda, bilim adamları sürekli gelişen ve değişen sınıflamalar yapmaktadır. Temel sınıflamalara bakıldığı zaman, genelde davranışçı ve bilişsel olmak üzere iki ana grupta yapıldığı görülmektedir. Son zamanlarda, yeni öğretim programında yerini alan yapılandırmacılık gibi yaklaşımlar üzerinde yoğunlaşmıştır. Yapılandırmacı öğrenme; öğrencilerin aktif şekilde bilgiyi oluşturması, yorumlaması ve ön bilgilerine göre yeniden yapılandırması inancı üzerine temellenmiştir (Yanpar, 2006, s. 89). İnsanoğlu dünyayı direk olarak kavrayamaz; insanlar dünyanın içsel temsiline yani algısal temsiline sahiptirler. Çünkü algı, dünyanın bir modelinin inşaatıdır. İnsanlar bu algısal temsili direk olarak dünyayla kıyaslayamazlar. Bu nedenle öğrenci gözleyerek, dokunarak, hipotez kurarak ve inceleyerek kendi zihninde bilgiyi yapılandıracaktır (Taşdelen, 2004, s.7).

Yapılandırmacı sınıf ortamında; öğretmen yerine öğrenci bilgiyi organize eder, öğrenme aktivitelerini yürütür, öğrenme çevresini keşfeder ve kendi öğrenmesini izler. Yaklaşımına göre öğrenciler problem çözerken, öğretmenin destekleyici ve yansıtıcı rolü önem arz etmektedir (Arslan, 2004). Yapılandırmacı yaklaşımın uygulandığı sınıflarda, etkinliklerin uygulanmasında ve sürdürülmesinde en önemli etkenlerden biri iletişimidir (Bloom, 1999). Öğrenci ve öğretmen sürekli iletişim içinde olmalıdır.

Yapılandırmacı kuramın desteklediği, bir diğer uygulama da, sınıflarda teknolojinin kullanılmasıdır. Özellikle eğitim alanında gerçekleştirilen teknolojik ilerlemeler, öğretmenler tarafından takip edilmeli ve öğrenilmelidir. Öğretmen mümkün olduğu kadar bu yenilikleri kullanmalı, dersin işlenmesi esnasında öğrencilerin derse daha çok katılmasını sağlayacak bir ortam oluşturmalıdır (Tezci, 18.03.2005).

Yeni Sosyal Bilgiler öğretim programı, yapılandırmacı yaklaşım üzerine temellenmiştir. Konuların daha iyi anlaşılabilmesi için, program geliştirme ile ilgili

temel konuları açıklamakta yarar vardır.

2.1. Program Geliştirme ile İlgili Temel Konular

Bu başlık altında; program geliştirme, eğitim programı, eğitim programı içinde ağırlık taşıyan öğretim ve ders programı kavramlarından, programların hazırlanması ve geliştirilmesinden bahsedilmiştir.

2.1.1. Program Geliştirme

Literatürde program geliştirmenin tanımına bakıldığında;

Program geliştirme, eğitim programlarının tasarlanması, uygulanması, değerlendirilmesi ve değerlendirme sonucu elde edilen veriler doğrultusunda yeniden düzenlenme sürecidir (Erden, 1998, s. 4). Gerek okul içinde gerek okul dışında, millî eğitimin ve okulun amaçlarını etkinlikle gerçekleştirmek üzere düzenlenen, içerik ve etkinliklerin uygun yöntem ve tekniklerle geliştirilmesine yönelik koordine çalışmalarının tümü de, program geliştirme tanımıyla ilgilidir (Varış, 1997, s. 17). Senemoğlu'na (1997) göre ise program geliştirme, “Öğretim programının tüm öğelerini daha etkili ve yeterli hale getirme sürecidir”.

Kısaca program geliştirme, eğitim programının öğelerinin, çağın ve toplumun ihtiyaçları doğrultusunda düzenlenmesidir.

2.1.2. Eğitim Programı

Eğitim, önceden saptanmış esaslara göre insanların davranışlarında belirli gelişmeler sağlamaya yarayan planlı etkiler dizgesidir (Oğuzkan, 1974).

Günlük dilde, yapılacak olan işin bölümlerini ve bu bölümlerle ilgili zamanlamaya gösteren maddeler bütünü anlamını içerecek biçimde kullanılan program sözcüğü, eğitimle ilgili kaynaklarda da esas itibarıyla aynı anlamı taşır (Özçelik, 1984, s. 1).

Program; okulun, okul içi ve dışındaki bütün durumlarda arzu edilen sonuçlara ulaşmak için giriştiği çabaların tümüdür (Saylor And Alexander, 1974, s. 6). Doll, programı; okulun rehberliğinde öğrencilerin bilgi ve anlayış kazandığı, beceriler, tavırlar, değerler ve tutumlar geliştirdiği formal ve informal süreç ve içerik şeklinde tanımlamıştır (Doll, 1978, s. 6).

Özçelik programı, öğretme-öğrenme sürecinde nelerin, niçin ve nasıl yer alacağını gösteren bir kılavuz, başka bir deyişle bu nitelikte bir proje planı olarak tanımlamıştır (Özçelik, 1989, s. 4). Varış’a göre eğitim programı operasyonel bir tanımdır ve önemli olan eksiksiz bir tanım değil etkin bir çabadır. Öğretim, ders dışı kol faaliyetleri, geziler, kurslar, sağlık hizmetleri vb. eğitim programının kapsamına girer. Varış, eğitim programının geniş ve kapsamlı olduğunu, bu doğrultuda tanımının da geniş ve kapsamlı olması gerektiğini belirtmiştir. Bu nedenle eğitim programını; “Bir kurumun çocuklar, gençler ve yetişkinler için sağladığı, millî eğitimin ve okulun amaçlarının gerçekleşmesine dönük tüm faaliyetleri kapsar.” şeklinde tanımlamıştır (Varış, 1997, s. 13-15).

2.1.3. Öğretim Programı ve Ders Programı

Eğitim programı kavramının içinde yer alan kavramlardan biri, “öğretim programı” dır. Öğretim programı, eğitim programı içinde ağırlık taşımakta ve genellikle belli bilgi kategorilerinin bir sistem dahilinde düzenlenmesiyle oluşmaktadır. Bu program; okullarda öğrenilmesi istenen ders konularını zaman ve süre öğeleri dikkate alınarak, eğitim kademelerine ve okul tipinin amaç ilkeleri doğrultusunda düzenlenmesiyle oluşmaktadır (Varış, 1997, s. 13-14).

Bir başka deyişle öğretim programı; belli bir öğretim basamağındaki çeşitli sınıf ve derslerde okutulacak konuları, bunların amaçlarını, derslerin sınıflara dağılımını ve öğretim yöntemlerini gösteren kılavuzdur (Büyükkaragöz ve Çivi, 1995, s. 198).

Ders programı ise; “öğretim programı içinde yer alan” bilgi kategorilerinin, disiplinlerin ve faaliyet alanlarının, eğitim amaçları ile ilişkili olan özel amaçlarını gerçekleştirmeleri için öğretim ilkelerini, konuların alt kategorilerini ve

değerlendirme esaslarını içeren ve eğitim-öğretim programlarındaki esasları öğrenci davranışına dönüştüren programdır (Varış, 1997, s. 14). Böyle bir ders programı, bir okulun eğitim programının kapsadığı Matematik, Fen Bilgisi, Sosyal Bilgiler gibi tüm etkinliklerin hepsi için söz konusudur (Büyükkaragöz ve Çivi, 1995, s. 199).

2.1.4. Programların Hazırlanması ve Geliştirilmesi

Programların geliştirilme amacı, çağın gerektirdiği insan niteliklerinin tanımlanmasıdır. Bu nitelikler bir çerçeve içinde düzenlenir ve sistemli hale getirilir. Programlar, nitelik olarak daha iyi olacak şekilde geliştirilir ve bu gelişmeye paralel olarak eğitimin niteliğinin de artması beklenir. Eğitimde program geliştirmenin temelinde sosyo-kültürel ve bilimsel-teknolojik dinamizmin, her geçen gün daha nitelikli insan gücü gerektirmesi yatmaktadır (Varış, 1997, s. 16). Çeşitli alanlardaki dinamizm, eğitim programlarının da dinamik olmasını gerektirmektedir. Çağdaş bir eğitim için programların toplumsal gelişme ve değişmeye paralel olarak değiştirilmesi gerekir. Ülkemizde ilk ve orta dereceli okulların programlarının esasları, Milli Eğitim Bakanlığına bağlı Talim ve Terbiye Dairesince hazırlanmaktadır (Fidan ve Erden, 2001, s. 49).

Öğretim programlarında yer alan amaç, muhteva, yöntem ve teknikler merkezce belirlenmektedir. Okul ise bu programı uygulamakla sorumludur. Böylece karar yeri ile uygulama yeri birbirinden ayrılmaktadır. Uygulama yerinin kendi konu, ihtiyaç ve sıkıntıları, kendi dışında, başkası tarafından tespit edilmektedir (Levent, 1988, s. 4-5). İstenilen niteliklerin belirlenmesi, seçilmesi, düzenlenmesi ve programla ilgili tüm kararların verilmesini sağlayan sistematik bir çalışma sonucunda, bir eğitim programı hazırlanabilir ve geliştirilebilir. Bu da bir programın sistemli bir biçimde tasarlanması ile sağlanabilir.

Program geliştirme, bir ulusun geleceğini biçimlendirmesinde, çağa uygun insan tipini yetiştirmede önemli bir yere sahiptir. Bilim ve teknolojiye sürekli yaşanan değişim, eğitim programlarına yansıtılmalı, bundan dolayı eğitim programları sürekli geliştirilmelidir. Eğitim programlarında çağın gerektirdiği değişim ve gelişimi gerçekleştiremeyen ülkeler geri kalmaya adaydır (Ayten, 2006, s. 19).

2.2. Sosyal Bilgiler ile İlgili Temel Konular

2.2.1.Sosyal Bilgilerin Tanımı ve Önemi

Hem bir Sosyal Bilim dalı, hem de Sosyal Bilimlerin uygulama alanı olarak eğitimin gelişmesi, Sosyal Bilimler ya da Sosyal Bilgiler öğretim alanını ortaya çıkarmıştır. Gerçekte Sosyal Bilgiler, eğitim alanının yarattığı bir kavramdır (Paykoç, 1991, s. 2).

Sosyal Bilgiler; öğretim amacıyla, Sosyal Bilimlerden seçilmiş, basitleştirilmiş ve düzenlenmiş konular, bilgiler bütünü olarak tanımlanabilir (Köstüklü, 1998, s.11). Sönmez Sosyal Bilgileri, “Toplumsal gerçekle kanıtlamaya dayalı bağ kurma süreci ve bunun sonucunda elde edilen dirik bilgilerdir.” olarak tanımlamıştır. Toplumsal gerçeği; toplumsal hayatı düzenleyen her türlü etkinlik, insanın hayatında kullandığı zorunlu olan, insanları daha mutlu, rahat, kolay yaşamasını ve kendini gerçekleştirmesini sağlayan her türlü toplumsal olgular olarak açıklamıştır (Sönmez, 1998, s. 3).

Erden ise Sosyal Bilgileri; ilköğretim okullarında iyi ve sorumlu vatandaş yetiştirmek amacıyla, Sosyal Bilimler disiplinlerinde seçilmiş bilgilere dayalı olarak, öğrencilere toplumsal yaşamla ilgili temel bilgi, beceri, tutum ve değerlerin kazandırıldığı bir çalışma alanı olarak tanımlamıştır (Erden, 1998, s. 8).

Tanımlardan da anlaşılacağı gibi, Sosyal Bilgilerin kaynağını Sosyal Bilimler oluşturmaktadır. Tarih, Coğrafya, Hukuk, Sosyoloji, Antropoloji, Eğitim, Ekonomi, Felsefe Sosyal Bilgiler içinde bulunmaktadır. İlköğretimdeki Sosyal Bilgiler tüm bu derslerin kesiştiği bir alandır (Sönmez, 1997, s. 9). Sosyal Bilgilerin kaynağını Sosyal Bilimler oluşturduğu için, bir Sosyal Bilgiler öğretmenin ve ilgili olan müfettişlerin Sosyal Bilimleri tanımları ve bu bilimleri yakından takip etmeleri gerekmektedir.

2.2.2. Sosyal Bilgiler Öğretimine Farklı Yaklaşımlar

Sosyal Bilgiler öğretimi konusunda, temelde vatandaş eğitimi görülse de uzmanlar farklı yaklaşımlara da sahip olmuşlardır. Bu yaklaşımlar şunlardır:

2.2.2.1. Vatandaşlık Aktarımı Olarak Sosyal Bilgiler Öğretimi

Vatandaşlık aktarımı, bu öğretimdeki en eski ve yaygın yaklaşımdır. Bu yaklaşımın amacı; değer ve inançların devamlılığını sağlayacak yeni nesiller yetiştirmektir. Bu öğretim, öğretmen merkezli yöntemlerin kullanılmasını gerektirir. Geçmiş öğrenme, sorumluluk duygusunu kazanma, topluma uygun tutum ve davranışlarda bulunma gerçekleştirilmek istenen hedefler arasındadır (Öztürk, 2006, s. 25).

2.2.2.2. Sosyal Bilim Olarak Sosyal Bilgiler Öğretimi

Sosyal Bilim olarak Sosyal Bilgiler öğretiminde, öğrenciler Sosyal Bilimlerin yapısı ile bilgi toplama ve yorumlama süreçlerini öğrenmelidir. Etkili bir vatandaşlık için; Sosyal Bilimlere ait bilgi, beceri ve değerler kazandırılmalıdır. Bu şekilde, öğrencilerin karşılaşacakları karmaşık sorunlarla baş edebilecekleri düşünülmektedir. Bu nedenle, Sosyal Bilimciler tarafından tanımlanan bulgular ve bakış açıları ile sorunlar, Sosyal Bilgiler programının içeriğini oluşturur (Öztürk, 2006, s. 25).

2.2.2.3. Yansıtıcı Araştırma Olarak Sosyal Bilgiler Öğretimi

Yansıtıcı Araştırma olarak Sosyal Bilgiler öğretimi, John Dewey'in düşüncelerine dayanır. Bu yaklaşım, araştırma ve incelemeye dayanır. Bu öğretimde, önceden belirlenmiş ve mutlaka uygulanması gereken bir içerik söz konusu değildir. Etkinliklerin öğrencileri doğrudan ilgilendiren, kaygılandırıcı konulara odaklanması istenir. Böylece, öğrencilerin problem çözme ve karar alma becerilerini öğrenip, uygulamalarını sağlamaları istenmektedir (Öztürk, 2006, s. 26).

2.2.3. Sosyal Bilgilerin İlköğretim Okulu Programındaki Yeri

Ülkemizde Sosyal Bilgiler dersi, ilk önce 1952 yılında ilköğretmen okulları programına Tarih, Coğrafya, Yurttaşlık Bilgisi dersleri yerine konmuştur. Bu dersin, 1952 yılında toplanan V. Milli Eğitim Şûrasında, ilk ve orta dereceli okullarda okutulması kararlaştırılmıştır. 1962 tarihli ilkokul programı taslağına da aynı ders, “Toplum ve Ülke İncelemeleri” adı ile geçmiştir. 1968 tarihli yeni ilkokul programı ise aynı dersi, “Sosyal Bilgiler” adı ile benimsemiştir (Binbaşioğlu, 1988, s. 8).

1968 ilkokul programında, ilkokulun 4. ve 5. sınıflarında Tarih, Coğrafya, Yurttaşlık Bilgisi adı altında okutulan dersler, birbiriyle olan yakın ilişkileri bakımından birleştirilerek Sosyal Bilgiler adı altında bir bütün haline getirilmiştir (Sağlam, 1997, s. 2).

Cumhuriyet döneminde ilkokullarla ilgili 1926, 1930, 1932, 1936, 1948, 1962, 1968, 1989 ve 1993 yıllarında programlarda düzenlemeler yapılmıştır (Sönmez, 1996, s. 7). Mevcut Sosyal Bilgiler dersi programı, Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı’nın 30.5.1990 tarih ve 62 sayılı kararı ile kabul edilmiş; 25.6.1990 tarih ve 2315 sayılı Tebliğler Dergisi’nde yayınlanmıştır. Sosyal Bilgiler programındaki bir diğer değişiklik, Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı’nın 15.3.1993 tarih ve 80 sayılı kararı ile gerçekleştirilmiştir (Komisyon, 1995, s. 329).

Sosyal Bilgiler programındaki en son değişiklik ise, Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı’nın 30.6.2005 tarih ve 188 sayılı kararı ile kabul edilmiştir (Komisyon, 2005).

Sosyal Bilgiler programının öğretmene yüklediği rol için, Bozkurt Güvenç bir söyleşide şunları söylemiştir;

Öğretmen, bilgiç bir öğretici olmaktan çok öğrencisi ile birlikte öğrenmeye de hazır olmalıdır. Öğrenme deneyimini paylaşmalı, heyecanını yaşamalıdır. Öğretmen, öğretecek daha çok bilgisi olduğunu değil, öğrenilecek şeylerin çokluğunu bilmelidir. Öğretmen gözlem ve keşiflerini değil, araştırma/soruşturmaya gündemde tutmalıdır. Özetle, öğretmenlik sanatı, bir insan ilişkileri laboratuvarını

yönetmek gibidir. Bu laboratuarda öğretmen de öğrenci olmalı ve kendini geliştirmeli; yanıtları değil, soruları ve ilişkileri tutmalıdır, gündem de... (Demirdöven, 1994, s. 31).

2.2.4. Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Genel Amaçları

Sosyal Bilgiler dersinin genel amaçlarını vermeden önce, Türk millî eğitiminin amaçlarına bakmamız programın daha iyi anlaşılabilmesi için yararlı olacaktır. 1739 sayılı millî eğitim temel kanununa göre Türk millî eğitiminin genel amaçları:

Türk millî eğitiminin genel amacı, Türk milletinin bütün fertlerini;

1. Atatürk İnkılâp ve İlkelerine ve Anayasada ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı; Türk milletinin millî, ahlâkî, insanî, manevî ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan; insan haklarına ve Anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış hâline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek;

2. Beden, zihin, ahlâk, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip; insan haklarına saygılı; kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan; yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek;

3. İlgi, istidat ve kabiliyetlerini geliştirerek, gerekli bilgi, beceri, davranışlar ve birlikte iş görme alışkanlığı kazandırmak suretiyle hayata hazırlamak ve onların, kendilerini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir meslek sahibi olmalarını sağlamak;

Böylece, bir yandan Türk vatandaşlarının ve Türk toplumunun refah ve mutluluğunu artırmak; öte yandan millî birlik ve bütünlük içinde iktisadî, sosyal ve kültürel kalkınmayı desteklemek ve hızlandırmak ve nihayet Türk milletini çağdaş uygarlığın yapıcı, yaratıcı, seçkin bir ortağı yapmaktır (Komisyon, 2005, s. 5).

Sosyal Bilgiler dersinin amaçları ilköğretim okulu programında şöyle belirlenmiştir:

1. Özgür bir birey olarak fiziksel, duygusal özelliklerinin; ilgi, istek ve yeteneklerinin farkına varır.
2. Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olarak, vatanını ve milletini seven, haklarını bilen ve kullanan, sorumluluklarını yerine getiren, ulusal bilince sahip bir vatandaş olarak yetişir.
3. Atatürk İlke ve İnkılâplarının, Türkiye Cumhuriyetinin sosyal, kültürel ve ekonomik kalkınmasındaki yerini kavrar; lâik, demokratik, ulusal ve çağdaş değerleri yaşatmaya istekli olur.
4. Hukuk kurallarının herkes için bağlayıcı olduğunu, tüm kişi ve kuruluşların yasalar önünde eşit olduğunu gerekçeleriyle bilir.
5. Türk kültürünü ve tarihini oluşturan temel öge ve süreçleri kavrayarak, millî bilincin oluşmasını sağlayan kültürel mirasın korunması ve geliştirilmesi gerektiğini kabul eder.
6. Yaşadığı çevrenin ve dünyanın coğrafi özelliklerini tanıyarak, insanlar ile doğal çevre arasındaki etkileşimi açıklar.
7. Bilgiyi uygun ve çeşitli biçimlerde (harita, grafik, tablo, küre, diyagram, zaman şeridi vb.) kullanır, düzenler ve geliştirir.
8. Ekonominin temel kavramlarını anlayarak, kalkınmada ve uluslararası ekonomik ilişkilerde ulusal ekonominin yerini kavrar.
9. Meslekleri tanır, çalışmanın toplumsal yaşamdaki önemine ve her mesleğin gerekli olduğuna inanır.
10. Farklı dönem ve mekânlara ait tarihsel kanıtları sorgulayarak insanlar, nesneler, olaylar ve olgular arasındaki benzerlik ve farklılıkları belirler, değişim ve sürekliliği algılar.
11. Bilim ve teknolojinin gelişim sürecini ve toplumsal yaşam üzerindeki etkilerini kavrayarak bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanır.

12. Bilimsel düşünmeyi temel alarak bilgiye ulaşma, bilgiyi kullanma ve üretmede bilimsel ahlâkı gözetir.
13. Birey, toplum ve devlet arasındaki ilişkileri açıklarken, sosyal bilimlerin temel kavramlarından yararlanır.
14. Katılımın önemine inanır, kişisel ve toplumsal sorunların çözümü için kendine özgü görüşler ileri sürer.
15. İnsan hakları, ulusal egemenlik, demokrasi, lâiklik, cumhuriyet kavramlarının tarihsel süreçleri ve günümüz Türkiye'si üzerindeki etkilerini kavrayarak yaşamını demokratik kurallara göre düzenler.
16. Farklı dönem ve mekânlardaki toplumlararası siyasal, sosyal, kültürel ve ekonomik etkileşimi analiz eder.
17. İnsanlığın bir parçası olduğu bilincini taşıyarak, ülkesini ve dünyayı ilgilendiren konulara duyarlılık gösterir (Komisyon, 2005, s. 6).

2.3. İlköğretim Okulları 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı

2.3.1. Altıncı Sınıf Öğrenme Alanları, Üniteler ve Kazanımlar

Sosyal Bilgiler öğretim programı 6. sınıf öğrenme alanları, üniteleri, kazanım sayıları ve süreleri tablo şeklinde aşağıda verilmiştir.

Tablo 1
6. sınıf Öğrenme Alanları, Üniteler ve Süreleri

ÖĞRENME ALANI	ÜNİTE	KAZANIM SAYISI	SÜRE/DERS SAATİ*	ORAN I (%)
BİREY VE TOPLUM	SOSYAL BİLGİLER ÖĞRENİYORUM	6	12	11
İNSANLAR, YERLER VE ÇEVRELER	YERYÜZÜNDE YAŞAM	7	15	14
KÜLTÜR VE MİRAS	İPEK YOLU'NDA TÜRKLER	9	24	23
ÜRETİM, DAĞITIM VE TÜKETİM	ÜLKEMİZİN KAYNAKLARI	6	18	17
KÜRESEL BAĞLANTILAR	ÜLKEMİZ VE DÜNYA	5	12	11
GÜÇ, YÖNETİM VE TOPLUM	DEMOKRASİNİN SERÜVENİ	5	15	14
BİLİM, TEKNOLOJİ VE TOPLUM	ELEKTRONİK YÜZYIL	5	12	10
GENEL TOPLAM		43	108	100

SOSYAL BİLGİLER 6. SINIF ÖĞRETİM PROGRAMI (Komisyon, 2007, s. 11)

Yukarıdaki tabloda, isimleri yazılı öğrenme alanları ve ilgili üniteler sonunda verilmesi gereken kazanımları da belirtmemiz de yarar olacaktır:

ÖĞRENME ALANI: BİREY VE TOPLUM

ÜNİTE 1: SOSYAL BİLGİLER ÖĞRENİYORUM

Bu ünite sonunda öğrenciler;

1. Yakın çevresindeki bir örnekten yola çıkarak bir olayın çok boyutluluğunu fark eder.
2. Olgu ve görüşü ayırt eder.
3. Bilimsel araştırma basamaklarını kullanarak araştırma yapar.
4. Bir soruna getirilen çözümlerin hak, sorumluluk ve özgürlükler temelinde olması gerektiğini savunur.
5. Sosyal Bilgilerin, Türkiye Cumhuriyeti'nin etkin bir vatandaşı olarak gelişimine katkısını fark eder.

6. Atatürk'ün ülkemizde Sosyal Bilimlerin geliştirilmesi için yaptığı uygulamalara örnekler verir.

ÖĞRENME ALANI: İNSANLAR, YERLER VE ÇEVRELER

ÜNİTE 2: YERYÜZÜNDE YAŞAM

Bu ünite sonunda öğrenciler;

1. Farklı ölçeklerde çizilmiş haritalardan yararlanarak ölçek değiştiğinde haritanın değişen özellikleri hakkında çıkarımlarda bulunur.
2. Konum ile ilgili kavramları kullanarak kıtaların, okyanusların ve ülkemizin coğrafi konumunu tanımlar.
3. Dünyanın farklı doğal ortamlarındaki insan yaşantılarından yola çıkarak, iklim özellikleri hakkında çıkarımlarda bulunur.
4. Haritalardan ve görsel materyallerden yararlanarak Türkiye'de görülen iklim türlerinin özellikleri hakkında çıkarımlarda bulunur.
5. Haritalardan ve görsel materyallerden yararlanarak Türkiye'de görülen iklim tiplerinin dağılışı, konumun ve yeryüzü şekillerinin rolünü açıklar.
6. Örnek incelemeler yoluyla tarih öncesindeki ilk yerleşmelerden günümüze, yerleşmeyi etkileyen faktörler hakkında çıkarımlarda bulunur.
7. Anadolu ve Mezopotamya'da yaşamış ilk uygarlıkların yerleşme ve ekonomik faaliyetleri ile sosyal yapıları arasındaki etkileşimi fark eder.

ÖĞRENME ALANI: KÜLTÜR VE MİRAS

ÜNİTE 3: İPEK YOLUNDA TÜRKLER

Bu ünite sonunda öğrenciler;

1. Destan, yazıt ve diğer belgelerden yararlanarak, Orta Asya ilk Türk devletlerinin siyasal, ekonomik ve kültürel özelliklerine ilişkin çıkarımlarda bulunur.
2. Orta Asya ilk Türk devletlerinin kültürel özellikleriyle yaşadıkları yerlerin coğrafi özelliklerini ilişkilendirir.

3. Günümüz Türk Silahlı Kuvvetleri'ni ilk Türk devletlerinin ordusu ile ilişkilendirerek, Türk Silahlı Kuvvetleri'nin önemini ve görevlerini kavrar.
4. İpek Yolu'nun toplumlar arası siyasal, kültürel ve ekonomik ilişkilerdeki rolünü fark eder.
5. Görsel ve yazılı materyallerden yararlanarak İslamiyet'in ortaya çıkışı ve yayılışını inceler.
6. Türklerin İslamiyet'i kabulleri ile birlikte siyasi, sosyal ve kültürel alanlarda meydana gelen değişimleri fark eder.
7. Dönemin devlet adamları ve Türk büyüklerinin hayatından yararlanarak ilk Türk-İslam devletlerinin siyasal, sosyal ve kültürel özelliklerine ilişkin çıkarımlarda bulunur.
8. Örnek incelemeler yoluyla kutlama ve törenlerimizdeki uygulamaların kültürümüzü oluşturan unsurlarla ilişkisini değişim ve süreklilik açısından değerlendirir.
9. Orta Asya ilk Türk devletleri ve Türk-İslam devletlerinin Türk kültür, sanat ve estetik anlayışına katkılarını kanıtlar gösterir.

ÖĞRENME ALANI: ÜRETİM, DAĞITIM VE TÜKETİM

ÜNİTE 4: ÜLKEMİZİN KAYNAKLARI

Bu ünite sonunda öğrenciler;

1. Ülkemizin kaynaklarıyla ekonomik faaliyetlerini ilişkilendirerek, bunların ülke ekonomisindeki yerini ve önemini değerlendirir.
2. Türkiye'nin coğrafi özelliklerini dikkate alarak, yatırım ve pazarlama proje önerileri tasarlar.
3. Vatandaşlık sorumluluğu ve ülke ekonomisine katkısı açısından vergi vermenin gereğini ve önemini savunur.
4. Doğal kaynakların bilinçsizce tüketilmesinin insan yaşamına etkilerini tartışır.
5. Nitelikli insan gücünün Türkiye ekonomisinin gelişmesindeki rolünü değerlendirir.

6. İlgi duyduğu mesleklerin gerektirdiği eğitim, beceri ve kişilik özelliklerini araştırır.

ÖĞRENME ALANI: KÜRESEL BAĞLANTILAR

ÜNİTE 5: ÜLKEMİZ VE DÜNYA

Bu ünite sonunda öğrenciler;

1. Görsel materyalleri ve verileri kullanarak dünyada nüfus ve ekonomik faaliyetlerin dağılışının nedenleri hakkında çıkarımlarda bulunur.
2. Ülkemizin diğer ülkelerle olan ekonomik ilişkilerini, kaynaklar ve ihtiyaçlar açısından değerlendirir.
3. Türk Cumhuriyetleri, komşu ve diğer ülkelerle olan kültürel, sosyal, siyasi ve ekonomik ilişkilerimizi Atatürk'ün millî dış politika anlayışı açısından değerlendirir.
4. Ülkemizin diğer ülkelerle doğal afetlerde ve çevre sorunlarında dayanışma ve işbirliği içinde olmasının önemini fark eder.
5. Uluslararası kültür, sanat, fuar ve spor etkinliklerinin toplumlar arası etkileşimdeki rolünü değerlendirir.

ÖĞRENME ALANI: GÜÇ, YÖNETİM VE TOPLUM

ÜNİTE 6: DEMOKRASİNİN SERÜVENİ

Bu ünite sonunda öğrenciler;

1. Demokrasinin temel ilkeleri açısından farklı yönetim biçimlerini karşılaştırır.
2. Değişik dönem ve kültürlerde demokratik yönetim anlayışının tarihsel gelişimini tartışır.
3. Demokratik yönetimlerde yaşama hakkı, kişi dokunulmazlığı hakkı, din ve vicdan özgürlüğü ile düşünce özgürlüğüne sahip olunması gerektiğini savunur.

4. Tarihsel belgelerden yola çıkarak insan haklarının gelişim sürecini analiz eder.
5. Türk tarihinde kadının konumu ile ilgili örnekleri, kadın haklarının gelişimi açısından yorumlar.

ÖĞRENME ALANI: BİLİM, TEKNOLOJİ VE TOPLUM

ÜNİTE 7: ELEKTRONİK YÜZYIL

Bu ünite sonunda öğrenciler;

1. Sosyal Bilimlerdeki çalışma ve bulgulardan hareketle sosyal bilimlerin toplum hayatına etkisine örnekler verir.
2. Bilimsel ve teknolojik gelişmelerin gelecekteki yaşam üzerine etkilerine ilişkin yaratıcı fikirler ileri sürer.
3. Tıp alanındaki buluş ve gelişmelerle insan hayatı ve toplumsal dayanışma arasındaki ilişkiyi fark eder.
4. Telif ve patent hakları saklı ürünlerin yasal yollardan temin edilmesinin gerekliliğini savunur.
5. Uygulama ve eserlerinden yola çıkarak Atatürk'ün akılcılığa ve bilime verdiği önemi fark eder.

Görüldüğü gibi öğrenme alanları ve üniteler içinde gösterilen kazanım ifadeleri, yeni programda, az ve dolu olarak ifade edilmektedir. Eski programda ise, çok sayıda hedef ve davranış ifadesi bulunmaktaydı. Kazanım, öğrenme süreci içerisinde planlanmış ve düzenlenmiş yaşantılar sayesinde öğrencide görülmesi beklenen bilgi, beceri ve tutumlar olarak tanımlanmaktadır. Öğrencilerin ulaşabileceği ve seviyelerine uygun, kısmen oluşturmacı kazanımlar yazılmaya çalışılmıştır (Ata, 2006, s. 75).

Yeni program, öğrenme alanını da belirlerken, aslında insanların faaliyet alanlarını bütüncül bir yaklaşımla eksiksiz olarak işlemek için Psikoloji, Tarih, Coğrafya, Antropoloji vb. sosyal disiplinleri aynı çatı altında birleştirmeye çalışmıştır. Sosyal Bilgileri oluşturan disiplinler doğrultusunda dokuz tane öğrenme alanından bahsedilmektedir. Bunlar; “Birey ve Toplum”, “Kültür ve Miras”,

“İnsanlar, Yerler ve Çevreler”, “Üretim, Tüketim ve Dağıtım”, “Güç, Yönetim ve Toplum”, “Zaman-Süreklilik ve Değişim”, “Bilim, Teknoloji ve Toplum”, “Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler” ile “Küresel Bağlantılar” dır. Bu öğrenme alanlarından 7 tanesine 6. Sınıf Sosyal Bilgiler programında yer verilmiştir. Öğrenme alanı, Sosyal Bilgiler ünitelerinin tasarlanmasında program geliştirmeciye ve ders kitabı yazarlarına yardımcı olmaktadır. Öğrenme alanlarının oluşturulmasında, Amerikan Ulusal Sosyal Bilgiler Konseyi’nin temalarından yararlanılmıştır. 1948, 1962 taslak ve 1968 programlarının genel amaçlarının, bilimsel çerçevesinin belirlenmesinde, benzer bir yaklaşım benimsenmiştir (Ata, 2006, s. 75-76).

2.3.2. Sosyal Bilgiler Programının Uygulanmasıyla İlgili Açıklamalar

İnsanlık tarihinin her döneminde önemli olmakla beraber, iletişim olanaklarının küçülttüğü dünyamızda en önemli etken bilgidir. Bilginin kazanılmasında, kullanılmasında ve donanımlı insan gücünün yetiştirilmesinde en önemli görev, eğitim sistemimize düşmektedir.

Millî Eğitim Şûrası ve benzeri platformlarda sıklıkla, öğretim programlarının, öğrencilerin bilgiye ulaşma yollarını öğrenmelerine, sorun çözme ve karar verme becerilerini geliştirmelerine olanak sağlayacak şekilde yeniden düzenlenmesine ihtiyaç olduğu dile getirilmektedir. Tüm bu ihtiyaçlar doğrultusunda dünyada yaşanan gelişmelere paralel olarak, öğretim programlarında yeni yaklaşımlar dikkat çeker duruma gelmiştir. Bu nedenle program, tümüyle davranışçı yaklaşımlardan öte, bilginin taşıdığı değeri ve bireyin var olan deneyimlerini dikkate alarak, yaşama etkin katılımını, doğru karar vermesini, sorun çözmesini destekleyici ve geliştirici bir yaklaşım doğrultusunda yapılandırmayı önemseyen bir gelişim göstermektedir. Bu yaklaşımla öğrenci merkezli, dolayısıyla etkinlik merkezli, Sosyal Bilgiler açısından, bilgi ve beceriyi dengeleyen, öğrencinin kendi yaşantılarını ve bireysel farklılıklarını dikkate alarak çevreyle etkileşimine olanak sağlayan yeni bir anlayış yaşama geçirilmeye çalışılmaktadır.

Nitekim 2004 yılı Sosyal Bilgiler öğretim programında da “öğrenciler sık sık gerçek hayat problemleri ve çelişkili durumlarla karşılaştırılmalı ve karşılaştıkları sosyal problemler üzerine yansıtıcı düşünceleri sağlanmalı”, “bir örnek olaydan ya

da öyküden hareketle değerleri açıklamaları, ahlakî muhakeme ve değer analizi yapmaları”, “kendi anlayışlarını sosyal ve kültürel bağlam içinde oluşturmaları” (Komisyon, 2004, s. 5-6) “bilgiyi deneyimlerine göre yorumlamaları” (s. 44) önemle vurgulanan bakış açıları olarak ön plana çıkmaktadır.

İlköğretim okulu Sosyal Bilgiler öğretim programı; 6. sınıfta haftada üçer ders saati olmak üzere 108 saatlik bir ders süresi ve 7. sınıflarda dört saat olmak üzere 108 saatlik bir ders süresi öngörülerek hazırlanmıştır. Vatandaşlık ve İnsan Hakları dersi, pek çok ülkede olduğu gibi ilköğretim 1. sınıftan itibaren bir ara disiplin olarak ele alınmış, derslerin kazanımları ile Vatandaşlık ve İnsan Hakları programının kazanımları ilişkilendirilmiş, Vatandaşlık ve İnsan Hakları programına duyarlı bir ilköğretim programı hazırlanmıştır.

Bu anlayış doğrultusunda Sosyal Bilgiler programı;

1. Her öğrencinin birey olarak kendine özgü olduğunu kabul eder.
2. Öğrencilerin gelecekteki yaşamlarına ışık tutarak, bireylerden beklenen niteliklerin geliştirilmesine duyarlılık gösterir.
3. Bilgi, kavram, değer ve becerilerin gelişmesini sağlayarak, öğrenmeyi öğrenmenin gerçekleşmesini ön planda tutar.
4. Öğrencileri düşünmeye, soru sormaya ve görüş alışverişi yapmaya özendirir.
5. Öğrencilerin fiziksel ve duygusal açıdan sağlıklı ve mutlu bireyler olarak yetişmesini amaçlar.
6. Millî kimliği merkeze alarak, evrensel değerlerin benimsenmesine önem verir.
7. Öğrencilerin kendi örf ve âdetleri çerçevesinde ruhsal, ahlâkî, sosyal ve kültürel yönlerden gelişmesini hedefler.
8. Öğrencilerin haklarını bilen ve kullanan, sorumluluklarını yerine getiren bireyler olarak yetişmesini önemser.
9. Öğrencilerin toplumsal sorunlara karşı duyarlı olmasını sağlar.

10. Öğrencilerin öğrenme sürecinde deneyimlerini kullanmasına ve çevreyle etkileşim kurmasına olanak sağlar.

11. Her öğrenciye ulaşabilmek için öğrenme-öğretme yöntem ve tekniklerindeki çeşitliliği dikkate alır.

12. Periyodik olarak, öğrenci çalışma dosyalarına bakılarak öğrenme ve öğretme süreçlerinin akışı içerisinde değerlendirmeye olanak sağlar

Bu çerçevede Sosyal Bilgiler dersi şu şekilde tanımlanabilir:

Sosyal Bilgiler, bireyin toplumsal var oluşunu gerçekleştirebilmesine yardımcı olması amacıyla; Tarih, Coğrafya, Ekonomi, Sosyoloji, Antropoloji, Psikoloji, Felsefe, Siyaset Bilimi ve Hukuk gibi Sosyal Bilimleri ve Vatandaşlık Bilgisi konularını yansıtan; öğrenme alanlarının bir ünite ya da tema altında birleştirilmesini içeren; insanın sosyal ve fizikî çevresiyle etkileşiminin geçmiş, bugün ve gelecek bağlamında incelendiği; toplu öğretim anlayışından hareketle oluşturulmuş bir ilköğretim dersidir.

Sosyal Bilgiler programı, Barr, Barth ve Shermis'in (1977) ortaya koyduğu üç geleneği de önemsemektedir. Önceden de bahsettiğimiz gibi bunlar:

- 1.** Vatandaşlık aktarımı olarak Sosyal Bilgiler
- 2.** Sosyal Bilimler olarak Sosyal Bilgiler,
- 3.** Yansıtıcı düşünme olarak Sosyal Bilgilerdir.

Sosyal Bilgiler dersi; demokratik değerleri benimsemiş vatandaşlar olarak, öğrencilerin içinde yaşadığı topluma uyum sağlamalarını ve öğrencilere bu bilgi birikimini yaşama geçirebilecek donanımları kazandırmayı amaçlamaktadır.

2.3.3. Sosyal Bilgiler Programının Temel Öğeleri

Sosyal Bilgiler programını oluşturan temel öğeler; beceriler, kavramlar ve değerlerdir. Atatürkçülük konuları, etkinlikler ve değerlendirme öğeleri de programı oluşturan diğer unsurlardır.

2.3.3.1. Beceriler

Yeni program, bilginin kazanılması yanında beceri öğretimine önem vermektedir. Beceri, “Öğrencilerde öğrenme süreci içerisinde kazanılması, geliştirilmesi ve yaşama aktarılması tasarlanan, bir iş yapabilmek veya bir konuyu işleyebilmek için gereken yatkınlık.” olarak tanımlanmaktadır (Ata, 2006, s. 76).

Beceri; öğrencilerde, öğrenme süreci içerisinde kazanılması, geliştirilmesi ve yaşama aktarılması tasarlanan kabiliyetlerdir. Sosyal Bilgiler programı, ilköğretim 4-7. sınıf düzeyinde diğer derslerle birlikte ilk 9 beceriyi kazandırmanın yanında, kendine özgü 5 beceriyi kazandırmayı da amaçlamaktadır. Bu becerilerin bazılarını ya da aşamalarına, üniteler göz önünde bulundurularak doğrudan verilecek beceri şeklinde programda yer verilmektedir (Komisyon, 2005, s. 43). 6. sınıf programının ünitelere dağılmış becerilerini, tablo halinde göstermek daha yararlı olacaktır.

Tablo 2
6. Sınıf Sosyal Bilgiler Programı Becerileri

6. SINIF	
ÜNİTELER	DOĞRUDAN VERİLECEK BECERİ
1. SOSYAL BİLGİLER ÖĞRENİYORUM	Bilimsel genelleme yapma
2. YERYÜZÜNDE YAŞAM	Harita okuma ve atlas kullanma
3. İPEK YOLU'NDA TÜRKLER	Çıkarımda bulunma
4. ÜLKEMİZİN KAYNAKLARI	Girişimcilik
5. ÜLKEMİZ VE DÜNYA	Araştırma
6. DEMOKRASİNİN SERÜVENİ	Sosyal katılım
7. ELEKTRONİK YÜZYIL	Yaratıcılık

SOSYAL BİLGİLER 6. SINIF ÖĞRETİM PROGRAMI (Komisyon, 2007, s. 47)

Görüldüğü gibi, becerilerde yapıcı görüş ağır basmaktadır. Yapıcı görüşe göre öğrenme; öğrencinin duyu organları aracılığı ile dış dünyadan algıladığı belirli bir nesne, olay, olgu ya da kavrama ilişkin zihninde kendi gerçekliğini (bilgilerini) yapılandırması ya da en azından önceki deneyimlerine dayalı olarak gerçeği yorumlaması sürecidir (Deryakulu, 2000).

2.3.3.2. Kavramlar

Kavramlar, düşünme faaliyetimizin en temel araçları ve unsurlarıdır. Yeni program; Sosyal Bilgileri oluşturan bilim dallarının adlarından, ilköğretim öğrencilerine söz etmeksizin, yapısal kavramlarının öğretimini vurgulamaktadır. Yeni program, bilginin ötesinde öğrencilerde tümevarımsal ve tümdengelsel düşünme yeteneğini kazandırmayı ve bunun için kavramları kullanmayı önemsemektedir (Ata, 2006, s. 77).

Kavramlar; eşyaları, olayları, insanları ve düşünceleri benzerliklerine göre gruplandırıdığımızda, bu gruplara verilen ad olarak karşımıza çıkmaktadır. Deneyimlerimiz sonucunda, iki veya daha fazla varlığı ortak özelliklerine göre bir arada gruplayıp diğer varlıklardan ayırt ederiz. Bu grup, zihnimizde bir düşünce birimi olarak yer eder. Bu düşünce birimini ifade etmekte kullandığımız sözcük veya sözcükler bir kavramdır. Kavramlar somut eşya, olaylar veya varlıklar değil, onları belirli gruplar altında topladığımızda ulaştığımız soyut düşünce birimleridir. Kavramlar gerçek dünyada değil, düşüncelerimizde vardır. Gerçek dünyada kavramların ancak örnekleri bulunabilir (Komisyon, 2005, s. 80).

Kavramlar; benzer, geçişken ve ayırıcı özelliklerine göre oluşturulmuş varlık ve düşünce gruplarına verilen addır. Deneyimler, denemeler, bilimsel çalışmalar gibi yollarla elde edilen bilgileri özelliklerine göre gruplandırarak varılan genellemelere de kavram denilmektedir (Demirkuş ve Bayraktar, 27.07.2006). Bu açıklamalara uygun olarak, kavramların belli başlı özellikleri şöyle özetlenebilir:

1. Kavram insan zihninde anlaşılan farklı obje ve olguların değişebilen ortak özelliklerini temsil eden bir bilgi formudur.

2. Kavram, aynı zamanda obje ve olguların insan zihnindeki tasavvuru olarak da tanımlanabilir.

3. Kavramlar, bireyin özel deneyimlerine dayanarak kendi dünyası ile ilgili genel fikirleri oluşturmasını saptamaktadır.

4. Kavram, ya ontolojik olarak ya da doğal olaylardan yola çıkılarak ve zihinsel beceriler kullanılarak oluşturulabilir (Başbüyük ve diğ., 2004; Ülgen, 2001).

Yukarıda bahsedildiği gibi, kavramlar bilgilerin yapı taşlarını, kavramlar arası ilişkiler de bilimsel ilkeleri oluşturur. İnsanlar, çocukluktan başlayarak düşüncenin birimleri olan kavramları ve onların adları olan sözcükleri öğrenirler; kavramları sınıflar, aralarındaki ilişkileri bulur, böylece bilgilerine anlam kazandırır, yeniden düzenler, hatta yeni kavramlar ve yeni bilgiler üretirler. İnsan zihnindeki bu öğrenme ve yeniden yapılanma süreci her yaşta sürüp gider.

Kavramların, bilimdeki ve insan bilgilerindeki yerini anlamak, onları öğrenme/öğretme yollarını bilmek öğretmene çok değerli bilgi ve beceriler kazandırır.

Bu çerçevede 6. sınıf için 124 yapısal kavram benimsenmiş olup, bunların kazanımına önem verilmektedir. Kavram öğretimi kendi arasında giriş, geliştirme ve pekiştirme düzeyleri olarak üç aşamaya ayrılmıştır.

Kavram öğretimindeki geleneksel yöntem, öğrenciye kavramı ifade eden sözcüğü vermek, kavramın sözel bir tanımını vermek, tanımın anlaşılması için kavramın tanımlayıcı ve ayırt edici niteliklerini belirtmek, öğrencinin kavrama dâhil örnekler ile dâhil olmayan örnekler bulmasını sağlamak basamaklarından oluşur. Bu yöntem, kavramları öğretmede yeterince etkili olmaz; çünkü birçok kavramda sıkıntı kesin bir sözel tanım yapılamamasından doğar. Yöntemin etkili öğrenme açısından başka güçlükleri de vardır.

Yeni bir yöntem, öğrencinin prototiplerden (kavramı en iyi anlatan örnek) hareket ederek bir genellemeye ulaşmasını sağlamaktır. Bu yöntemde; öğrencinin

kavrama dâhil birçok örneği inceleyerek, tanımlayıcı nitelikleri bulması ve bu yolla genellemeye gitmesi sağlanır. Öğrenci doğru genellemeye ulaştıktan sonra, kavrama dâhil olmayan örnekler üzerinde ayırt edici nitelikleri bulur ve bu yolla öğrencinin gereğinden fazla genellemeyi öğrenmesi engellenmiş olur.

Aslında bu iki yöntem, birbiriyle bağdaşmaz değildir. Deneyimlerden genellemeye gitme süreciyle öğretim aşağı yaş düzeylerinde, tanımlarla kavram geliştirme ise yukarı eğitim düzeylerinde daha etkili olabilir. Bazı hallerde her iki yöntemin birlikte kullanılması etkili bir öğrenme sağlayabilir (Komisyon, 2007, s. 76).

2005 yılında yürürlüğe giren yeni ilköğretim Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler dersleri öğretim programı, tıpkı öncekiler gibi, birçok kavramın öğretilmesini öngörmektedir (Yel, 2006, s. 153).

2.3.3.3. Değerler

Yeni Sosyal Bilgiler programının en önemli öğelerinden biri de değerlerdir. Değer, bir sosyal grup veya toplumun kendi varlık, birlik, işleyiş ve devamını sağlamak ve sürdürmek için üyelerinin çoğunluğu tarafından doğru ve gerekli oldukları kabul edilen ortak düşünce, amaç, temel ahlâkî ilke ya da inançlardır (Özgüven, 1999).

Programın temel değerleri; “Aile birliğine önem verme”, “Adil olma”, “Bağımsızlık”, “Barış”, “Özgürlük”, “Bilimsellik”, “Çalışkanlık”, “Dayanışma”, “Duyarlılık”, “Dürüstlük”, “Estetik”, “Hoşgörü”, “Misafirperverlik”, “Sağlıklı olmaya önem verme”, “Saygı”, “Sevgi”, “Sorumluluk”, “Temizlik”, “Vatanseverlik”, “Yardımseverlik” dir. Bu değerlerden 7 tanesine 6. sınıf Sosyal Bilgiler programında yer verilmiştir (Komisyon, 2005, s. 84).

Öğretimde, gözlem yoluyla değer öğretimi önemlidir. İnsanların diğer insanları gözleyerek öğrenebileceğine ilişkin ilk açıklamaları, Platon ve Aristoteles de yapmıştır. Onlara göre eğitim; öğrencilerin gözlemesini ve model almasını

sağlayabilmek için, en iyi modelleri seçip öğrencilere sunmak ve değer öğretimini sağlamaktır (Senemoğlu, 2001, s. 221).

2.3.3.4. Atatürkçülük Konuları

Türk milletinin bugün ve gelecekte tam bağımsızlığa, huzur ve refaha sahip olması, devletin millet egemenliği esasına dayandırılması, aklın ve ilmin rehberliğinde Türk kültürünün çağdaş uygarlık düzeyi üzerine çıkarılması amacı ile temel esasları yine Atatürk tarafından belirlenen devlet hayatına, fikir hayatına ve ekonomik hayata, toplumun temel müesseselerine ilişkin gerçekçi fikirlere ve ilkelere Atatürkçülük denir (Atatürkçülük 3, 2000, s. 7).

Atatürkçü düşünce sistemi ise, milletimiz ve devletimiz için tam bağımsızlık, millî iradeye dayanma, sürekli gelişme ve ilerlemeye yönelme, gerçekçi olma hedeflerine ulaşmayı temel hedef olarak görür (Gül, 1998, s. 401).

Birçok yenileşme hareketi, ekonomik veya siyasî değişiklikler amaçlanarak yapılır. Ancak Türk İnkılâbı, yalnızca siyasal ya da ekonomik bir rejim değiştirme hareketi değildir. Millî, sosyal, siyasal, ekonomik ve kültürel yaşayışın da tüm derinliklerinde, birlikte etki yapmış bir inkılâptır (Peker, 1936, s. 9).

Sosyal Bilgiler dersinin içeriği ile uyumlu olduğu için Atatürkçülük konuları, Sosyal Bilgiler dersinin amaçları arasında yer almaktadır. Atatürkçülükle ilgili konuların öğretiminin istenilen düzeyde yani programda belirtilen hedeflere tam uygun olarak gerçekleştirildiğini söylemek biraz zordur. Atatürkçülük konularının öğretiminde birtakım sebeplerden dolayı istenilen seviyeye erişilememiştir. Kavramların yanlış kullanımı (Köstüklü, 2000, s. 43-45), konuların hayatla ilişkilendirilmesinin yapılmamasından dolayı bilginin kullanılamayışı (Öztürk, 2000, s. 53), Atatürk'ün her şeye tek başına gücü yeten bir masal kahramanı; yaptıkları sorgulanmayan ve en önemlisi çocukların yanlarında hissedemedikleri ulaşılmaz bir şahsiyet olarak takdim edilmesi (Arslan, 2000, s. 67) bu sebeplerden sadece bir kaçıdır.

1997 yılına kadar ilköğretim eğitiminin 5 yıl olması, Atatürkçülük konularının 4. ve 5. sınıflarda yoğun bir şekilde ele alınmasına yol açmıştır. Temel zorunlu eğitimin sekiz yıla çıkarılmasıyla, 1998’de Atatürkçülük konularının dağılımı aceleyle yapılmış, 4. ve 5. sınıflardaki konu yoğunluğu ile 6. ve 7. sınıflardaki konu seyrekliği devam ettirilmiştir. 2005 yılında yeni programın hazırlanmasıyla birlikte, Atatürkçülük konularının, 1. ve 8. sınıflar arasında dağılımının öğrenci seviyesine ve programların konularına göre yapılmaya çalışılması söz konusu olmuştur. Özellikle 4. ve 5. sınıflardaki konu yoğunluğunun, 6. ve 7. sınıflara çekildiği görülmektedir. Yeni Sosyal Bilgiler dersi öğretim programında; Atatürk ve Kurtuluş Savaşı’na ilişkin üniteler ve konuların da güncellik ilkesinden hareketle, 29 Ekim Cumhuriyet Bayramı ve 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı’nın kutlandığı aylara gelecek şekilde düzenlendiği dikkat çekmektedir. Eski Sosyal Bilgiler dersi öğretim programında; Atatürkçülük konuları, bir ünitenin sonuna kronoloji de göz ardı edilerek eklenmiştir. Oysa yeni Sosyal Bilgiler dersi öğretim programında, Atatürkçülük konuları öğrenme alanlarının yapısına ve içeriğine göre düzenlenmiştir (Ata, 2006, s. 78-79).

Yeni Sosyal Bilgiler programının ünite şemasında bulunan, en sağ sütundaki açıklamalar kısmında, “Atatürkçülük” ile ilgili konular hakkında ilişkilendirmeler yapılmıştır. Programın sonuna da konuların Sosyal Bilgiler kazanımları ile eşleştirilmesi ve dağılımı detaylı olarak gösterilmiştir. Gerçekte Sosyal Bilgiler, yapısal olarak Atatürkçülük konularının pek çoğunu bünyesinde zaten barındırmaktadır.

2.3.3.5. Etkinlikler

Yeni Sosyal Bilgiler programının ünite şemasının orta sütunu, etkinlik örneklerinin listelendiği bir alandır. Her bir ünite için, kazanımları gerçekleştirmeye yönelik etkinlik örnekleri bulunmaktadır. Tabî ki bunlar, öğretmene fikir verebilecek örnekler olarak tasarlanmıştır. Yeni Sosyal Bilgiler öğretim programı, öğrencilerin eğlenerek öğrenecekleri bir ortam hazırlamada öğretmene yardımcı olmaktadır. Programda önerilen etkinlikler; farklı öğrenme biçimlerini dikkate alarak ve öğrencilerde yaratıcılığı ortaya çıkarma amacı güderek hazırlanmıştır.

Program, zamanla öğretmenlerin kazanımlara ulaşmaya yönelik kendi etkinliklerini geliştirmelerini öngörmektedir. Etkinlikler de kendi içinde sınıf-okul içi etkinlikler, okul dışı etkinlikler ve inceleme gezileri olarak gruplandırılmıştır (Ata, 2006, s. 79-80). Etkinlikler, aktif öğrenmeyi temel alarak oluşturulmuştur. Aktif öğrenmenin gerçekleştiği sınıflarda öğrenciler, her zaman bilişsel yönden uyanıktırlar ve sınıfta nelerin olup bittiğini bilirler. Böyle bir sınıfta yoğunlaşma, merak, yaratıcılık, gayret ve heyecan görülür (Saban, 2002, s.246).

2.3.3.6. Değerlendirme

Yeni Sosyal Bilgiler dersi öğretim programı; geleneksel ölçme ve değerlendirme araçlarını benimsediği kadar, yansıtıcı soruşturma ve oluşturmacı değerlendirme anlayışını da benimsemiştir. Program sadece ürünü değil, öğrenme sürecini de değerlendirmeyi önemsemektedir. Program, öğrencinin performansını değerlendirmeyi, öz değerlendirme ve grup değerlendirmeyi önemsemektedir. Bunun yanında program, öğrenciyi herhangi bir konu ile ilgili olarak hazırladığı ürünleri koyduğu, bir ürün dosyası hazırlamaya teşvik etmektedir. Bu şekilde öğrenciler üreticiliğe teşvik edilmektedir (Ata, 2006, s. 81).

Sosyal Bilgiler dersi için yapılacak değerlendirme etkinliklerinde, öğrencilerin Sosyal Bilgiler programının tüm boyutlarında sağladığı gelişme ve başarı, ölçülmeye ve kaydedilmeye çalışılır. Öğretmenler; öğrencilerin Sosyal Bilgilerle ilgili konular, kavramlar ve becerilerle ilgili eksiklerini belirlerken, bireysel gelişimlerini izlerken, karşılaştıkları zorlukları tanımlarken, öğrencileri öğrenmeye ve becerilerini geliştirmeye özendirirken değerlendirme yaparlar. Böylece, değerlendirme öğrencilerin eğitiminde yapılandırıcı ve geliştirici bir rol oynar. Öğrencilerin öğrenmesi ve gelişimiyle ilgili elde edilen bilgiler, öğretmenler tarafından kullanılabileceği gibi öğrencinin kendini değerlendirmesine ve kişisel hedefler belirlemesine de yardım eder (Komisyon, 2007, s. 104).

Yeni Sosyal Bilgiler öğretim programı öğrenciyi sosyalleştirmesinin yanı sıra, öğretmen ve öğrencinin birlikte hayal gücü ve yaratıcılık becerilerini geliştirmelerini, amaç edinmiş görünmektedir. Sosyal Bilimci Şerif Mardin (2000)

konuyla ilgili şunları ifade etmektedir: “Bugün bizim karşılaştığımız sorun, düşünce özgürlüğünün dışarıdan kuşatılması ya da kısıtlanması değildir, bizim için asıl sorun kendi hayal gücümüzü içerden kısıtlamamızdır.” Pilot okullardaki öğretmenler bu programla birlikte; ezberci öğrencilerin bocalamaya başladığını, orta seviyedeki öğrencilerin derse katılmaya başladıklarını, öğrencilerin topluluk karşısında konuşma, sorumluluk alma ve paylaşma davranışlarının geliştiğini belirtmiştir. Öğrenciler; arkadaşlarını daha iyi tanıdıklarını, sürekli dinlemekten kurtulduklarını, eğlendiklerini ve araştırmacı ruhlarının geliştiğini belirtmişlerdir (Ata, 2006, s. 82).

2.4. İlgili Araştırmalar

Bu başlık altında, araştırma konusu ile ilgili olarak, yurt içinde ve dışında yapılan çalışma özetlerine yer verilmiştir.

2.4.1. Yurt İçinde Yapılan Çalışmalar

Kayvan (1981), “İlkokullarda Sosyal Bilgiler Öğretiminin Analizi” adlı çalışmasında, Sosyal Bilgiler öğretiminde, işlenecek olan ünite ve konuların, Sosyal Bilgiler öğretiminin ve ilköğretimin amaçlarının gerçekleşmesinde önemli bir araç olduğu, Sosyal Bilgiler öğretiminde işlenecek ünite ve konuların bu amaçların gerçekleşmesine hizmet ettiği oranda değer kazanacağı sonucuna varmıştır.

Kahveci (1986), “Ortaokullarda Sosyal Bilgiler Ders Programlarının Değerlendirilmesi” adlı araştırmasında öğretmenlerin bu dersi ayrı ayrı öğretme eğilimlerinin oldukça yaygın olduğunu, programı istenilen düzeyde bilmediklerini, en çok uygulanması gereken öğretim yöntemlerini çok düşük oranda ya da hiç uygulamadıklarını, çağdaş eğitim teknolojisi olanaklarından çok az yararlandıklarını ortaya koymuştur. Ayrıca, programların geliştirilmesinde, program geliştirme uzmanlarının, üniversitelerdeki uzmanların öncülüğünde, öğretmenler ve öğrencilerin görüş ve düşüncelerine mutlaka başvurulması gerektiğini belirtmiştir.

Aydiner (1995), “İlköğretimde Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programlarına İlişkin Öğretmen ve Müfettiş Görüşleri” adlı araştırmasında, ilköğretim dördüncü ve beşinci sınıf Sosyal Bilgiler programına ilişkin öğretmen ve müfettiş görüşlerini

belirlemek için betimsel bir çalışma yapmıştır. Araştırma sonucunda, Sosyal Bilgiler programının, geliştirme ilke ve tekniklerine uygun olarak hazırlanmadığı, programın yeniden düzeltilmesi ve geliştirilmesi gerektiği konusunda öğretmen ve müfettişlerin aynı görüşleri paylaştıklarına dikkat çekmiştir. Ayrıca, öğretmen ve müfettişlerin, ilkokul çocuğuna verilen tarihi bilgilerin daha anlaşılır ve kısa olmasını ve içeriğinde yeniden düzenlenmesi gerektiği görüşlerini paylaştıkları belirtilmiştir.

Köken (1995), “İlkokullarda Sosyal Bilgiler Öğretimi” adlı araştırmasında, ilkokullarda Sosyal Bilgiler dersinin işlenişi ile ilgili, ilkokul öğretmenleri ve ilköğretim müfettişlerinin görüşlerini almış ve bu görüşler doğrultusunda öneriler geliştirip, eksikliklerin ne derece giderilebileceğini ve karşılaşılan sonuçları tespit etmeye çalışmıştır. Araştırmada anket kullanmış, Konya ilinin 3 merkez ilçesinden 12 okul örnekleme alınmıştır. Okullar farklı sosyo-ekonomik düzeyde olacak şekilde belirlenmiştir. Anket sonucuna göre, öğretmen ve müfettişlerin çoğunluğu Sosyal Bilgileri Tarih, Coğrafya ve Vatandaşlık Bilgisi olmak üzere çok yönlü bir bütün olarak işlenmesinde fayda görmüşlerdir. Araştırmanın sonucunda, Sosyal Bilgilerin ciddi ve amacına uygun yürütülebilmesi için iyi bir planlama yapılması, dersin işlenişinde değişik araç-gereçlere, gezi ve gözlemlere daha fazla yer verilmesi gerektiği ortaya çıkmıştır.

Milli Eğitim Bakanlığı Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı (2006), Temel Eğitim Destek Programı Öğretim Programlarının Değerlendirme Raporu (Sosyal Bilgiler Dersi), Mayıs 2006 EARGED uzmanları nezaretinde 9 pilot ilde 120 ilköğretim okulunun 6. sınıf branş öğretmenleri, ilköğretim müfettişleri, okul yöneticileri, öğrenci velileri ve öğrencilere uygulanmak üzere yapılmış bir araştırma raporudur. Rapor sonuçlarına göre öğretmenler, ilköğretim okulu 6. sınıf Sosyal Bilgiler dersi ile ilgili program taslağındaki üniteleri büyük ölçüde olumlu bulmaktadır. Öğretmenlerin önemli bir kısmı, öğretim programındaki etkinlik örneklerinin kazanımları gerçekleştirecek nitelikte olmadığı, kazanımların öncekiler üzerine dayandırılmış ve sonraki öğrenmelere hazırlayıcı görünmediği, ölçme ve değerlendirme araç veya yöntemlerinin kazanımların gerçekleşme derecelerini ortaya çıkaramayacağı görüşündedirler. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin büyük bir bölümü ölçme yöntemleri ve değerlendirme sistemini çok karmaşık bulmakta;

tamamına yakını ölçme yöntemleri ile değerlendirmenin zaman alıcı olduğunu düşünmektedir. Öğretmenlerin dörtte üçe yakını, verilen sürelerin ünitelerdeki etkinlikler ve kazanımların gerçekleştirilebilmesi için yetersiz olduğu görüşündedir. Müfettişlerin ise öğretmenlerin öğrencileri dinlediği ve öğretmenlerin öğrencilere saygılı olduğu konusundaki cevapları olumludur. Müfettişlerin görüşlerine göre Sosyal Bilgiler dersinin yapıldığı sınıfların yarısına yakını bir öğrenme ortamı olarak istenen özelliklerde değildir; öğretmenlerin yarıdan biraz fazlası dersin amacına uygun araç ve gereci seçerek kullanmaktadır.

2.4.2. Yurt Dışında Yapılan Çalışmalar

Nerbovig ve Klausmeir (1969), ilköğretim okullarında Sosyal Bilgiler öğretimine ilişkin yazdıkları kitapta, öğrencilere kazandırılacak beceriler ve davranışların geliştirilmesi, metotlar, araç-gereçler, aktiviteler ve değerlendirme aşamaları açısından iyi bir örnek teşkil etmektedir.

Guyton (1982), yaptığı araştırmada, eleştirel düşünme ve politik katılım arasındaki ilişkileri incelemiş ve Sosyal Bilgiler eğitiminde konu ile ilgili bilgilerin, hem teoride hem de uygulamada verilmesini önermiş ve sonuç olarak, Sosyal Bilgiler dersinde verilen teorik bilgilerin uygulamaya dönüştürülmesi durumunda anlam kazandığını ve eleştirel düşünme becerisini kazanan öğrencilerin politik katılımlarının daha yüksek olduğunu belirtmiştir.

Fenton (1991), yaptığı çalışmada, Sosyal Bilgiler dersinin yansıtıcı (eleştirel) düşünme ile yeniden yapılanmasına değinmiştir. Fenton bu yapılanmada, zorlayıcı birçok bilginin kaldırılarak, öğrencilere bilimsel araştırma tekniklerinin ve Sosyal Bilgiler disiplinlerinin öğretilmesi için programın yeniden yapılandırılması gerektiğini, programda içerik ve amaç arasındaki mantıksız ilişkilerin kaldırılmasını, gerekli araç-gereçlerin sağlanmasını ve öğretmenlere programın tanıtılmasını belirtmektedir.

Ulusal Sosyal Bilgiler Konseyinin (NCSS, 1993) yaptığı bir araştırmada, Sosyal Bilgiler dersi aracılığı ile, iyi vatandaş yetiştirilmesi için güçlü bir öğrenme ve öğretme ortamının önemi belirtilmiş ve amaçların, içeriğin belirlenmesi ve güçlü

bir öğrenme-öğretme çalışması için, programda anlamlılık, bütünlük, değerler, geliştirilebilirlik ve aktifliğin olması gereği üzerinde durulmuş öğretmenin rolü ve gelecek için kendini yetiştirmesinin önemi ortaya konulmuş, bunun için güçlü bir Sosyal Bilgiler programının geliştirilmesinin önemi vurgulanmıştır.

Yapılan araştırmalara genel olarak bakıldığı zaman, çalışmaların daha çok Sosyal Bilgiler dersinin öğretimi ve programının çeşitli açılardan değerlendirmesi ile ilgili olduğu görülmektedir. Ancak, Sosyal Bilgiler programı genel amaçlarının bilgi, tutum-değer ve beceri olmak üzere üç boyutta, öğrenciye ne düzeyde kazandırıldığına dair bir araştırmaya rastlanmamıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3.YÖNTEM

Araştırmanın bu bölümünde araştırmada izlenen bilimsel yaklaşım ifade edilmiştir. Bu amaçla; araştırmanın modeli, araştırmanın evren ve örnekleme, veriler ve toplanması ile verilerin çözümlemesi ile ilgili açıklamalara yer verilmiştir.

3.1. Araştırma Modeli

Çoğu niceliksel araştırmalar iki formda sınıflanabilir: Betimsel araştırmalar ve nedensel ilişkileri ortaya çıkarmayı amaçlayan araştırmalar. Betimsel araştırmalar temelde “nedir” ve “ne idi” yi bulmak amacıyla. Eğitimsel araştırmanın önemli bir amacı betimleme ise, olaylar arası nedensel ilişkileri keşfetmek de o denli önemli bir amacdır. Nedensel karşılaştırma yöntemi araştırılan olayın olası nedenlerini, bir özelliğin bulunduğu deneklerle bulunmayanları karşılaştırarak bulma amacıyla (Borg and Gali, 1989, s. 331). Bu yönüyle araştırmam, betimsel araştırmalardan tarama modellerinin içersine girmektedir.

Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle, betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır. Araştırmaya konu olan birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır (Karasar, 2003, s. 77).

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini; 2006-2007 öğretim yılında Bolu Merkez, Bolu ili Mudurnu ve Seben ilçesinde bulunan, MEB’e bağlı ilköğretim okullarının 6. sınıflarına giren Sosyal Bilgiler öğretmenleri ile Bolu ilinde görevli müfettişlerden

ilgili olanlar oluşturmaktadır. Bolu Merkez, Bolu ili Mudurnu ve Seben ilçelerinin seçilmiş olma nedeni ise bu yerlerin heterojen bir yapıya sahip olmasıdır.

Evren olarak sadece, 6. sınıf derslerine giren Sosyal Bilgiler öğretmenleri ile ilgili müfettişlerin seçilmelerinin nedeni; yeni Sosyal Bilgiler programının ilk olarak II. kademedeki uygulama alanının, 6. sınıf Sosyal Bilgiler dersinde olmasıdır. Bu nedenle yeni uygulanmakta olan, Sosyal Bilgiler programının tamamı hakkında, 6. sınıfların dersine giren Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin, diğer sınıflara giren Sosyal Bilgiler öğretmenlerinden daha çok bilgiye sahip olmalarıdır.

Bolu Valiliği'ne müracaat edilerek araştırmanın yapıldığı 2006-2007 öğretim yılına ait evreni oluşturan öğretmen ve müfettiş sayıları tespit edilmiştir.

Araştırmanın örneklemini; Bolu Merkez, Bolu ili Mudurnu ve Seben ilçesinde 2006-2007 öğretim yılında faaliyet gösteren MEB'e bağlı resmi ilköğretim okullarından değişik sosyo-ekonomik düzeyde kurumların seçimine özen gösterilmiştir. Sistematiik örnekleme yöntemiyle seçilmiş 23 ilköğretim okulunda, 6.sınıfların dersine giren Sosyal Bilgiler öğretmenleri (25 kişi) ve Bolu ilinde 2006-2007 eğitim-öğretim yılında faaliyet gösteren MEB'e bağlı ilgili 17 müfettiş örneklemini oluşturmuştur.

3.3. Verileri Toplama Teknikleri

Araştırmada öncelikle, konuyla ilgili ayrıntılı bir literatür taraması yapılmış ve elde edilen bilgiler çalışmaya dahil edilmiştir. Kavramsal çerçevenin oluşturulmasında ve anket sonuçlarının yorumlanmasında, bu bilgiler göz önünde bulundurulmuştur.

Ölçme aracı olarak; araştırma ile ilgili yüksek lisans tezlerinin anket sorularından ve EARGED uzmanlarının yaptığı ilgili anket çalışmalarından yararlanılmıştır.

Araştırmada, Nurettin AYDINER'e ait, "İlköğretimde Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programlarına İlişkin Öğretmen ve Müfettiş Görüşleri" (Ankara-1995)

isimli yüksek lisans tezinde kullanılan anket sorularından faydalanılmıştır. Meryem PİRİÇDANE'ye ait, "İlköğretim 1. Kademe Sosyal Bilgiler Ders Programının Değerlendirilmesi" (Ankara-1997) isimli yüksek lisans tezinde kullanılan anket sorularından faydalanılmıştır. İncelenen anket soruları, uzman görüşleri doğrultusunda geliştirilerek bu araştırma için kullanılmıştır. Fazla sayıda öğretmene ulaşma güçlüğünden ve anketin daha önce uygulanmış olmasından dolayı ayrıca bir güvenilirlik çalışması yapılmamıştır.

Veri toplama araçlarının içerik geçerliliği, veri toplama aracında bulunan maddelerin, ölçme amacına uygun olup olmadığı, ölçülmek istenen alanı temsil edip etmediği sorunu ile ilgili olup, uzman görüşüne göre saptanır. Bunun için, önce bir grup uzman tarafından, ölçme araçları ve bu amaçların gerektirdiği içerik çözümlemeleri yapılarak hazırlanmış soruların bu amaçları ve içeriği temsil edip etmeyeceği tartışılır (Karasar, 2003, s. 151). Veri toplama araçları, uzman olan öğretim elemanlarının görüşlerine başvurularak incelenmiş, ölçme aracının geçerlilik çalışmaları yapılmıştır.

Öğretmenler ve müfettişler için, likert tip anket hazırlanmıştır. Hazırlanan bu anketlerde, programın uygulayıcısı olan öğretmenlerin ve müfettişlerin, 6. sınıf Sosyal Bilgiler programı ile ilgili görüşleri elde edilmiştir.

Öğretmene yöneltilen anketlerde; öğretmenlerin kişisel bilgileri, programa ilişkin görüşleri, programın uygulanmasına ilişkin güçlükleri, programa ilişkin düzeltme-geliştirme önerileri ele alınmıştır. Müfettişlere de ilgili sorular yöneltilmiştir. Burada değişkenlere göre, öğretmen ve müfettişlerin görüşlerinin değişip değişmediği, bu görüşlerin arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığı incelenmek istenmiştir.

Bolu Valiliği İl Milli Eğitim Müdürlüğü onayı ile örneklem olarak alınan, okullarda görev yapmakta olan 25 Sosyal Bilgiler öğretmeni ile, ilde görevli bulunan 17 ilköğretim müfettişine; anketler bizzat elden teslim edilip, gerekli açıklamalar yapıldıktan sonra, cevaplayabilmeleri için bir hafta süre verilmiştir. Verilen süre içerisinde çeşitli nedenlerle anketi cevaplandıramayan öğretmen ve müfettişlerle tekrar görüşülüp, cevaplamaları sağlanmıştır. Anket formları üzerinde

alışılarak verilere istatistiksel şekiller verilmiştir.

3.4. Verilerin Analizi

Anket yoluyla toplanan veriler incelenmek üzere şu işlemlere tbi tutulmuştur:

1. Sosyal Bilgiler ğretmeni ve müfettişlerin anketleri toplanmış ve SPSS 11.5 paket istatistik programı kullanılarak bilgisayar ortamına aktarılmıştır.
2. Sosyal Bilgiler ğretmenlerinin ve müfettişlerinin anketlerindeki, 6. sınıf Sosyal Bilgiler programına ilişkin, alt problemlere yönelik hazırlanan sorulara verilen cevap(görüş)ları arasında anlamlı bir farkın olup olmadığı bağımsız örneklemeler için t testi ile analiz edilmiştir. Yani bulguların analizinde, Sosyal Bilgiler ğretmenleri ile müfettişlerinin programla ilgili görüşleri arasındaki farklar 0.05 anlamlılık düzeyinde “t testi” kullanılarak karşılaştırılmıştır. Frekans (f) ve yüzde (%) dağılımlarına ait tablolar oluşturulmuş ve bunlar yorumlanmaya çalışılmıştır. Bağımsız rneklemeler için t testi olmak üzere, ortalama standart sapma istatistik teknikleri de kullanılmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3.YÖNTEM

Araştırmanın bu bölümünde araştırmada izlenen bilimsel yaklaşım ifade edilmiştir. Bu amaçla; araştırmanın modeli, araştırmanın evren ve örnekleme, veriler ve toplanması ile verilerin çözümlemesi ile ilgili açıklamalara yer verilmiştir.

3.1. Araştırma Modeli

Çoğu niceliksel araştırmalar iki formda sınıflanabilir: Betimsel araştırmalar ve nedensel ilişkileri ortaya çıkarmayı amaçlayan araştırmalar. Betimsel araştırmalar temelde “nedir” ve “ne idi” yi bulmak amacıyla. Eğitimsel araştırmanın önemli bir amacı betimleme ise, olaylar arası nedensel ilişkileri keşfetmek de o denli önemli bir amacdır. Nedensel karşılaştırma yöntemi araştırılan olayın olası nedenlerini, bir özelliğin bulunduğu deneklerle bulunmayanları karşılaştırarak bulma amacıyla (Borg and Gali, 1989, s. 331). Bu yönüyle araştırmam, betimsel araştırmalardan tarama modellerinin içerisine girmektedir.

Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle, betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır. Araştırmaya konu olan birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır (Karasar, 2003, s. 77).

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini; 2006-2007 öğretim yılında Bolu Merkez, Bolu ili Mudurnu ve Seben ilçesinde bulunan, MEB’e bağlı ilköğretim okullarının 6. sınıflarına giren Sosyal Bilgiler öğretmenleri ile Bolu ilinde görevli müfettişlerden

ilgili olanlar oluşturmaktadır. Bolu Merkez, Bolu ili Mudurnu ve Seben ilçelerinin seçilmiş olma nedeni ise bu yerlerin heterojen bir yapıya sahip olmasıdır.

Evren olarak sadece, 6. sınıf derslerine giren Sosyal Bilgiler öğretmenleri ile ilgili müfettişlerin seçilmelerinin nedeni; yeni Sosyal Bilgiler programının ilk olarak II. kademedeki uygulama alanının, 6. sınıf Sosyal Bilgiler dersinde olmasıdır. Bu nedenle yeni uygulanmakta olan, Sosyal Bilgiler programının tamamı hakkında, 6. sınıfların dersine giren Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin, diğer sınıflara giren Sosyal Bilgiler öğretmenlerinden daha çok bilgiye sahip olmalarıdır.

Bolu Valiliği'ne müracaat edilerek araştırmanın yapıldığı 2006-2007 öğretim yılına ait evreni oluşturan öğretmen ve müfettiş sayıları tespit edilmiştir.

Araştırmanın örneklemini; Bolu Merkez, Bolu ili Mudurnu ve Seben ilçesinde 2006-2007 öğretim yılında faaliyet gösteren MEB'e bağlı resmi ilköğretim okullarından değişik sosyo-ekonomik düzeyde kurumların seçimine özen gösterilmiştir. Sistematiik örnekleme yöntemiyle seçilmiş 23 ilköğretim okulunda, 6.sınıfların dersine giren Sosyal Bilgiler öğretmenleri (25 kişi) ve Bolu ilinde 2006-2007 eğitim-öğretim yılında faaliyet gösteren MEB'e bağlı ilgili 17 müfettiş örneklemini oluşturmuştur.

3.3. Verileri Toplama Teknikleri

Araştırmada öncelikle, konuyla ilgili ayrıntılı bir literatür taraması yapılmış ve elde edilen bilgiler çalışmaya dahil edilmiştir. Kavramsal çerçevenin oluşturulmasında ve anket sonuçlarının yorumlanmasında, bu bilgiler göz önünde bulundurulmuştur.

Ölçme aracı olarak; araştırma ile ilgili yüksek lisans tezlerinin anket sorularından ve EARGED uzmanlarının yaptığı ilgili anket çalışmalarından yararlanılmıştır.

Araştırmada, Nurettin AYDINER'e ait, "İlköğretimde Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programlarına İlişkin Öğretmen ve Müfettiş Görüşleri" (Ankara-1995)

isimli yüksek lisans tezinde kullanılan anket sorularından faydalanılmıştır. Meryem PİRİÇDANE'ye ait, "İlköğretim 1. Kademe Sosyal Bilgiler Ders Programının Değerlendirilmesi" (Ankara-1997) isimli yüksek lisans tezinde kullanılan anket sorularından faydalanılmıştır. İncelenen anket soruları, uzman görüşleri doğrultusunda geliştirilerek bu araştırma için kullanılmıştır. Fazla sayıda öğretmene ulaşma güçlüğünden ve anketin daha önce uygulanmış olmasından dolayı ayrıca bir güvenilirlik çalışması yapılmamıştır.

Veri toplama araçlarının içerik geçerliliği, veri toplama aracında bulunan maddelerin, ölçme amacına uygun olup olmadığı, ölçülmek istenen alanı temsil edip etmediği sorunu ile ilgili olup, uzman görüşüne göre saptanır. Bunun için, önce bir grup uzman tarafından, ölçme araçları ve bu amaçların gerektirdiği içerik çözümlemeleri yapılarak hazırlanmış soruların bu amaçları ve içeriği temsil edip etmeyeceği tartışılır (Karasar, 2003, s. 151). Veri toplama araçları, uzman olan öğretim elemanlarının görüşlerine başvurularak incelenmiş, ölçme aracının geçerlilik çalışmaları yapılmıştır.

Öğretmenler ve müfettişler için, likert tip anket hazırlanmıştır. Hazırlanan bu anketlerde, programın uygulayıcısı olan öğretmenlerin ve müfettişlerin, 6. sınıf Sosyal Bilgiler programı ile ilgili görüşleri elde edilmiştir.

Öğretmene yöneltilen anketlerde; öğretmenlerin kişisel bilgileri, programa ilişkin görüşleri, programın uygulanmasına ilişkin güçlükleri, programa ilişkin düzeltme-geliştirme önerileri ele alınmıştır. Müfettişlere de ilgili sorular yöneltilmiştir. Burada değişkenlere göre, öğretmen ve müfettişlerin görüşlerinin değişip değişmediği, bu görüşlerin arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığı incelenmek istenmiştir.

Bolu Valiliği İl Milli Eğitim Müdürlüğü onayı ile örneklem olarak alınan, okullarda görev yapmakta olan 25 Sosyal Bilgiler öğretmeni ile, ilde görevli bulunan 17 ilköğretim müfettişine; anketler bizzat elden teslim edilip, gerekli açıklamalar yapıldıktan sonra, cevaplayabilmeleri için bir hafta süre verilmiştir. Verilen süre içerisinde çeşitli nedenlerle anketi cevaplandıramayan öğretmen ve müfettişlerle tekrar görüşülüp, cevaplamaları sağlanmıştır. Anket formları üzerinde

alışılarak verilere istatistiksel şekiller verilmiştir.

3.4. Verilerin Analizi

Anket yoluyla toplanan veriler incelenmek üzere şu işlemlere tbi tutulmuştur:

1. Sosyal Bilgiler ğretmeni ve müfettişlerin anketleri toplanmış ve SPSS 11.5 paket istatistik programı kullanarak bilgisayar ortamına aktarılmıştır.
2. Sosyal Bilgiler ğretmenlerinin ve müfettişlerinin anketlerindeki, 6. sınıf Sosyal Bilgiler programına ilişkin, alt problemlere yönelik hazırlanan sorulara verilen cevap(görüş)ları arasında anlamlı bir farkın olup olmadığı bağımsız örneklemler için t testi ile analiz edilmiştir. Yani bulguların analizinde, Sosyal Bilgiler ğretmenleri ile müfettişlerinin programla ilgili görüşleri arasındaki farklar 0.05 anlamlılık düzeyinde “t testi” kullanarak karşılaştırılmıştır. Frekans (f) ve yüzde (%) dağılımlarına ait tablolar oluşturulmuş ve bunlar yorumlanmaya çalışılmıştır. Bağımsız rneklemler için t testi olmak üzere, ortalama standart sapma istatistik teknikleri de kullanılmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde; araştırmanın alt problemleri için, toplanan verilerden elde edilen bulgular alt problemlerin sırasına uygun olarak, tablo ve açıklamalarıyla birlikte verilmiştir ve bunlara dayalı olarak yorumlar yapılmıştır. Ayrıca, anketi cevaplandıran, örneklem olarak seçilen, öğretmen ve müfettişlerin açıklama ve önerilerine de yer verilmiştir.

4.1. Alt Problemlerin Sınanması

Bu başlık altında, alt problemler doğrultusunda elde edilen bulgular ve yorum üzerinde durulmuştur.

4.1.1. Demografik Özellikleri Bakımından

4.1.1.1. Alt Problem 1'e İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Sosyal Bilgiler öğretmenleri ile ilköğretim müfettişlerinin kişilik özelliklerine (mesleki kıdem, öğrenim durumu, branş, hizmet içi eğitim durumu ve hizmet içi eğitim süresi) ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

Müfettişlerin ve Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin, 6. sınıf Sosyal Bilgiler programına ilişkin görüşlerini ortaya çıkarmak, bu araştırmanın amacıdır. Amaca ilişkin bulgulara yer vermeden önce, araştırmaya katılan öğretmen ve müfettişler ile ilgili kişisel bilgiler özetlenmelidir. Kişisel bilgiler, verilen değişkene göre uygun ifadelerle belirtilmiştir. Sosyal Bilgiler öğretmeni ve müfettişlerinin, kişisel özelliklerine ilişkin görüşleri arasında, anlamlı bir ilişkinin olup olmadığı Tablo 3'de özetlenmiştir.

Tablo 3
Örnekleme Alınan Öğretmen ve Müfettişlerin Kişisel Bilgilerine Göre Dağılımı

Değişken		Frekans	Yüzde (%)
Cinsiyet	Kadın	7	17
	Erkek	35	83
Meslek	Sosyal Bilgiler Öğretmeni	25	60
	Müfettiş	17	40
Mesleki Kıdem	1-5 yıl	10	24
	6-10 yıl	4	10
	11-15 yıl	11	25
	16-20 yıl	7	17
	21 yıl ve üzeri	10	24
Öğrenim durumu	Öğretmen Okulu ve dengi	3	7
	3 yıllık yüksek okul	3	7
	4 yıllık yüksek okul	33	79
	Yüksek lisans	2	5
	Doktora	1	2
Hizmet içi Eğitim/kurs veya seminerine katıldınız mı?	Hiç katılmadım	6	14
	1 defa katıldım	26	62
	2 defa katıldım	8	19
	3 ve daha fazla katıldım	2	5
Kaç yıldır bu dersi okutuyorsunuz? (Sosyal Bilgiler öğretmenleri için)	İlk yıl	3	12
	1-5 yıl	9	36
	6-10 yıl	5	20
	11-15 yıl	4	16
	16 yıldan fazla	4	16
Hizmet içi Eğitime katılma ihtiyacı duyuyor musunuz?	Evet	13	31
	Hayır	21	50
	Yanıtsız	8	19
TOPLAM		42	100

Tablo 3’de görüldüğü gibi araştırmaya katılan öğretmenlerin % 17’si kadın, % 83’ü ise erkektir. Araştırmaya katılanların %60’ının Sosyal Bilgiler öğretmeni ve %40’ının ise ilköğretim müfettişi oldukları görülmektedir. Araştırmaya katılan öğretmen ve müfettişlerin mesleki kıdemleri incelendiğinde %24’ünün 1-5 yıl arasında, %10’unun 6-10 yıl, %25’inin 11-15 yıl, %17’sinin 16-20 yıl ve %24’ünün 21 yıl ve üzerinde mesleki kıdeme sahip oldukları görülmektedir. Araştırmaya katılanların öğrenim durumları incelendiğinde öğretmen ve müfettişlerin %7’sinin öğretmen okulu ve dengi, yine %7’sinin 3 yıllık yüksek okul, %79’unun 4 yıllık bir yüksek okul mezunu, %5’nin yüksek lisans, %2’ sinin doktora yapmış oldukları görülmektedir. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin ve müfettişlerin %14’ ünün Hizmet

içi Eğitim/kurs veya seminerine hiç katılmadıkları, %62'sinin 1 kez, %19'unun 2 kez, %5'inin ise 3 ve daha fazla kez katıldığı görülmüştür. Sadece Sosyal Bilgiler öğretmenleri için yöneltilen “Kaç yıldır bu dersi okutuyorsunuz?” sorusuna öğretmenlerin %12'si ilk yılını, %36'sı 1-5 yıl, %20'si 6-10 yıl, %16'sı 11-15 yıl ve yine %16'sı 16 yıldan fazla olarak cevap vermiştir. Araştırmaya katılanların %31'i hizmet içi eğitime ihtiyaç duyduğunu, %50'si ihtiyaç duymadığını belirtirken, %19'u bu konu hakkında herhangi bir yorum yapmamıştır.

Frekans ve yüzde dağılımına baktığımız zaman öğretmen ve müfettişlerin mesleki kıdemlerine göre birbirine yakın dağılım gösterdikleri görülmektedir. Bu durum araştırma konusunda farklı kıdemlere göre öğretmen ve müfettişlerin görüşlerinin alınması açısından önemlidir. Ayrıca öğretmen ve müfettişlerin %50'sinin yani araştırmaya katılanların yarısının hizmet içi eğitime katılma ihtiyaçları duymadıkları ve bu anlamda program konusunda kendilerini yeterli gördükleri görülmektedir.

4.1.2. Programa İlişkin Görüşler Bakımından

4.1.2.1. Alt Problem 2'ye İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Müfettişlerin ve Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin, 6. sınıf Sosyal Bilgiler programına ilişkin genel görüşleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?

Müfettişlerin ve Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin, 6. sınıf Sosyal Bilgiler programına ilişkin genel görüşleri arasında anlamlı bir farkın olup olmadığı bağımsız örneklem için t testi ile analiz edilmiştir. Uygulanan anket formunda programa ilişkin genel görüş alınmak üzere 7 adet soru hazırlanmış ve bu sorulara verilen cevaplar analiz edilmiştir. Buna göre Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin ve ilköğretim müfettişlerinin programa ilişkin genel görüşleri Tablo 4'de gösterilmiştir.

Tablo 4
Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin ve İlköğretim Müfettişlerinin Programa
İlişkin Genel Görüşlerinin Yüzde Dağılımı

Müfettişlerin ve Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin, 6. sınıf Sosyal Bilgiler programına ilişkin Genel görüşleri		Meslek				Toplam
		Sosyal Bilgiler Öğretmeni (n=25)		İlköğretim Müfettişi (n=17)		
		n	%n	n	%n	n
Öğretim programının tamamını incelediniz mi?	Hayır	0	0%	3	100%	3
	Kısmen	10	67%	5	33%	15
	Evet	14	61%	9	39%	23
Program gelişme ve değişmelere açık mıdır?	Hayır	1	33%	2	67%	3
	Kısmen	3	33%	6	67%	9
	Evet	21	70%	9	30%	30
Program Milli Eğitimin genel amaç ve temel ilkelerine uygun mudur?	Hayır	1	17%	5	83%	6
	Kısmen	5	42%	7	58%	12
	Evet	19	79%	5	21%	24
Program evrensel değerlere açık mıdır?	Hayır	0	0%	1	100%	1
	Kısmen	5	45%	6	55%	11
	Evet	19	66%	10	34%	29
	Toplam	24	59%	17	41%	41
Program toplumsal ihtiyaçlara uygun mudur?	Hayır	1	17%	5	83%	6
	Kısmen	10	53%	9	47%	19
	Evet	14	82%	3	18%	17
Program bireysel ihtiyaçlara uygun mudur?	Hayır	1	100%	0	0%	1
	Kısmen	8	40%	12	60%	20
	Evet	16	76%	5	24%	21
Program 6.sınıf öğrencilerinin gelişim düzeyine uygun mudur?	Hayır	3	100%	0	0%	3
	Kısmen	6	38%	10	63%	16
	Evet	16	76%	5	24%	21

Tablo 4’de görüldüğü gibi Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin %61’i, müfettişlerin %39’u öğretim programının tamamını incelemiş oldukları konusunda görüşlerini bildirmişlerdir. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin %67’si, müfettişlerin ise %33’ü öğretim programının tamamını kısmen incelediklerini bildirmişlerdir. Programın gelişme ve değişmelere açık olduğu konusunda, Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin %70’i müfettişlerin ise %30’u; programın Millî eğitimin genel amaç ve temel ilkelerine uygunluğu konusunda, Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin %79’u müfettişlerin %21’i olumlu görüş bildirmişlerdir. Aynı konuyla ilgili olarak, Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin %17’si müfettişlerin ise %83’ü olumsuz görüş bildirmişlerdir. Programın evrensel değerlere açık olduğu konusunda Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin %59’u müfettişlerin %41’i; programın toplumsal ihtiyaçlara uygunluğu konusunda Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin %82’si müfettişlerin %18’i; programın bireysel ihtiyaçlara uygun olduğu konusunda Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin %76’sı müfettişlerin %24’ü ve programın 6.sınıf öğrencilerinin gelişim düzeyine uygun olduğu konusunda Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin %76’sı müfettişlerin %24’ü olumlu görüş bildirmişlerdir. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin müfettişlere göre 6. sınıf Sosyal Bilgiler programına ilişkin genel olarak olumlu görüş sahip oldukları göze çarpmaktadır.

Sosyal Bilgiler programına ilişkin görüşlerin müfettişler ve Sosyal Bilgiler öğretmenleri tarafından farklı algılanıp algılanmadığı bağımsız örneklemeler için t testi ile analiz edilmiş ve bulgular tablo 5’de özetlenmiştir.

Tablo 5
Müfettişlerin ve Öğretmenlerin Sosyal Bilgiler Programına İlişkin
Görüşlerinin T-Testi ile Analizi

	N	Ortalama	Std. Sapma	T	Sd	P
Sosyal Bilgiler Öğretmeni	25	11.40	2.73	3.078	40	0.004*
İlköğretim Müfettişi	17	8.64	2.99			

*P<0.05

Tablo 5’de görüldüğü gibi Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin, programa ilişkin genel görüşlerinin ortalamasının ($\bar{X} = 11.40$) ilköğretim müfettişlerine göre ($\bar{X} = 8.64$) daha yüksek olduğu görülmektedir. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin 6. sınıf Sosyal Bilgiler programına ilişkin genel görüşleri ile müfettişlerin genel görüşleri

arasında anlamlı bir farkın olup olmadığı analiz edildiğinde anlamlı bir farklılık bulunmuştur [$t_{(40)}=3.078$; $p <0.05$]. Bir başka deyişle, Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin genel görüşleri ile ilköğretim müfettişlerinin genel görüşleri benzer değildir. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin programa ilişkin genel görüşlerinin, müfettişlere göre daha olumlu olduğu söylenebilir.

4.1.2.2. Alt Problem 3'e İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Müfettişlerin ve Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin, 6. sınıf Sosyal Bilgiler programında bulunan konuların kazanımları gerçekleştireciliği hakkındaki görüşleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?

Sosyal Bilgiler programında bulunan kazanımların gerçekleştireciliğine ilişkin, müfettişlerin ve Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin üniteler hakkındaki görüşleri arasında anlamlı bir farkın olup olmadığı bağımsız örneklem için t testi ile analiz edilmiş ve bulgular tablo 6'da özetlenmiştir.

Tablo 6
Müfettişlerin ve Öğretmenlerin Üniteler Hakkındaki Görüşlerinin T-Testi ile Analizi

Üniteler	Meslek	N	Ortalama	Std. Sapma	t	Sd	P
Ünite1	Sosyal Bilgiler Öğretmeni	25	9.8000	2.34521	3.750	40	0.001*
	İlköğretim Müfettişi	17	6.7059	2.99509			
Ünite2	Sosyal Bilgiler Öğretmeni	25	11.5200	3.09731	4.126	40	0.000*
	İlköğretim Müfettişi	17	7.7647	2.56246			
Ünite3	Sosyal Bilgiler Öğretmeni	25	14.6800	3.62537	4.020	40	0.000*
	İlköğretim Müfettişi	17	10.1765	3.46834			
Ünite4	Sosyal Bilgiler Öğretmeni	25	10.1600	2.80891	3.935	40	0.000*
	İlköğretim Müfettişi	17	6.5882	3.00123			
Ünite5	Sosyal Bilgiler Öğretmeni	25	8.0800	2.62869	2.418	40	0.020*
	İlköğretim Müfettişi	17	6.0588	2.70348			
Ünite6	Sosyal Bilgiler Öğretmeni	25	8.2000	2.59808	3.541	40	0.001*
	İlköğretim Müfettişi	17	5.5294	2.06512			
Ünite7	Sosyal Bilgiler Öğretmeni	25	7.6000	3.24037	1.875	40	0.068
	İlköğretim Müfettişi	17	5.9412	2.01465			
Ünitelerin Tamamı	Sosyal Bilgiler Öğretmeni	25	70.0400	16.25956	4.178	40	0.000*
	İlköğretim Müfettişi	17	48.7647	16.11106			

*P<0,05

Tablo 6’da görüldüğü gibi, Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler programındaki ünitelerdeki (7. ünite ve ünitelerin tamamı için) kazanımların gerçekliğine ilişkin görüşlerinin ortalamasının, ilköğretim müfettişlerinin görüşlerinden daha olumlu olduğu görülmektedir. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin 6. sınıf Sosyal Bilgiler programındaki 7. ünite hariç, diğer tüm ünitelerin kazanımları gerçekleştiriciliğine ilişkin görüşleri ile müfettişlerin görüşleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($P<0.05$). Sosyal Bilgiler öğretmenleri ile ilköğretim müfettişlerinin ünitelerdeki kazanımların gerçekleştiriciliğine ilişkin görüşleri benzer değildir. Ancak 7. ünitedeki kazanımların gerçekleştiriciliğine ilişkin olarak Sosyal Bilgiler öğretmenleri ile müfettişlerin görüşleri arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p>0.05$). 7. ünitedeki kazanımların gerçekleştiriciliği hakkında Sosyal Bilgiler öğretmenleri ile müfettişlerin görüşlerinin benzer olduğu söylenebilir.

4.1.2.3. Alt Problem 4’e İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Müfettişlerin ve Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin, 6. sınıf Sosyal Bilgiler programının “yöntem ve teknikleri” bakımından görüşleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?

Sosyal Bilgiler programına ilişkin müfettişlerin ve Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin programın yöntem ve tekniklerine ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir farkın olup olmadığı bağımsız örneklem için t testi ile analiz edilmiş ve bulgular tablo 7’de özetlenmiştir.

Tablo 7
Müfettişlerin ve Öğretmenlerin, 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Programının “Yöntem ve Teknikleri” Bakımından Görüşlerinin T-Testi ile Analizi

	N	Ortalama	Std. Sapma	t	Sd	P
Sosyal Bilgiler Öğretmeni	25	18.16	4.08	1.125	40	0.267
İlköğretim Müfettişi	17	16.76	3.71			

Tablo 7’de görüldüğü gibi Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin 6. sınıf Sosyal

Bilgiler programının yöntem ve teknikleri bakımından görüşlerinin ($\bar{X} = 18.16$) ilköğretim müfettişlerinkine göre ($\bar{X} = 16.76$) daha olumlu olduğu görülmektedir. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin 6. sınıf Sosyal Bilgiler programının yöntem ve tekniklerine ilişkin görüşleri ile müfettişlerin görüşleri arasında anlamlı bir farkın olup olmadığı test edildiğinde anlamlı bir farklılık bulunamamıştır [$t_{(40)}=1.125;p>0.05$]. Bir başka deyişle, Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin programın yöntem ve tekniklerine ilişkin görüşleri ile ilköğretim müfettişlerinin görüşleri benzerdir.

4.1.2.4. Alt Problem 5'e İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Müfettişlerin ve Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin, 6. sınıf Sosyal Bilgiler programının değerlendirme ögesi hakkındaki görüşleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?

Sosyal Bilgiler programına ilişkin müfettişlerin ve Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin programın değerlendirme ögesine ilişkin görüşlerinin ortalamaları arasında anlamlı bir farkın olup olmadığı bağımsız örneklem için t testi ile analiz edilmiş ve bulgular tablo 8'de özetlenmiştir.

Tablo 8
Müfettişlerin ve Öğretmenlerin Programın Değerlendirme Ögesine İlişkin
Görüşlerinin T-Testi ile Analizi

	N	Ortalama	Std. Sapma	T	Sd	P
Sosyal Bilgiler Öğretmeni	25	2.4800	1.15902	-1.742	40	0.089
İlköğretim Müfettişi	17	3.1765	1.42457			

Tablo 8'de görüldüğü gibi Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin programın değerlendirme ögesine ilişkin görüşlerinin ($\bar{X} = 2.48$) ilköğretim müfettişlerinden ($\bar{X} = 3.17$) daha olumsuz olduğu görülmektedir. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin 6. sınıf Sosyal Bilgiler programının değerlendirme ögesine ilişkin görüşleri ile müfettişlerin görüşleri arasında anlamlı bir farkın olup olmadığı test edildiğinde anlamlı bir farklılık bulunamamıştır [$t_{(40)}=-1.742 ;p>0.05$]. Bir başka deyişle, Sosyal

Bilgiler öğretmenlerinin programın değerlendirme ögesine ilişkin görüşleri ile ilköğretim müfettişlerinin programın değerlendirme ögesine ilişkin görüşleri benzerdir. İlköğretim müfettişleri ile Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin değerlendirme ögesine ilişkin görüşlerinin dağılımı tablo 9’da özetlenmiştir.

Tablo 9
Müfettişlerin ve Öğretmenlerin Programın Değerlendirme Ögesine İlişkin
Görüşlerinin Yüzde Dağılımı

Değerlendirme		Meslek				Toplam
		Sosyal Bilgiler Öğretmeni (n=25)		İlköğretim Müfettişi (n=17)		
		N	%n	N	%n	
Program ölçme durumuna uygun tasarım içinde midir?	Hayır	3	%60	2	%40	5
	Kısmen	6	%35	11	%65	17
	Evet	16	%80	4	%20	20
Program değerlendirme durumuna uygun tasarım içinde midir?	Hayır	3	%100	0	%0	3
	Kısmen	6	%35	11	%65	17
	Evet	16	%76	5	%24	21

Tablo 9’da görüldüğü gibi, Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin %80’i programın ölçme durumuna uygun bir tasarım içinde olduğu konusunda görüş bildirirken, müfettişlerin bu görüşe katılım oranı %20’dir. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin %60’ı, müfettişlerin ise %40’ı programın ölçme durumuna uygun bir tasarım içinde olmadığı konusunda görüş bildirmişlerdir. Programın değerlendirme durumuna uygun tasarım içinde olduğu görüşüne Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin %76’sı katılırken, müfettişlerin %24’ü olumlu görüş bildirmişlerdir. Programın değerlendirme durumuna uygun tasarım içinde olduğu konusunda Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin %35’i müfettişlerin ise %65’i kısmen olarak cevap vermiştir.

4.1.3. Programa İlişkin Güçlükler Bakımından

4.1.3.1. Alt Problem 6’ya İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Müfettişlerin ve Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin 6. sınıf Sosyal Bilgiler programının uygulamasında karşılaşılan güçlüklerle ilişkin genel görüşleri arasında

anlamlı bir fark var mıdır?

Müfettişlerin ve Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin programın uygulanmasında karşılaşılan güçlüklerle ilişkin genel görüşlerinin ortalamaları arasında anlamlı bir farkın olup olmadığı bağımsız örneklem için t testi ile analiz edilmiş ve bulgular tablo 10’da özetlenmiştir.

Tablo 10
Müfettişlerin ve Öğretmenlerin Programın Uygulanmasında Karşılaşılan
Güçlüklerle İlişkin Görüşlerinin T-Testi ile Analizi

	N	Ortalama	Std. Sapma	T	Sd	P
Sosyal Bilgiler Öğretmeni	25	1.52	1.73494	-2.619	40	0.012*
İlköğretim Müfettişi	17	2.94	1.71284			

*P<0.05

Tablo 10’da görüldüğü gibi ilköğretim müfettişlerinin Sosyal Bilgiler programının uygulanmasında karşılaşılan güçlüklerle ilişkin genel görüşlerinin ($\bar{X} = 2.94$) Sosyal Bilgiler öğretmenlerinden ($\bar{X} = 3.17$) daha olumlu olduğu görülmektedir. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin 6. sınıf Sosyal Bilgiler programının uygulanmasında karşılaşılan güçlüklerle ilişkin genel görüşleri ile müfettişlerin görüşleri arasında anlamlı bir farkın olup olmadığı test edildiğinde anlamlı bir farklılık bulunmuştur [$t_{(40)} = -2.619$; $p < 0.05$]. Bir başka deyişle, Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin programın uygulanmasında karşılaştıkları güçlükler ile ilköğretim müfettişlerinin programın uygulanmasında karşılaştıkları güçlükler benzer değildir. İlköğretim müfettişleri ile Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin programın uygulanmasında karşılaştıkları güçlüklerle ilişkin görüşlerinin dağılımı tablo 11’de özetlenmiştir

Tablo 11
Müfettişlerin ve Öğretmenlerin Programın Uygulanmasında Karşılaştıkları
Güçlüklerle İlişkin Görüşlerinin Yüzde Dağılımı

Değerlendirme		Meslek				Toplam
		Sosyal Bilgiler Öğretmeni (n=25)		İlköğretim Müfettişi (n=17)		
		N	%n	N	%n	
1. 6. Sınıf ünitelerinde yer alan kazanımlar bakımından güçlükler yaşıyor musunuz?	Hayır	15	%75	5	%25	20
	Kısmen	6	%43	8	%57	14
	Evet	4	%50	4	%50	8
2. Programda “konular” bakımından güçlükler yaşıyor musunuz?	Hayır	14	%78	4	%22	18
	Kısmen	9	%47	10	%53	19
	Evet	2	%40	3	%60	5
3. Programda “sınama durumları” bakımından güçlükler yaşıyor musunuz?	Hayır	16	%80	4	%20	20
	Kısmen	7	%47	8	%53	15
	Evet	2	%29	5	%71	7

Tablo 11’de görüldüğü gibi, Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin %75’i 6. sınıf ünitelerinde yer alan kazanımlar bakımından güçlükler yaşamadıklarını ifade ederken, müfettişlerin %25’i güçlükler yaşamadıklarını ifade etmişlerdir. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin %43’ü, müfettişlerin ise %57’si kısmen güçlükler yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin %40’ı müfettişlerin ise %60’ı “konular” bakımından programla ilgili güçlükler yaşadıkları konusunda görüş bildirmişlerdir. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin %78’i müfettişlerin ise %22’si “konular” bakımından programla ilgili güçlükler yaşamadıkları konusunda görüş bildirmişlerdir. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin %80’i, müfettişlerin ise %20’si Sosyal Bilgiler programında “sınama durumları” bakımından güçlükler yaşamadıkları konusunda görüş bildirmişlerdir. Müfettişlerin %71’i Sosyal Bilgiler programında “sınama durumları” bakımından güçlükler yaşadıklarını bildirirken, Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin ise %47’si kısmen güçlükler yaşadıklarını bildirmişlerdir.

4.1.3.2. Alt Problem 7’ye İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Müfettişlerin ve Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin 6. sınıf Sosyal Bilgiler

programının uygulanması sırasında “eğitim durumlarında” karşılaşılan güçlüklerle ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?

Müfettişlerin ve Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin programın uygulanması sırasında “eğitim durumlarında” karşılaştıkları güçlüklerle ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir farkın olup olmadığı bağımsız örneklem için t testi ile analiz edilmiş ve bulgular tablo 12’de özetlenmiştir.

Tablo 12
Müfettişlerin ve Öğretmenlerin “Eğitim Durumlarında” Karşılaştıkları
Güçlüklerle İlişkin Görüşlerinin T-Testi ile Analizi

	N	Ortalama	Std. Sapma	t	Sd	P
Sosyal Bilgiler Öğretmeni	25	6.3200	3.83753	-1.396	40	0.171
İlköğretim Müfettişi	17	7.8824	3.10005			

Tablo 12’de görüldüğü gibi ilköğretim müfettişlerinin Sosyal Bilgiler programının uygulanması sırasında programın eğitim durumlarında karşılaştıkları güçlüklerle ilişkin görüşlerinin ($\bar{X} = 7.88$) Sosyal Bilgiler öğretmenlerinden ($\bar{X} = 36.32$) daha fazla olduğu görülmektedir. Ancak Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin 6. sınıf Sosyal Bilgiler programının “eğitim durumlarında” karşılaşılan güçlüklerle ilişkin görüşleri ile müfettişlerin görüşleri arasında anlamlı bir farkın olup olmadığı test edildiğinde anlamlı bir farklılık bulunamamıştır [$t_{(40)} = -1.396; p > 0.05$]. Bir başka deyişle, Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin programın eğitim durumlarının uygulanmasında karşılaştıkları güçlüklerle ilişkin görüşleri ile ilköğretim müfettişlerinin programın eğitim durumlarında karşılaştıkları güçlükleri benzerdir, karşılaştıkları güçlükler bakımından görüşleri ortaktır.

4.1.3.3. Alt Problem 8’e İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Müfettişlerin ve Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin 6. sınıf Sosyal Bilgiler programının uygulanması sırasında programın “değerlendirme” ögesinde karşılaşılan güçlüklerle ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?

Müfettişlerin ve Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin programın uygulanmasında programın “değerlendirme” ögesinde karşılaştıkları güçlüklerle ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir farkın olup olmadığı tablo 13’de özetlenmiştir.

Tablo 13
Müfettişlerin ve Öğretmenlerin Programın “Değerlendirme” Ögesinde
Karşılaşılan Güçlüklerle İlişkin Görüşlerinin T-Testi ile Analizi

	N	Ortalama	Std. Sapma	t	Sd	P
Sosyal Bilgiler Öğretmeni	25	2.4400	2.06317	-2.169	40	0.036*
İlköğretim Müfettişi	17	3.8235	1.97596			

*P<0.05

Tablo 13’de görüldüğü gibi ilköğretim müfettişlerinin Sosyal Bilgiler programının uygulanması sırasında programın “değerlendirme” ögesinde karşılaştıkları güçlüklerin ($\bar{X} = 3.82$) Sosyal Bilgiler öğretmenlerinden ($\bar{X} = 2.44$) daha fazla olduğu görülmektedir. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin 6. sınıf Sosyal Bilgiler programının “değerlendirme” ögesinde karşılaşılan güçlükler ile müfettişlerin karşılaşmış oldukları güçlükler arasında anlamlı bir farkın olup olmadığı test edildiğinde anlamlı bir farklılık vardır [$t_{(40)} = -2.169; p < 0.05$]. Bir başka deyişle, Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin programın değerlendirme ögesinde karşılaştıkları güçlükler ile ilköğretim müfettişlerinin programın değerlendirme ögesinde karşılaştıkları güçlükler bakımından görüşleri aynı değildir. İlköğretim müfettişlerinin, Sosyal Bilgiler öğretmenlerinden programın değerlendirme ögesi ile ilgili, daha fazla güçlükler yaşadıkları söylenebilir.

4.1.4. Programa İlişkin Düzeltme-Geliştirme Bakımından

4.1.4.1. Alt Problem 9’a İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Müfettişlerin ve Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin 6. sınıf Sosyal Bilgiler programına ilişkin çözüm önerileri arasında anlamlı bir fark var mıdır?

Müfettişlerin ve Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin 6. Sınıf Sosyal Bilgiler

programına ilişkin çözüm önerileri arasında anlamlı bir farkın olup olmadığı tablo 14’de özetlenmiştir.

Tablo 14
Müfettişlerin ve Öğretmenlerin 6. sınıf Sosyal Bilgiler Programına İlişkin
Çözüm Önerilerinin T-Testi ile Analizi

	N	Ortalama	Std. Sapma	T	Sd	P
Sosyal Bilgiler Öğretmeni	25	18.08	3.36	5.274	40	0.000*
İlköğretim Müfettişi	17	12.00	4.07			

*P<0.05

Tablo 14’de görüldüğü gibi Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin 6.sınıf Sosyal Bilgiler programına ilişkin çözüm önerilerine ilişkin görüşlerinin ($\bar{X} = 18.08$) ilköğretim müfettişlerinden ($\bar{X} = 2.44$) daha olumlu olduğu görülmektedir. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin 6. sınıf Sosyal Bilgiler programına ilişkin çözüm önerileri ile müfettişlerin çözüm önerileri arasında anlamlı bir farkın olup olmadığı test edildiğinde anlamlı bir farklılık bulunmuştur [$t_{(40)} = -5.274; p < 0.05$]. Bir başka deyişle, Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin programa ilişkin çözüm önerileri ile ilköğretim müfettişlerinin programa ilişkin çözüm önerilerine katılma dereceleri aynı değildir. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin ilköğretim müfettişlerinden daha fazla programla ilgili çözüm önerilerine katıldıkları söylenebilir. Çözüm önerilerine ilişkin Sosyal Bilgiler öğretmenleri ve müfettişlerin görüşleri Tablo 15’de gösterilmiştir.

Tablo 15
Öğretmenlerin ve Müfettişlerin Çözüm Önerilerine İlişkin Görüşlerinin Yüzde Dağılımı

			Meslek		Toplam
			Sosyal Bilgiler Öğretmeni	İlköğretim Müfettişi	
Şu anda uygulanmakta olan programın değiştirilmesini gerekli buluyor musunuz?	Hayır	N	6	14	20
		%n	30.0%	70.0%	100.0%
	Evet	N	19	2	21
		%n	90.5%	9.5%	100.0%
Konuların değiştirilmesini gerekli buluyor musunuz?	Hayır	N	9	14	23
		%n	39.1%	60.9%	100.0%
	Evet	N	16	2	18
		%n	88.9%	11.1%	100.0%
“Kazanımların” değiştirilmesini gerekli buluyor musunuz?	Hayır	N	7	6	13
		%n	53.8%	46.2%	100.0%
	Evet	N	18	2	20
		%n	90.0%	10.0%	100.0%
“Sınama Durumlarının” değiştirilmesini gerekli buluyor musunuz?	Hayır	N	9	12	21
		%n	42.9%	57.1%	100.0%
	Evet	N	16	3	19
		%n	84.2%	15.8%	100.0%
Programın uygulanmasında “6. Sınıf Öğretim Programı ve Kılavuzu” kitabının yararlı olduğunu düşünüyor musunuz?	Hayır	N	22	11	33
		%n	66.7%	33.3%	100.0%
	Evet	N	3	2	5
		%n	60.0%	40.0%	100.0%
Farklı okul, ilçe, il, bölge vb. çevrelerine göre program hazırlanmasını gerekli görüyor musunuz?	Hayır	N	9	4	13
		%n	69.2%	30.8%	100.0%
	Evet	N	16	11	27
		%n	59.3%	40.7%	100.0%
Çevre ihtiyaçlarının dikkate alınmadığını düşündüğünüz konular var mı?	Hayır	N	12	10	22
		%n	54.5%	45.5%	100.0%
	Evet	N	13	6	19
		%n	68.4%	31.6%	100.0%
Öğrenci ilgisini çekmeyen programdan çıkarılmasını düşündüğünüz konular var mı?	Hayır	N	5	11	16
		%n	31.3%	68.8%	100.0%
	Evet	N	20	3	23
		%n	87.0%	13.0%	100.0%
Öğrenciye kazandırılmasının güçlüğü nedeniyle programdan çıkarılmasını düşündüğünüz kazanımlar var mı?	Hayır	N	6	14	20
		%n	30.0%	70.0%	100.0%
	Evet	N	19	3	22
		%n	86.4%	13.6%	100.0%
Programa ilave edilmesini gerekli gördüğünüz konular var mı?	Hayır	N	7	13	20
		%n	35.0%	65.0%	100.0%
	Evet	N	18	4	22
		%n	81.8%	18.2%	100.0%
Programa ilave edilmesini gerekli gördüğünüz kazanımlar var mı?	Hayır	N	6	11	17
		%n	35.3%	64.7%	100.0%
	Evet	N	19	4	23
		%n	82.6%	17.4%	100.0%

Tablo 15’de görüldüğü gibi Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin %90.5’i şu anda uygulanmakta olan programın değiştirilmesini gerekli bulduklarını, müfettişlerin ise %70’i gerekli bulmadıklarını ifade etmişlerdir. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin yaklaşık %89’u konuların değiştirilmesini, %90’ı da “kazanımların” değiştirilmesini gerekli bulduklarını bildirmişlerdir. Müfettişlerin ise yaklaşık %11’i konuların değiştirilmesini, %10’u da “kazanımların” değiştirilmesini gerekli bulduklarını bildirmişlerdir. Programın uygulanmasında “6. Sınıf Öğretim Programı ve Kılavuzu” kitabının yararlı olduğu konusunda Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin %60’ı, müfettişlerin ise %40’ı evet diye bildirmişlerdir. Genel olarak programla ilgili çözüm önerilerine Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin müfettişlere göre daha katılımcı oldukları görülmektedir.

4.2. Öğretmen ve Müfettişlerin Açıklama ve Önerileri

Bu başlık altında, anketi cevaplandıran Sosyal Bilgiler öğretmeni ve müfettişlerin her bölümde (1. bölüm hariç) cevapladıkları ilgili sorulardaki yönlendirmelere göre açıklama ve önerileri verilmiştir. Bu konuyla ilgili; programın uygulanmasına ilişkin sorularla ilgili “hayır” ve “kısmen” seçeneğini işaretleyenler ile programdaki güçlüklerle ilişkin sorularla ilgili “evet” ve “kısmen” seçeneğini işaretleyenlerin gerekli açıklamaları ve çözüm önerileri, ayrıca programa ilişkin düzeltme ve geliştirmelere yönelik maddelerle ilgili alternatif çözüm önerileri verilmiştir. Öğretmen ve müfettişlerin araştırmada yer verilen konular hakkındaki görüşlerinin yararlı olacağı düşüncesindeyim.

Açıklama ve öneriler;

1. 6. sınıf öğrencisi olgu ve görüşü ayırt edememektedir. Basitleştirilerek öğrencinin yakın çevre ile irtibatı olsun derken kavramların anlam bilgileri unutulmuş.
2. Millî konular yok sayılmış, evrensel bilgiler öne çıkarılmış. “Hâk” ve “sorumluluk” kavramları izahata muhtaç bırakılmış. Özellikle “özgürlük” kavramı öne çıkarılmış.
3. Argo ve sokak dili ile eğitim verilmeye çalışılmış.

4. Değerlendirme becerisinin istendiği kazanımlar üst beceri gerektirir, bu yaş çocuğu için erkendir.
5. Toplumsal ihtiyaçlar konusunda bayrağa yer verilmemiş, Mustafa Kemal Atatürk gölgede kalmış ve savaş yaptığımız ülkeler belli değil.
6. Kırsal kesimdeki öğrencilerin seviye düşüklüğü, okulların araç-gereç yetersizliği, inceleme ve araştırma yapmada çevreden kaynaklanan olumsuzluklar olabilmekte. Öneri olarak okullar araç-gereç yönünden desteklenebilir.
7. Velilerin programın uygulanması konusunda ve ölçme-değerlendirme konusunda bilgilendirilmesi gerekmektedir.
8. Etkinlik örnekleri zenginleştirilebilir.
9. Uygulama konusundaki sınırlamalar öğretmen ve öğrencileri olumsuz olarak etkilemektedir. Konunun akışına göre öğretmen sınırlamayı kaldırabilmelidir.
10. Ölçme ve değerlendirme formlarından bazıları ölçme ve değerlendirmenin objektif olmasına engel olmaktadır. Ayrıca formların çokluğu ve sınıfların kalabalık olması zaman kaybına neden olmaktadır.
11. Programa soyut kavramlarla başlangıç yapılmış, bu kavramlar en son temada olmalıydı. Soyut konular daha somut bir şekle dönüştürülmeli, somut örneklerle desteklenmeli.
12. Öğrencilerin harita okuyabilme yeteneğinin geliştirilmesi gerekli.
13. Konu ile ilgili programda daha açıklayıcı bilgiler verilmeli.
14. Öğrencilerin önceki yaşantıları ve hayal güçleri proje hazırlamaya dayanan kazanımları gerçekleştirecek düzeye henüz ulaşmamış olabilir.
15. Ders kitabında bulunmayan bilgiler etkinliklerde sorulabilmekte, bu konuda daha dikkatli olunmalı.
16. Söz konusu kazanımların gerçekleştirilebilmesi için etkinlikleri uygulamak gerekiyor, bu yüzden önerilen süreler yetersiz kalmaktadır. Süre öğretmenin isteğine ve öğrenci seviyesine göre düzenlenebilmelidir.
17. Etkinlikler verilirken öğrencinin yaşam alanı göz önünde tutulmalıdır. Köy ve şehir gibi.
18. Aşırı etkinlikten öğrenciler sıkılabilmekte ve çok fazla tanımsız değerlendirme formu uygulanmakta.
19. Bazı kazanımlar gözlenemediği için gerçekleşip gerçekleşmediği

anlaşılamamaktadır.

20. Türkiye'nin yakın tarihi ile ilgili konular programa dâhil edilmeli.

21. Öğrencilerin yaşantısına uygun günlük hayatı kapsayan kazanımlar ilave edilmeli.

22. Sınıfların kalabalık olması etkinliklerin uygulanmasını zorlaştırabilmektedir. Öneri olarak öğretmen kendi sınıfına uygun etkinlikleri uygulayabilmelidir.

23. Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi dersi konularının Sosyal Bilgiler konuları içinde yer almasından dolayı Vatandaşlık ve İnsan Hakları ile ilgili konular ikinci planda kalıyor.

24. Yazılı sınavların uygulanması yeni Sosyal Bilgiler programına uygun değil. Ayrıca kazanımların hepsini yazılı sınavlarda ölçmek mümkün olmuyor.

25. Ölçme ve değerlendirme formlarını temin etmek zor oluyor. Öğretmenin kendi kendine ölçme araçları geliştirmesi de mümkün olabilir. Ancak bu sefer de amacına uygun olup olmadığı konusunda tereddüde düşebiliyoruz.

26. Matematiksel ifadeleri öğrenciye kazandırmada sıkıntılar yaşanıyor.

27. Sınıf içinde farklı seviyede ve bireysel farklılıkta öğrencilerin bulunması sorun teşkil etmektedir.

28. Programa toplumsal değerlerimiz ile aile bireyleri arasındaki ilişkiler ve değerler de eklenmelidir.

29. Anadolu'da ve Mezopotamya'da yaşayan ilk uygarlıklarının etkileşiminin ele alınması konusunda, bu uygarlıklar birbirleriyle öğrenci düzeyinde ilişkilendirilmemiş, sadece tek tek anlatılmaları sağlanmış.

30. Öğretmenliğe yeni başlayan öğretmenlere yeni programı tanıtıcı seminerler verilmeli.

31. Ölçekle ilgili kazanım 6. sınıf yaş grubu için biraz ağır. Öneri; 7. sınıfta verilebilir.

32. Sosyal Bilgiler programı tam oturmamış. Eğitim programlarının ve okulların deneme tahtasına döndürülüşüne dönük bir yapısı var.

BEŞİNCİ BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde, araştırmanın sonuçları ve araştırma bulgularına dayalı olarak geliştirilen öneriler kısmı verilmektedir.

5.1. Sonuçlar

Araştırmanın bu kısmında, örnekleme alınan okullardaki Sosyal Bilgiler öğretmenlerinden ve Bolu ilinde görev yapmakta olan müfettişlerden, elde edilen veriler doğrultusunda ulaşılan sonuçlar verilmektedir. Alt problemler içinde ele alınan, öğretmen ve müfettişlerin kişisel bilgilerine ilişkin değerlendirmelerin, analiz sonuçları ayrı olarak ele alınmıştır. Diğer alt problemlere ilişkin değerlendirme sonuçlarına, ayrıca yer verilmiştir.

5.1.1. Öğretmen ve Müfettişlerin Kişisel Bilgileri ile İlgili Sonuçlar

Bu kısımda, araştırma kapsamına alınan ve ankete cevap veren öğretmen ve müfettişlere ilişkin kişisel bilgiler yer almaktadır.

1. Anketi cevaplandıran öğretmenlerin % 17'si kadın, % 83'ü ise erkektir.
2. Araştırmaya katılanların %60'ının Sosyal Bilgiler öğretmeni ve %40'ının ise ilköğretim müfettişi oldukları görülmektedir.
3. Anketi cevaplandıran öğretmen ve müfettişlerin mesleki kıdemleri incelendiğinde %24'ünün 1-5 yıl arasında, %10'unun 6-10 yıl, %25'inin 11-15 yıl, %17'sinin 16-20 yıl ve %24'ünün 21 yıl ve üzerinde mesleki kıdeme

sahip oldukları görülmektedir. Bu konuda tüm meslek kıdemlerini karşılayacak öğretmen ve müfettişlerin görüşlerinin alındığı görülmektedir.

4. Anketi cevaplandıran öğretmen ve müfettişlerin %7'sinin öğretmen okulu ve dengi, %7'sinin 3 yıllık yüksek okul, %79'unun 4 yıllık bir yüksek okul mezunu, %5'nin yüksek lisans, %2'sinin doktora yapmış oldukları görülmektedir. Sonuç olarak, tüm öğrenim durumlarını karşılayan öğretmen ve müfettişlerin, görüşlerinin alındığı görülmektedir.

5. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin ve müfettişlerin %14'ünün Hizmet içi Eğitim/kurs veya seminerine hiç katılmadıkları, %62'sinin 1 kez, %19'unun 2 kez, %5'inin ise 3 ve daha fazla kez katıldığı görülmüştür. Sonuç olarak, araştırmaya katılanların çoğunluğunun 1 veya daha fazla kez hizmet içi eğitim/kurs veya seminerine katıldığı görülmektedir.

6. Anketi cevaplandıran Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler dersine girme süreleri konusunda %12'sinin ilk yılını, %36'sının 1–5 yıl, %20'sinin 6–10 yıl, %16'sının 11–15 yıl ve %16'sının 16 yıldan fazla olarak cevap verdikleri görülmüştür.

7. Araştırmaya katılanların %31'inin hizmet içi eğitime ihtiyaç duyduğunu, %50'sinin ihtiyaç duymadığını, %19'unun bu konu hakkında herhangi bir yorum yapmadıkları görülmüştür. Sonuç olarak, araştırmaya katılanların yarısının program konusunda yeterince bilgi sahibi olduğu, bu nedenle hizmet içi eğitime ihtiyaç duymadıkları sonucuna varılabilir.

5.1.2. Öğretmen ve Müfettişlerin Görüşlerine Dayalı Sonuçlar

Bu başlık altında; Sosyal Bilgiler öğretmeni ve müfettişlerin, programa ilişkin görüşleri bakımından, programa ilişkin güçlükleri bakımından ve programa ilişkin düzeltme-geliştirmeleri bakımından görüşlerinin analiz edilmesiyle, ortaya çıkan bulgulardan hareketle, ulaşılan sonuçlar aşağıda verilmiştir.

5.1.2.1. Programa İlişkin Görüşler Bakımından

1. Müfettişlerin ve öğretmenlerin, programa ilişkin genel görüşleri arasındaki farklılığına ilişkin yaptıkları değerlendirmelerin analizine bakıldığı zaman; Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin genel görüşleri ile ilköğretim müfettişlerinin genel görüşlerinin benzer olmadığı görülmektedir. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin müfettişlere göre, 6. sınıf Sosyal Bilgiler programına ilişkin genel olarak olumlu görüş sahip oldukları göze çarpmaktadır.

2. Sosyal Bilgiler öğretmenleri ile ilköğretim müfettişlerinin, ünitelerdeki konuların kazanımları gerçekleştiriciliğine ilişkin görüşleri için yapılan değerlendirmelerin, analizine baktığımız zaman; Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin, Sosyal Bilgiler programındaki ünitelerdeki (7 ünite ve ünitelerin tamamı için) kazanımların gerçekleştiriciliğine ilişkin görüşlerinin ortalamasının, ilköğretim müfettişlerinin görüşlerinden daha olumlu olduğu görülmektedir. Ancak 7. ünitedeki kazanımların gerçekleştiriciliğine ilişkin olarak, Sosyal Bilgiler öğretmenleri ile müfettişlerin görüşleri arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır.

3. Sosyal Bilgiler programına ilişkin, müfettişlerin ve Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin, programın yöntem ve tekniklerine ilişkin görüşleri arasındaki farklılığa ilişkin yaptıkları değerlendirmelerin, analizine bakıldığı zaman; Sosyal Bilgiler öğretmenleri ile ilköğretim müfettişlerinin bu konu hakkındaki görüşlerinin benzer olduğu sonucuna varılmıştır. Ancak yine de öğretmenlerin görüşlerinin daha olumlu olduğu, göze çarpan bir diğer sonuçtur.

4. Sosyal Bilgiler programına ilişkin, müfettişlerin ve Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin, programın değerlendirme ögesine ilişkin, görüşleri arasındaki farklılığa ilişkin yaptıkları değerlendirmelerin analizine bakıldığı zaman; Sosyal Bilgiler öğretmenleri ile ilköğretim müfettişlerinin bu konu hakkındaki görüşleri arasında anlamlı bir farklılığın bulunmadığı görülmektedir. Ölçme ve değerlendirme ögesine ilişkin görüşlere bakıldığı

zaman; Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin çoğunluğunun “evet” diye cevap verdikleri, ilköğretim müfettişlerinin ise çoğunluğunun “kısmen” diye cevap verdikleri sonucuna varılabilir.

5.1.2.2. Programa İlişkin Güçlükler Bakımından

1. Müfettişlerin ve Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin, programın uygulanmasında karşılaşılan güçlükler ile ilgili, genel görüşleri arasındaki farklılığa ilişkin yaptıkları değerlendirmelerin analizine bakıldığı zaman; Sosyal Bilgiler öğretmenleri ile ilköğretim müfettişlerinin, programın uygulanmasında karşılaştıkları güçlüklerin benzer olmadığı sonucuna varılabilir. Programın uygulanmasında öğretmenlerin müfettişlerden daha az sorun yaşadıkları göze çarpmaktadır. Özellikle, öğretmenlerin çoğunluğu programı uygularken sorun yaşamadığını belirtirken, müfettişlerin çoğunluğu ise kısmen sorun yaşadığını belirtmiştir.

2. Müfettişlerin ve Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin, programın uygulanması sırasında “eğitim durumlarında” karşılaştıkları güçlükler ile ilgili, görüşleri arasındaki farklılığa ilişkin yaptıkları değerlendirmelerin analizine bakıldığı zaman, Sosyal Bilgiler öğretmenleri ile ilköğretim müfettişlerinin programın eğitim durumlarında karşılaştıkları güçlüklerinin benzer olduğu, karşılaştıkları güçlükler bakımından görüşlerinin ortak olduğu sonucuna varılabilir. Ancak müfettişlerin öğretmenlerden biraz daha sorun yaşadıkları da göze çarpmaktadır. Bu konuda, öğretmenler eğitim durumuyla müfettişlerden daha fazla iç içe oldukları için, onların daha az sorun yaşamaları programın uygulanması açısından önem kazanmaktadır.

3. Müfettişlerin ve Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin, programın uygulanmasında programın “değerlendirme” ögesinde karşılaştıkları güçlüklerle ilişkin görüşleri arasındaki farklılığa ilişkin yaptıkları değerlendirmelerin analizine bakıldığı zaman; ilköğretim müfettişleri ile Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin bu konu hakkındaki düşüncelerinin benzer olmadığı sonucuna varılabilir. Özellikle ilköğretim müfettişlerinin Sosyal

Bilgiler öğretmenlerinden daha fazla güçlük yaşadıkları göze çarpmaktadır.

5.1.2.3. Programa İlişkin Düzeltme-Geliştirme Bakımından

1. Müfettişlerin ve Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin, 6. Sınıf Sosyal Bilgiler programıyla ilgili çözüm önerileri arasındaki farklılığa ilişkin yaptıkları değerlendirmelerin analizine bakıldığı zaman; Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin ilköğretim müfettişlerinden programla ilgili çözüm önerilerine daha katılımcı oldukları sonucuna varılabilir. Öğretim programı ve kılavuz kitabını öğretmenler daha çok yararlı bulmaktadırlar. Ama farklı olarak öğretmenler, şu anda uygulanmakta olan programın değiştirilmesini müfettişlerden daha çok istemektedirler. Öğretmenlerin müfettişlere göre %90.5'i, bu durumu istemektedir. Öğretmenlerin yeni programa karşı görüşlerinin genel olarak olumlu olmasına rağmen, yine de programın değiştirilmesini istemelerinin nedenini, eski programa alışmış olmaları nedeniyle yeni programı hâlâ sindirememelerine bağlayabiliriz.

5.2. Öneriler

“İlköğretim 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Programı Hakkında Öğretmen ve Müfettiş Görüşleri (Bolu İli Örneği)” konulu bu araştırmanın bulgularına dayalı olarak geliştirilen öneriler, maddeler halinde aşağıda verilmiştir.

1. Araştırma sonuçları, ilköğretim müfettişlerinin Sosyal Bilgiler öğretmenlerine göre farklı bir noktada durduğunu göstermektedir. Özellikle müfettişlerin, program ile ilgili çözüm önerilerine daha az katılımcı olmaları ve programla ilgili daha fazla sorun yaşadıkları göz önüne alındığı zaman, müfettişlere yönelik yeni programı tanıtıcı nitelikte seminerlerin yapılması uygun olacaktır.

2. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin, program hakkında olumlu görüş sahibi olmaları yanında yine de genelinin programın değiştirilmesini daha çok istedikleri göze çarpmaktadır. Bu durumdan hareketle, ilköğretim Sosyal Bilgiler dersi öğretim programının yeniden düzenlenip geliştirilmesi gerektiği önerilebilir.

3. Ülkemizde yeni uygulanmaya başlanan, ilköğretim Sosyal Bilgiler dersi programıyla ilgili araştırmaların az olması muhtemeldir. İleride programın daha kapsamlı ve derinlemesine araştırılması, konuya daha da açıklık kazandıracaktır. Bu şekilde, programla ilgili daha net kararlar verilerek programın geliştirilmesi sağlanabilir.

4. Öğretmen ve müfettişlerin, programla ilgili açıklama ve önerilerinde, çoğunluğu verilen sürelerin ünitelerdeki etkinlikler ve kazanımların gerçekleştirilebilmesi için yetersiz olduğu görüşündedirler. Süre konusundaki olumsuz görüşlerin kaynağının belirlenerek giderilmesi yararlı olacaktır.

5. Müfettişlerin büyük bir bölümü, programı ölçme ve değerlendirme durumuna uygun bir tasarım içinde bulmamaktadır. Anketi cevaplandıran bazı Sosyal Bilgiler öğretmeni ve müfettişler de, programla ilgili açıklama ve önerilerinde; ölçme-değerlendirme formlarının çokluğu ve sınıfların kalabalık olması nedeniyle formları uygulamanın zaman kaybına neden olduğundan, öğrenci velilerinin de ölçme-değerlendirme konusunda bilgilendirilmesinin gerektiğinden bahsetmiştir. Bu konuda, ölçme ve değerlendirme konularında sıkıntı yaşayan öğretmen ve müfettişler ile öğrenci velilerine yönelik eğitici seminerlerin yapılması ve bu konuyla ilgili bir el kitabının hazırlanmasıyla onların bilinçlendirilmesi önerilebilir.

6. Öğretmen ve müfettişlerden bir kısmı, programla ilgili açıklama ve önerilerinde; millî konulardan ve Mustafa Kemal Atatürk'ten yeterince bahsedilmediğini ifade etmişlerdir. Bu konuyla ilgili daha derinlemesine araştırmalar yapılarak konuya açıklık getirilebilir.

7. Bundan sonraki araştırmalarda, öğretmenlerin, yapılandırmacı yaklaşımı derse yansıtabilme düzeyleri araştırılabilir.

KAYNAKÇA

- AKAR, C. (2001). İlköğretim Sosyal Bilgiler Programının Değerlendirilmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Afyon.
- ALTINIŞIK, S., Feza, O. (2002). Sosyal Bilgiler Dersinde Çoklu Ortamın Öğrencilerin Akademik Başarıları ve Derse Karşı Tutumları Üzerindeki Etkisi. **Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, 23: 41-49. [http:// ulakbim.com](http://ulakbim.com). adresinden 12 Aralık 2007 tarihinde alınmıştır.
- ARSEVEN, A. D. (2001). **Alan Araştırma Yöntemi İlkeler, Teknikler, Örnekler**. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- ARSLAN, A. (2000). İlk ve Orta Öğretim Kurumlarında Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Konularının Öğretimi: Mevcut Durum, Sorunlar ve Çözüm Önerileri. **İnkılâp Tarihi ve Tarih Derslerinde Başarı Nasıl Sağlanabilir? (Hazırlayanlar: Mehmet SARAY ve Hüseyin TOSUN)**. s: 65-71. Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi.
- ARSLAN, A. (2004). Oluşturmacı (Constructivisim) Yaklaşımına Dayalı İşbirlikçi Öğrenmenin İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersindeki Etkileri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Zonguldak Karaelmas Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Zonguldak.
- ASLAN, C. A. (2004). Gazi Üniversitesi; Gazi Eğitim Fakültesi, Kırşehir Eğitim Fakültesi ve Kastamonu Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Programı Son Sınıf Öğrencilerinin Görüşlerine Göre Avrupa Birliği Eğitim Politikalarının İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersinin Genel Amaçlarına Etkisi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İlköğretim Ana Bilim Dalı.

- ATA, B. (2006). Sosyal Bilgiler Öğretim Programı. **Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi: Yapılandırmacı Bir Yaklaşım**. Öztürk, C. (Ed.). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- ATATÜRKÇÜLÜK 3 (2000). **Atatürkçü Düşünce Sistemi**. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- AYDINER, N. (1995). İlköğretimde Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programlarına İlişkin Öğretmen ve Müfettiş Görüşleri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- AYTEN, P. (2006). İlköğretim Okullarında Sosyal Bilgiler Dersini Yürüten 4 ve 5. Sınıf Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programına İlişkin Görüşleri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- BACANLI, H. (1999). **Duyuşsal Davranış Eğitimi**. Ankara: Nobel Yayınları
- BAĞCI, N. (2003). Öğretim Sürecinde Öğrenciye ve Öğrenim Amacına Yönelik Yeni Yaklaşımlar. **Milli Eğitim Dergisi**, 159. <http://www.meb.gov.tr/> adresinden 20 Kasım 2007 tarihinde alınmıştır.
- BALCI, A. (2006). **Sosyal Bilimlerde Araştırma**. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- BAŞIBÜYÜK, A. ve diğerleri. (2004). “Yüksek Öğrenim Öğrencilerinin Hava ve İklim Olaylarını Anlama Seviyeleri ve Kavram Yanılgıları”. **Milli Eğitim Dergisi**. Sayı 162
- BİLGİN, N. (1993). **Çağdaş ve Demokratik Eğitim**. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- BİNBAŞIOĞLU, C. (1986). **Genel Öğretim Bilgisi**. Ankara: Kadioğlu Matbaası.

- BLOOM, L., J. Perlmutter (1999). “**The General Educator: Applying Constructivism to Inclusive Classrooms**”. *Intervention in School and Clinic*, Vol.34, Issue.3: 132 – 137.
- BORG, W. and. Gali M. D. (1989). **Educational Research an Indroduction**. 5th edition. New york and London: Longman.
- BRUNER, J. (1966). **Toward, a Theory of Instruction**. Newyork: Norton.
- BRUNER, J. (1990). **Acts of Meaning**. Cambridge: Harvard University Pres.
- BÜYÜKKARAGÖZ, S., Cuma, Ç. (1997). **Genel Öğretim Metodları**. İstanbul: Öz Eğitim Yayınları.
- DEMİRDÖVEN, İ. H. (1994). “Bozkurt Güvenç ile Bir Söyleşi” *Humana-Bozkurt Güvenç’e Armağan*. Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları.
- DEMİRKUŞ, N. ve E. Baran B. (2006, Temmuz 27). *Biyolojik Kavramların Öğretimi ve İlgili Materyali Toplama – Geliştirme Teknikleri*. <<http://biyolojiegitim.yyu.edu.tr/ders/lisansustu/kavram.pdf>> (2006, Kasım 17)
- DERYAKULU, D. (2000). Yapıcı Öğrenme. **Sınıfta Demokrasi**. Ankara: Eğitim-Sen Yayınları.
- DOĞANAY, H. (2003). **Coğrafyaya Giriş**. Erzurum: Aktif Yayıncılık.
- DOLL, C. R. (1978). **Curriculum İmprowement**, Decision Making And Process, Allyn And Bacon İnc. Boston.
- DÖNMEZ, C. (2003). “Sosyal Bilgiler Programının (1998) Değerlendirilmesi ve Ders Kitapları”. **Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu Sosyal**

Bilgiler. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.

ERDEN, M. (1998). **Eğitimde Program Değerlendirme.** Ankara: Şafak Matbaacılık.

_____ (1998). **Sosyal Bilgiler Öğretimi.** Ankara: Alkım Yayınları.

ERTÜRK, S. (1979). **Eğitimde Program Geliştirme.** Ankara: Yelkentepe Yayınları.

FENTON, E. (1991). **“Reflections On The New Social Studies”.** The Social Studies, May/ June, pp. 84-90.

FIRINCI, T. (2006). Küreselleşmenin Öğretim Programları Üzerindeki Etkisi (İlköğretim 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı Örneği). Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Felsefe Grubu Öğretmenliği Anabilim Dalı.

FİDAN, N., Münire, E. (1994). **Eğitim Psikolojisi.** Ankara: Meleksan Matbaacılık ve Teknik Sanayi A. Ş.

_____ (2001). **Eğitime Giriş.** İstanbul: Alkım Yayınları.

GÜL, M. (1998). **Türk İnkılâp Tarihi.** Ankara: Barış Yayınevi.

HOLT, J. **Çocuklar Neden Başarısız Olur?** (ÇEV.: Gürol KOCA). İstanbul: Sistem Yayıncılık

İLKÖĞRETİM DERS PROGRAMLARI (2000). **İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Programı.** İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.

KABAPINAR, Y. (2007). **“İlköğretimde Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi”.** Ankara: Maya Akademi.

KAHVECİ, A. (1986). Ortaokullar Sosyal Bilgiler Ders Programlarının Değerlendirilmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.

KAPTAN, F. (1999). **Fen Bilgisi Öğretimi**. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.

KARASAR, N. (2003). **Bilimsel Araştırma Yöntemi**. Ankara: Nobel Basımevi.

KAYVAN, N. Ç. (1981). İlkokullarda Sosyal Bilgiler Öğretiminin Analizi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Konya.

KILIÇ, F. (2006). İlköğretim Okullarında; Yönetici Teftişinde Kullanılmakta Olan Yönetici Teftiş Formunda Eklenen Ölçütlerin (Yeterliklerinin), İlköğretim Müfettişleri ve Okul Yöneticileri Tarafından Değerlendirilmesi (Ankara İli Örneği). Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Yönetimi ve Denetimi Bilim Dalı.

KOÇAK, K. (2002). “İlköğretim Okulu Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarının Niteliklerinin Değerlendirilmesi (Alan Araştırması).” Ankara: Kastamonu. MEB EARGED.

KOÇAK, K. (2002). “1998 İlköğretim Okulu Sosyal Bilgiler Programı Genel Amaçlarının Değerlendirilmesi (Alan Araştırması Kastamonu Örneği)” **Gazi Üniversitesi Kastamonu Eğitim Dergisi** 10(1), 133- 162

KOMİSYON (2005). **İlköğretim Sosyal Bilgiler 6.-7.Sınıf Programı**. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.

KOMİSYON (2007). **İlköğretim Sosyal Bilgiler 6.-7.Sınıf Programı**. Ankara: Milli Eğitim Basımevi

KOMİSYON (1995). **İlköğretim Okulu Programı**. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.

KOZAN, K. (2002). Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Eğitimi Geleneklerine Yaklaşımları ve Bu Yaklaşımların Tarih Öğretimiyle İlişkisi: Ankara- Aksaray Örnekleri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Ana Bilim Dalı.

KÖKEN, N. (1995). İlkokullarda Sosyal Bilgiler Öğretimi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Konya.

KÖSTÜKLÜ, N. (1998). **Sosyal Bilimler ve Tarih Öğretimi**. Konya.

_____(2000). İlk ve Orta Öğretim Kurumlarında Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Konularının Öğretimi: Mevcut Durum, Sorunlar ve Çözüm Önerileri. **İlk ve Orta Öğretimde Atatürk İlke ve İnkılâpları ve Türkiye Cumhuriyeti Nasıl Öğretilmeli? Bazı Tespit ve Öneriler. (Hazırlayanlar: Mehmet SARAY ve Hüseyin TOSUN)**. s: 43-50. Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi.

KÜÇÜKAHMET, L. (1998). **Öğretim İlke ve Yöntemleri**. İstanbul: Alkım Yayınları.

LEVENT, E. (1988). “21. Yüzyılı Karşılarken Milli Eğitimde Yeni Strateji”. **G.Ü. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi**. Cilt: 4, Sayı: I, s. 1-15.

MARDİN, Ş. (2000, 24). Hayal Gücümüz Sansürlü. **Milliyet**, 24 Kasım.

MARTORELLA, P.H. (1996). **Teaching Social Studies im Middle and Secondary Schools**. Englewood Cliffs: Prentice Hall, Inc.

MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI (1991). İlkokullar için Sosyal Bilgiler 4. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.

MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI (2004). İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi (4-5. Sınıflar) Öğretim Programı. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI (2005). Sosyal Bilgiler 4 – 5. Sınıf Programı. Ankara: <http://ttkb.meb.gov.tr> kaynağındaki sosyal bilgiler _4_5_15082005.rar .

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI (2005). İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi 6. Sınıf Öğretim Programı. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI EĞİTİMİ ARAŞTIRMA VE GELİŞTİRME DAİRESİ BAŞKANLIĞI (Kasım 2006), Temel Eğitim Destek Programı Öğretim Programlarının Değerlendirme Raporu (Sosyal Bilgiler Dersi). Ankara: Milli Eğitim Basımevi.

NCSS (1993). **“A Vision of Powerful Teaching and Learning In The Social Studies: Building Social Understanding and Civic Efficacy”**. Social Education, September, 1993, pp.213-223.

OĞUZKAN, F. (1974). **Eğitim Terimler Sözlüğü**. Ankara: Türk Dil Kurumu.

ÖCAL, A. (2003). İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersinde Deprem Eğitiminin Değerlendirilmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İlköğretim Sosyal Bilgiler Eğitimi Ana Bilim Dalı.

ÖZCAN, Â. (2005). İlköğretim 2. Kademe Sosyal Bilgiler Programında Yer Alan Atatürkçülük Konularını Öğrencilerin Öğrenme Düzeyleri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sosyal Bilgiler Eğitimi Ana Bilim Dalı.

ÖZCAN, T. (2002). İlköğretim Sosyal Bilgiler Ders Programı Genel Amaçlarının Öğretmen Görüşleri Doğrultusunda Değerlendirilmesi “Kilis İlinde Bir Araştırma”. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı.

ÖZÇELİK, D. A. (1984). “Eğitimde Program Değerlendirme”. **Çağdaş Eğitim Dergisi**, Sayı: 86.

_____(1989). **Eğitim Programları ve Öğretim: Genel Öğretim Yöntemleri**. Ankara: ÖSYM Eğitim Yayınları 8.

ÖZDEN, Y. (2002). **Eğitimde Dönüşüm Eğitimde Yeni Değerler**. Ankara: Pegem-A Yayıncılık.

ÖZGÜVEN, İ. E. (1999). **Psikolojik Testler**. Ankara: PDREM Yayınları.

ÖZTÜRK, C. (2000). İlk ve Orta Öğretim Kurumlarında Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Konularının Öğretimi: Mevcut Durum, Sorunlar ve Çözüm Önerileri. **İlk ve Orta Öğretim Kurumlarında Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Konularının Öğretimi: Mevcut Durum, Sorunlar ve Çözüm Önerileri. (Hazırlayanlar: Mehmet SARAY ve Hüseyin TOSUN)**. s: 51-57. Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi.

PAYKOÇ, F. (1991). **Tarih Öğretimi**. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Yayınları. 167.

PEKER, R. (1936). **İnkılâp Ders Notları (1934-1935)**. Ankara: Ulus Basımevi.

PIRİÇDANE, M. (1997). İlköğretim 1. Kademe Sosyal Bilgiler Ders Programının Değerlendirilmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sınıf Öğretmenliği Ana Bilim Dalı.

SABAN, A. (2002). **Öğrenme Öğretme Süreci: Yeni Teori ve Yaklaşımlar**. (İkinci Baskı). Ankara: Nobel Yayın-Dağıtım.

SAĞLAMER, E. (1997). Sosyal Bilgiler. **Çağdaş Eğitim Dergisi**. Sayı: 232. Ankara

SAN, İ. (1979). “Yaratıcılık iki Düşünme Biçimi ve Çocuğun Yaratıcılık Eğitimi”. **Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi**. Cilt: 12, Sayı: 1-4, 117-190.

SAYLOR, J. G. And William M. A. (1974). **Planning Curriculum For Schools**.
Halt, Rinehart And Winston Inc. Newyork.

SELÇUK, Z. (2001). “Etkili Öğrenme Ortamlarının Oluşturulmasını Etkileyen Etkenler” **Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi**. 21.

SENEMOĞLU, N. (1997). **Gelişim Öğrenme ve Öğretim: Kuramdan Uygulamaya**. Ankara: Spot Matbaacılık.

SÖNMEZ, V. (1997). **Sosyal Bilgiler Öğretimi ve Öğretmen Kılavuzu**. İstanbul: Milli Eğitim Yayınevi.

_____ (1998). **Sosyal Bilgiler Öğretiminde Öğretmen El Kitabı**. Ankara: Anı Yayıncılık.

ŞİMŞEK, N. (1997). **Derste Eğitim Teknolojisi**. Ankara: Anıl Matbaa

TAŞDELEN, U. (2004). Yapılandırıcı Yaklaşım Göre Ders Kitabı Metinlerinin Hazırlanması ve Bu Metinlerin Kimya Öğretmen Adaylarının Bilgilerine ve Ders Kitaplarına Karşı Tutumlarına Etkisinin İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Kimya Eğitimi Bilim Dalı.

TEBLİĞLER DERGİSİ (1998). “**Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı**”, Sayı: 2487.

TEZCİ, E. (2002). Oluşturmacı Öğretim Tasarım Uygulamasının İlköğretim Beşinci Sınıf Öğrencilerinin Yaratıcılıklarına ve Başarılarına Etkisi. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Elazığ Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- TURAN, Z. (2004). İlköğretim 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Osmanlı Devleti’ nin Kuruluşu Ünitesi Amaçlarının Kazanılmışlık Düzeyi (Alan Araştırması-Ankara Örnekleri). Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- ÜLGEN, G. (2001). **Kavram Öğretimi**. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- ÜNVER, Ö., Gamgam, H. (1996). **Uygulamalı İstatistik Yöntemler**. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- WELTON, D. A. ve J. T. Mallan (1999). **Children and Their World / Strategies for teaching Social Studies**. New York: Houghton Mifflin Company.
- YANPAR, T. (2006). Etkili ve Anlamlı Öğrenme İçin Kuramsal Yaklaşımlar ve Yapılandırmacılık. **Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi: Yapılandırmacı Bir Yaklaşım**. Öztürk, C. (Ed.). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- YAVUZ, O. (2005). İlköğretim 6. Sınıf Sosyal Bilgiler “Türkiye Tarihi” Ünitesi Amaçlarının Kazanılmışlık Düzeyi (Kastamonu Örneği). Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Ana Bilim Dalı.
- YEL, S. (2006). Kavram Geliştirme ve Öğretimi. **Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi: Yapılandırmacı Bir Yaklaşım**. Öztürk, C. (Ed.). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- YILDIRIM, A. (1996). “Disiplinler arası Öğretim Kavramı ve Programlar Açısından Doğurduğu Sonuçlar”. **Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**. Sayı: 12, 89- 94
- VARIŞ, F. (1997). **Eğitimde Program Geliştirme Teoriler-Teknikler**. Ankara: Alkım Yayınları.

EKLER

EK 1. İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi 6. Sınıf Öğretim Programı

EK 2. İlköğretim 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Programı Hakkında Öğretmen ve Müfettiş Görüşleri (Bolu İli Örneği) Anket Formu

EK 3: Yasal İzinler

İLKÖĞRETİM SOSYAL BİLGİLER DERSİ 6. SINIF ÖĞRETİM PROGRAMI

ÖĞRENME ALANI: BİREY VE TOPLUM.....6.sınıf

ÜNİTE	KAZANIMLAR	ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	AÇIKLAMALAR
SOSYAL BİLGİLER ÖĞRENYORUM	Bu ünite ile öğrenciler; 1. Yakın çevresindeki bir örnekten yola çıkarak bir olayın çok boyutluluğunu fark eder. 2. Olgu ve görüşü ayırt eder. 3. Bilimsel araştırma basamaklarını kullanarak araştırma yapar. 4. Bir soruna getirilen çözümlerin hak, sorumluluk ve özgürlükler temelinde olması gerektiğini savunur. 5. Sosyal bilgilerin, Türkiye Cumhuriyeti'nin etkin bir vatandaşı olarak gelişimine katkısını fark eder. 6. Atatürk'ün ülkemizde sosyal bilimlerin geliştirilmesi için yaptığı uygulamalara örnekler verir.	 “Neden Oldu?” (Güncel bir olayın neden meydana geldiği ile ilgili rapor hazırlanır.) (1.kazanım) “Olgu mu, Görüş mü?” (Metin karşılaştırma yoluyla veya aynı metinden yararlanarak hangi ifadelerin olgu, hangilerinin görüş olduğu tartışılır.) (2.kazanım) “Bilimsel Araştırma Yapıyorum” (Bilimsel araştırma basamaklarını kullanarak sosyal bilgilerde araştırma yapılır.) (3.kazanım) “Atlantis’ten Gelen Çocuk” (Dergi veya gazete resimlerinden bir kolaj hazırlanarak bir kültürün özelliklerini tanımaya yönelik bazı sorulara cevap verilir.) (3.kazanım) “Ben Olsaydım” (Bir sorunun hak, sorumluluk ve özgürlükler temelinde nasıl çözüleceği ile ilgili rol kartı etkinliği yapılır.) (4.kazanım) “Sosyal Bilgiler Olmasaydı” (Sosyal Bilgiler dersinin önemi ve vatandaş olarak gelişimine katkısını açıklayan bir pano hazırlanır.) (5.kazanım) “Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi” (Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesinin kurulmasının Türkiye’de sosyal bilimlerin gelişmesindeki önemi ile ilgili araştırma yapılır.) (6.kazanım)	[!] Atatürkçülükle İlgili Konular (6 -5) [!] Dilekçe ve bilgi edinme hakkı ele alınacaktır. (4. kazanım) ✂ İnsan Hakları ve Vatandaşlık Eğitimi (4–10,14) [!]Doğrudan verilecek beceri: Bilimsel genelleme yapma [!]Doğrudan verilecek değer: Bilimsellik Bu üniteye öz değerlendirme ve gözlem formları, açık uçlu sorular, projeler, performans değerlendirme, kavram haritası, çoktan seçmeli, boşluk doldurma testleri kullanılarak değerlendirme yapılabilir.

İLKÖĞRETİM SOSYAL BİLGİLER DERSİ 6. SINIF ÖĞRETİM PROGRAMI

ÖĞRENME ALANI: İNSANLAR, YERLER VE ÇEVRELER 6.sınıf

ÜNİTE	KAZANIMLAR	ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	AÇIKLAMALAR
YERYÜZÜNDE YAŞAM	Bu ünite ile öğrenciler; 1. Farklı ölçeklerde çizilmiş haritalardan yararlanarak ölçek değiştiğinde haritanın değişen özellikleri hakkında çıkarımlarda bulunur. 2. Konum ile ilgili kavramları kullanarak kıtaların, okyanusların ve ülkemizin coğrafi konumunu tanımlar. 3. Dünyanın farklı doğal ortamlarındaki insan yaşantılarından yola çıkarak, iklim özellikleri hakkında çıkarımlarda bulunur. 4. Haritalardan ve görsel materyallerden yararlanarak Türkiye’de görülen iklim türlerinin özellikleri hakkında çıkarımlarda bulunur. 5. Haritalardan ve görsel materyallerden yararlanarak Türkiye’deki iklim tiplerinin dağılışında, konumun ve yeryüzü şekillerinin rolünü açıklar. 6. Örnek incelemeler yoluyla tarih öncesindeki ilk yerleşmelerden günümüze, yerleşmeyi etkileyen faktörler hakkında çıkarımlarda bulunur. 7. Anadolu ve Mezopotamya’da yaşamış ilk uygarlıkların yerleşme ve ekonomik faaliyetleri ile sosyal yapıları arasındaki etkileşimi fark eder.	 “Haritalar Ne İşe Yarar?” (Çeşitli ölçeklerdeki haritalar üzerinde incelemeler yapılır.) (1,2. kazanım) “Çöl ve Kutup Arasında” (Dünya üzerinde görülen farklı iklim türleri ile ilgili yaratıcı drama çalışması yapılır.) (3.kazanım) “Ne Yiyor, Nasıl Giyiniyorlar?” (Dünyanın çeşitli bölgelerinde yaşayan insanların günlük hayatlarını yansıtan fotoğraflar incelenir.) (3.kazanım) “Ülkemizden Yedi Renk” (Çeşitli harita ve fotoğraflar incelenerek konum, yeryüzü şekilleri ve iklim ilişkisi vurgulanır.) (4, 5. kazanım) “Çatalhöyük’te Yaşam” (Çatalhöyük örneği üzerinden yerleşmeyi etkileyen faktörler günümüzle karşılaştırmalı olarak belirlenir.) (6. kazanım) “Yüzyıllar Boyunca Yerleşme” (Çeşitli görsel materyallerden yararlanarak yerleşmeyi etkileyen faktörler tarihsel süreçte incelenir.) (6. kazanım) “Anadolu’da İz Bırakanlar” (Anadolu Medeniyetleriyle ilgili verilen bilgiler incelenerek bu medeniyetlerin ekonomik, siyasî ve sosyal özellikleri belirlenir.) (7. kazanım) “Bir Yaşam Bir Uygarlık” (Günlük yaşamla ilgili örneklerden yola çıkarak Anadolu medeniyetlerinin siyasî sosyal ve ekonomik özellikleri ile ilgili çıkarımlarda bulunulur.) (7. kazanım) “Hititler” (Hititler döneminde Anadolu’yu anlatan film izlenir.) (7. kazanım)	[!] Atatürkçülükle İlgili Konular (2,7 -9) [!] Konum ile ilgili kavramlardan kutup, ekvator, paralel ve meridyen alınacaktır. (2. kazanım) [!] Farklı doğal ortam olarak çöller, kutup çevresi, ekvator çevresi, bol yağışlı alanlar işlenecektir. (3.kazanım) [!] Tarihsel süreç işlenirken tarih şeridi kullanılarak çağ, yüzyıl ve milât kavramları vurgulanacaktır. (6 ve 7. kazanım) [!] Hitit, Frig, Lidya, İyon, Urartu, Sümer, Asur ve Babil uygarlıklarına değinilecektir. (7.kazanım) 1. kazanım için Matematik dersi “Oran ve Orantı” alt öğrenme alanı (kazanım 2.) [!]Doğrudan verilecek beceri: Harita okuma ve atlas kullanma [!]Doğrudan verilecek değer: Doğal çevreye duyarlılık Bu üniteye öz değerlendirme ve gözlem formları, açık uçlu sorular, projeler, performans değerlendirme, kavram haritası, öğrenci ürün dosyası, çoktan seçmeli, boşluk doldurmalı vb. testler kullanılarak değerlendirme yapılabilir.

İLKÖĞRETİM SOSYAL BİLGİLER DERSİ 6. SINIF ÖĞRETİM PROGRAMI

ÖĞRENME ALANI: KÜLTÜR VE MİRAS

6.sınıf

ÜNİTE	KAZANIMLAR	ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	AÇIKLAMALAR
İPEK YOLUNDA TÜRKLER	Bu ünite ile öğrenciler; - Destan, yazıt ve diğer belgelerden yararlanarak, Orta Asya ilk Türk devletlerinin siyasal, ekonomik ve kültürel özelliklerine ilişkin çıkarımlarda bulunur. - Orta Asya ilk Türk devletlerinin kültürel özellikleriyle yaşadıkları yerlerin coğrafi özelliklerini ilişkilendirir. - Günümüz Türk Silahlı Kuvvetleri’ni ilk Türk devletlerinin ordusu ile ilişkilendirerek, Türk Silahlı Kuvvetleri’nin önemini ve görevlerini kavrar. - İpek Yolu’nun toplumlar arası siyasal, kültürel ve ekonomik ilişkilerdeki rolünü fark eder. - Görsel ve yazılı materyallerden yararlanarak İslamiyet’in ortaya çıkışı ve yayılışını inceler. - Türklerin İslamiyet’i kabulleri ile birlikte siyasî, sosyal ve kültürel alanlarda meydana gelen değişimleri fark eder. - Dönemin devlet adamları ve Türk büyüklerinin hayatından yararlanarak ilk Türk- İslam devletlerinin siyasal, sosyal ve kültürel özelliklerine ilişkin çıkarımlarda bulunur. - Örnek incelemeler yoluyla kutlama ve törenlerimizdeki uygulamaların kültürümüzü oluşturan unsurlarla ilişkisini değişim ve süreklilik açısından değerlendirir. - Orta Asya ilk Türk devletleri ve Türk-İslam devletlerinin Türk kültür, sanat ve estetik anlayışına katkılarını kanıtlar gösterir.	📖 “Oğuz Kağan Destanı ve Hunlar” (Oğuz Kağan Destanından seçilen metindeki bilgiler Hunlar ile ilişkilendirilir.) (1. kazanım) 📖 “Türeyiş ve Ergenekon Destanları” (Destanlar incelenerek Kök Türklerin yaşamlarına ilişkin çıkarımlarda bulunulur.) (1. kazanım) 📖 “Bilge Kağan’dan Mesaj” (Yazıtlardan oluşturulan bir metinden yararlanılarak Kök Türklerin siyasi ve sosyal yaşamlarına ilişkin çıkarımlarda bulunulur.) (1. kazanım) 📖 “Destan ve Yazıtlara Göre Uygurlar” (Uygur dönemi yazıt ve destanları incelenerek dönemin Türk kültürünün özelliklerine ilişkin çıkarımlarda bulunulur.) (1. kazanım) 📖 “Türk Ordusu Ne Zaman Kuruldu?” (Görsel ve yazılı materyaller kullanılarak günümüz Türk kara ordusunun tarihçesi incelenir.) (3. kazanım) 📖 “İpek Yolu ve Türkler” (İpek Yolu’nun geçtiği bölgelerde üretilen ürünleri ve bölgelerin yüzey şekillerini gösteren haritalar hazırlanarak toplumlar arasındaki kültürel ve ekonomik ilişkiler incelenir.) (2, 4. kazanım) 📖 “Türkler” (Orta Asya ilk Türk devletleri ve ilk Türk- İslam devletleri ile ilgili belgeseller izlenir.) (1–7. kazanım) 📖 “İslamiyet ve Türkler” (Eş zamanlı tarih şeritleri ve haritalar kullanılarak İslamiyet’in yayılış süreci ve Türklerin İslamiyet’i benimsemeleri incelenir.) (6. kazanım) 📖 “Kaşgarlı Mahmut İle Karahanlı’ya Yolculuk” (Kaşgarlı Mahmut’un hayatından ve eserinden yararlanılarak Karahanlı dönemi incelenir.) (7. kazanım) 📖 “Gazneli Sultanı” (Sultan Mahmut’un hayatı ile ilgili metinler incelenerek dönemin özelliklerine ilişkin çıkarımlar yapılır.) (7. kazanım) 📖 “Büyük Selçuklu Veziri Nizamülmülk” (Nizamülmülk’ün hayatından ve eserinden yararlanılarak Büyük Selçukluların siyasî ve sosyal yapısı incelenir.) (7. kazanım) 🏠: “Geçmişin İzleri” (Düğün ve bayram kutlamalarındaki kültürel öğeler değişim ve süreklilik açısından incelenir.) (8. kazanım) 📖 “Kilim” (Görsel ve yazılı materyaller kullanılarak geleneksel Türk sanatları değişim ve süreklilik açısından incelenir.) (9. kazanım)	[!] Atatürkçülükle İlgili Konular (1,7 -1); (3-7,11) [!]Türk destanları, yazıtlar, döneme ait seyahatnameler vb. belgelerden elde edilen bilgiler çerçevesinde Hun, Kök Türk ve Uygur dönemi ele alınacak; Kavimler Göçü ve sonuçlarına da yer verilecektir. (1.kazanım) [!]Türk adının geçtiği ilk tarihsel metinler olan yazıtların önemi vurgulanacaktır. (1. kazanım) [!]Türk kara ordusunun kuruluşu, onlu sistemin bulunuşu,“ordu millet” geleneği ile ordunun devleti iç ve dış tehditlere karşı koruma görevi vurgulanacaktır (3. kazanım). [!]Kök Türk ve Uygur dönemindeki diğer toplumlarla meydana gelen kültürel ve ekonomik ilişkiler ele alınacaktır. (4. kazanım) [!]Emevi ve Abbasi dönemleri siyasî sosyal ve kültürel gelişmeleri bu devletlerin Türklerle ilişkileri çerçevesinde işlenecektir. (5. kazanım) [!]Kaşgarlı Mahmut, Yusuf Has Hacı, Nizamülmülk, Gazneli Mahmut, Tuğrul Bey, Alparslan ve Melikşah’ın hayatından yararlanılarak Karahanlı, Gazneli ve Büyük Selçuklular işlenecektir. (7.kazanım) [!]Bayramlar, Nevruz kutlamaları ve düğünler incelenerek bu törenlerdeki etkinliklerin kültürümüzü oluşturan unsurlardan dil, din, müzik, edebiyat ile ilişkisi işlenecektir. (8. kazanım) [!]Doğrudan verilecek beceri: Çıkarımda bulunma [!]Doğrudan verilecek değer: Kültürel mirasa duyarlılık 📖 Bu üniteye öz değerlendirme ve gözlem formları, açık uçlu sorular, projeler, performans değerlendirme, çoktan seçmeli, boşluk doldurmalı testler kullanılarak değerlendirme yapılabilir.

İLKÖĞRETİM SOSYAL BİLGİLER DERSİ 6. SINIF ÖĞRETİM PROGRAMI

ÖĞRENME ALANI: ÜRETİM, DAĞITIM VE TÜKETİM..... **6.sınıf**

ÜNİTE	KAZANIMLAR	ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	AÇIKLAMALAR
ÜLKEMİZİN KAYNAKLARI	Bu ünite sonunda öğrenciler; - Ülkemizin kaynaklarıyla ekonomik faaliyetlerini ilişkilendirerek, bunların ülke ekonomisindeki yerini ve önemini değerlendirir. - Türkiye'nin coğrafi özelliklerini dikkate alarak, yatırım ve pazarlama proje önerileri tasarlar. - Vatandaşlık sorumluluğu ve ülke ekonomisine katkısı açısından vergi vermenin gereğini ve önemini savunur. - Doğal kaynakların bilinçsizce tüketilmesinin insan yaşamına etkilerini tartışır. - Nitelikli insan gücünün Türkiye ekonomisinin gelişmesindeki rolünü değerlendirir. - İlgi duyduğu mesleklerin gerektirdiği eğitim, beceri ve kişilik özelliklerini araştırır.	“Ülkemizi Geliştirelim” (Türkiye’nin sahip olduğu madenler ve ürünler ile turistik yerler harita üzerinde gösterilerek verilen grafiklerle ülke ekonomisindeki yeri tartışılır.) (1,2. kazanım) “Yatırım Projeleri”(Ülkemizin kaynakları göz önünde bulundurularak ürün, fabrika vb. yatırım yerleri belirlenir.) (1,2. kazanım) “Benim Sadık Yârim Kara Topraktır” (Türkü incelemesi yapılarak toprağın önemi üzerinde durulur.) (1. kazanım) “Hepimizin Görevi” (Vergi vermenin gereği ve önemi incelenir.) (3. kazanım) “Doğal Kaynaklarımız Bize Emanet ” (Doğal kaynakların bilinçli kullanımına ilişkin projeler tasarlanır.) (4. kazanım) “Kâğıda Adanmış Bir Ömür” (Mehmet Ali Kâğıtçı’nın yaşam öyküsü incelenir.) (4,5. kazanım) “Nitelikli İnsan Gücü” (Nitelikli insan gücünün ülke ekonomisi için önemi tartışılır.) (5,6. kazanım) “İlgilerimiz” (Öğrencilerin severek yaptığı işlerden yola çıkarak kişisel özelliklerinin farkına varmasına yardımcı olacak bir test yapılır.) (6. kazanım) “ Mesleğimi Seçerken” (Mesleğin gerektirdiği eğitim, ilgi, yetenek ve mesleğin özellikleri üzerinde durulur.) (6. kazanım)	[!] Atatürkçülükle İlgili Konular (5 -8); (3-11) [!] Kaynak olarak; madenler, topraklar, sular (göl, akarsu ve denizler) ve ormanlar verilecektir. (1. kazanım) 1. kazanım için Matematik dersi “Tablo ve Grafikler” alt öğrenme alanı (kazanım 1.) 1. kazanım için Fen ve Teknoloji dersi “Yer Kabuğu Nelerden Oluşur” ünitesi (1.3. kazanım). Özel Eğitim (5-2) Girişimcilik (6-11) Kariyer Bilincini Geliştirme (6-5, 10, 12, 19, 20, 21) Rehberlik ve Psikolojik Danışma (6-6,7) [!] Doğrudan verilecek beceri: Girişimcilik [!] Doğrudan verilecek değer: Sorumluluk Bu üniteye öz değerlendirme ve gözlem formları, açık uçlu sorular, projeler, performans değerlendirme, kavram haritası, çoktan seçmeli, boşluk doldurmalı testler kullanılarak değerlendirme yapılabilir.

İLKÖĞRETİM SOSYAL BİLGİLER DERSİ 6. SINIF ÖĞRETİM PROGRAMI

ÖĞRENME ALANI: KÜRESEL BAĞLANTILAR 6.sınıf

ÜNİTE	KAZANIMLAR	ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	AÇIKLAMALAR
ÜLKEMİZ VE DÜNYA	Bu ünite ile öğrenciler; - Görsel materyalleri ve verileri kullanarak dünyada nüfus ve ekonomik faaliyetlerin dağılışının nedenleri hakkında çıkarımlarda bulunur. - Ülkemizin diğer ülkelerle olan ekonomik ilişkilerini, kaynaklar ve ihtiyaçlar açısından değerlendirir. - Türk Cumhuriyetleri, komşu ve diğer ülkelerle olan kültürel, sosyal, siyasi ve ekonomik ilişkilerimizi Atatürk'ün milli dış politika anlayışı açısından değerlendirir. - Ülkemizin diğer ülkelerle doğal afetlerde ve çevre sorunlarında dayanışma ve işbirliği içinde olmasının önemini fark eder. - Uluslararası kültür, sanat, fuar ve spor etkinliklerinin toplumlar arası etkileşimdeki rolünü değerlendirir.	“Dünyamızı Tanıyoruz” (Dünya haritası üzerine dünyadaki nüfus ve ekonomik faaliyetlerle ilgili araştırma verileri yerleştirilerek dağılışı etkileyen faktörler belirlenir.) (1.kazanım) “İhracat Yapıyoruz” (Bir ülkenin kaynakları ve ihtiyaçları ile Türkiye’nin kaynaklarını göz önünde bulundurarak o ülkeye ürün satmak için proje hazırlanır.) (2.kazanım) “Türk Cumhuriyetleri” (Türk Cumhuriyetleri ile tarihî ve kültürel yakınlığımızın, kültürel ve ekonomik ilişkilerimize etkisi tartışılır.) (3.kazanım) “Sorun Avcıları” (Gazete, dergi vb. kaynak taraması yapılarak yaşanan sorunların çözümü için diğer ülkelerle işbirliği ve dayanışmanın, sorunların çözümüne etkisi tartışılır.) (4.kazanım) “Birbirimizi Tanıyoruz” (Uluslar arası festivaller, olimpiyatlar vb. konularla ilgili araştırma yapılarak bunların toplumlar arası etkileşimdeki rolüne örnekler verilir.) (5. kazanım) “Formula 1 ” (İstasyon yöntemi ile “Formula 1 İstanbul” konulu kampanya çalışması yapılır.) (5. kazanım)	[!] Atatürkçülükle İlgili Konular (1–9); (3,5 -2); (3–4,6) [!] Nüfus ve ekonomik faaliyetlerin dağılışıyla ilgili olarak iklim özelliklerine ait veriler ve haritalar; madenlerin, önemli ticaret yollarının, tarım alanlarının, sanayi bölgelerinin ve nüfusun dağılışına ait veriler, haritalar kullanılabilir. (1. kazanım) [!] Ekonomik ilişkilerimizin yoğun olduğu 5 ülke ele alınacaktır. (2. kazanım) Yeryüzünde Yaşam (Konum bilgisi ve dünya üzerindeki iklimler konusu ile ilişkilendirilir.) (1. kazanım) Ülkemizin Kaynakları (Kaynaklar konusu ile ilişkilendirilir.) (2. kazanım) Spor Kültürü ve Olimpik Eğitim Kazanımları (5-2,3,4,7) Doğrudan verilecek beceri: Araştırma Doğrudan verilecek değer: Yardımseverlik Bu üniteye öz değerlendirme ve gözlem formları, açık uçlu sorular, projeler, performans değerlendirme, öğrenci ürün dosyası, kavram haritası, çoktan seçmeli, boşluk doldurma testler kullanılarak değerlendirme yapılabilir.

İLKÖĞRETİM SOSYAL BİLGİLER DERSİ 6. SINIF ÖĞRETİM PROGRAMI

ÖĞRENME ALANI: GÜÇ, YÖNETİM VE TOPLUM 6.sınıf

ÜNİTE	KAZANIMLAR	ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	AÇIKLAMALAR
DEMOKRASİNİN SERÜVENİ	Bu ünite ile öğrenciler; 1. Demokrasinin temel ilkeleri açısından farklı yönetim biçimlerini karşılaştırır. 2. Değişik dönem ve kültürlerde demokratik yönetim anlayışının tarihsel gelişimini tartışır. 3. Demokratik yönetimlerde yaşama hakkı, kişi dokunulmazlığı hakkı, din ve vicdan özgürlüğü ile düşünce özgürlüğüne sahip olunması gerektiğini savunur. 4. Tarihsel belgelerden yola çıkarak insan haklarının gelişim sürecini analiz eder. 5. Türk tarihinde kadının konumu ile ilgili örnekleri, kadın haklarının gelişimi açısından yorumlar.	 “Demokrasinin Tarihçesi”(Demokrasinin gelişim sürecini, temel ilkelerini, değişik yönetim biçimlerini değerlendirerek bir anlam çözümleme tablosunda karşılaştırır. (1.2. kazanım) “Bırakın Konuşayım!” (Düşünce ve ifade özgürlüğünün önemine ve gerekliliğine dair bir gazete yazı hazırlanır.) (3. kazanım) “İnsan Haklarını Tanıyalım” (İnsan haklarını tanımaya ve bu konudaki kelime ve kavramları öğrenmeye yönelik araştırma ve drama etkinliği yapılır.) (4. kazanım) “İnsan Hakları Bir Kazanımdır.” (İnsan haklarının gelişim süreci incelenir ve insan hakları ihlallerinden herhangi biri üzerinde durulur.) (4. kazanım) “Hammurabi Yasalarında İnsan Hakları” (Hammurabi yasaları yorumlanarak bugünkü insan hakları kavramları ile karşılaştırılır.) (4. kazanım) “Çalışan Çocuklar” (Çocuk Hakları Sözleşmesi’nin 32. maddesi ihlallerine güncel hayattan örnekler verilir.) (4.kazanım) “Eşitliğe Doğru” (Kronolojik olarak verilen örnek olay ve olgulardan yararlanılarak kadın haklarının gelişim süreci incelenir.) (5. kazanım)	[!] Atatürkçülükle İlgili Konular (5 -3); (4-10) [!] Farklı yönetim biçimleri olarak monarşi, oligarşi, teokrazi ve cumhuriyet incelenecektir. (1. kazanım) [!] Tarihsel metinler olarak Hammurabi Yasaları, Veda Hutbesi, Magna Carta ve Kanuni Sultan Süleyman’ın ilgili yasaları, 1789 İnsan Hakları Bildirgesi, Kânun-i Esasî, 1948 İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi karşılaştırmalı olarak inceleyecektir. (4. kazanım) ↻ İpek Yolunda Türkler (Orta Asya Türk devletlerinde yönetim anlayışı ve toplum hayatı ile ilişkilendirilecektir.) (2. kazanım) ✂ İnsan Hakları ve Vatandaşlık (4 -1,16,22,25) ✂ Sağlık Kültürü (3-21); (5-20) ✂ Kariyer Bilincini Geliştirme (5–17) [!] Doğrudan verilecek beceri: Sosyal katılım [!] Doğrudan verilecek değer: Hak ve özgürlüklere saygı Bu üniteye öz değerlendirme ve gözlem formları, açık uçlu sorular, projeler, performans değerlendirme, kavram haritası, öğrenci ürün dosyası, çoktan seçmeli, boşluk doldurmalı vb. testler kullanılarak değerlendirme yapılabilir.

İLKÖĞRETİM SOSYAL BİLGİLER DERSİ 6. SINIF ÖĞRETİM PROGRAMI

ÖĞRENME ALANI: BİLİM, TEKNOLOJİ VE TOPLUM..... 6. sınıf

ÜNİTE	KAZANIMLAR	ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	AÇIKLAMALAR
ELEKTRONİK YÜZYIL	Bu ünite ile öğrenciler; - Sosyal bilimlerdeki çalışma ve bulgulardan hareketle sosyal bilimlerin toplum hayatına etkisine örnekler verir. - Bilimsel ve teknolojik gelişmelerin gelecekteki yaşam üzerine etkilerine ilişkin yaratıcı fikirler ileri sürer. - Tıp alanındaki buluş ve gelişmelerle insan hayatı ve toplumsal dayanışma arasındaki ilişkiyi fark eder. - Telif ve patent hakları saklı ürünlerin yasal yollardan temin edilmesinin gerekliliğini savunur. - Uygulama ve eserlerinden yola çıkarak Atatürk'ün akılcılığa ve bilime verdiği önemi fark eder.	 Kişisel Sosyal Bilimler” (Öğrencilerin kendilerine ilişkin tanımlamalarından yararlanılarak, bu tanımlamaların sosyal bilimlere oluşturan disiplinlerle ilişkilerine dikkat çekilir.) (1. kazanım) “Neler Olacak Neler” (Bilim ve teknolojinin geleceğimizi şekillendirmesine ilişkin beyin fırtınası ve araştırma yapılır.) (2. kazanım) “Bir Hayat Kurtarmak” (Bağısladığı organ ile birkaç insanın hayatını değiştiren kişilerin öyküsü ve organ nakli konusu ele alınır.) (3. kazanım) “Parlak Fikirler Sönmesin” (Özgün çalışmalar yapan insanların haklarını korumada önemli rolü bulunan “Türk Patent Enstitüsü” ve çalışmaları tanıtılır) (4.kazanım) “Bandrol, Kontrol” (Telif ve patent haklarının kullanımı ile ilgili araştırma ve altı şapkalı düşünme etkinliği yapılır.) (4. kazanım) “İstikbal Göklerdedir” (Havacılık çalışmalarından yola çıkarak Atatürk’ün; bilim ve teknoloji ile ilgili görüş ve çalışmaları ele alınır.) (5. kazanım)	[!] Atatürkçülükle İlgili Konular (5 -12) [!] Psikoloji, felsefe, antropoloji, arkeoloji, vb. bilimlerden örnekler verilerek sosyal bilimlere oluşturan disiplinler fark ettirilecektir. (1. kazanım) [!] Şehirleşme, ulaşım, haberleşme, iletişim, nükleer enerji, gen teknolojisi, nano-teknoloji ve uzay çalışmaları vb. konular ele alınacaktır. (2. kazanım) [!] Bulaşıcı hastalıklar, salgın hastalıklar, doku ve organ nakli, kan bağıışı ve aşılar incelenecektir. (3.kazanım) 2. kazanım için Fen ve Teknoloji dersi “Vücudumuzda Sistemler” ünitesi (1.7. kazanımları), “Işık ve Ses” ünitesi (3.4 kazanım) 3. kazanım için Fen ve Teknoloji dersi “Vücudumuzda Sistemler” ünitesi (2.7, 2.14 kazanımları) İnsan Hakları ve Vatandaşlık (4–8) [!] Doğrudan verilecek beceri: Yaratıcılık [!] Doğrudan verilecek değer: Çalışkanlık Bu üniteye öz değerlendirme ve gözlem formları, açık uçlu sorular, projeler, performans ödevleri, kavram haritası, öğrenci ürün dosyası kullanılarak değerlendirme yapılabilir.

İLKÖĞRETİM 6. SINIF SOSYAL BİLGİLER PROGRAMI HAKKINDA ÖĞRETMEN VE MÜFETTİŞ GÖRÜŞLERİ (BOLU İLİ ÖRNEĞİ)

ANKET FORMU

(Öğretmen ve Müfettişler)

BİRİNCİ BÖLÜM

Tanıtım

Bu bölümde kişisel, sizi tanıtıcı bilgiler içermektedir. Soruları cevaplarken durumunuza uygun seçeneklerden size uygun olanı, parantez () içine X işareti koyarak belirtmeniz yeterli olacaktır.

1. Cinsiyetiniz?
A. () Bayan B. () Bay
2. Mesleki statünüz?
A. () Sosyal Bilgiler Öğretmeni B. () İlköğretim Müfettişi
3. Meslekteki kıdeminiz?
A.()0-5 yıl C.()11- 15 yıl
B.()6-10 yıl D.()16- 20 yıl E.()21 ve daha yukarısı
4. Öğrenim durumunuz?
A. () Öğretmen okulu ve dengi B. () 3 yıllık yüksek okul
C. () 4 yıllık yüksek okul D. ()Yüksek Lisans (Master)
E. () Doktora
5. “İlköğretim 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Programı” ile ilgili “ Hizmetiçi Eğitim” kurs veya seminerine katıldınız mı?
A. () Hiç katılmadım B. () 1 defa katıldım
C. () 2 defa katıldım D. () 3 ve daha fazla katıldım
6. Katılmadıysanız Hizmetiçi Eğitime katılma ihtiyacı duyuyor musunuz?
A. () Evet B.() Hayır
7. Kaç yıldır bu dersi okutuyorsunuz? (Öğretmenler için)
A.()İlk yılım C.()6-10 yıl
B.() 1-5 yıl D.() 11-15 yıl E.()16 yıldan fazla

İKİNCİ BÖLÜM

Programa İlişkin Görüşler

Bu bölümde, “İlköğretim 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Programının uygulamalar hakkında görüşler” konusuna ilişkin maddelere yer verilmiştir.

Aşağıda cevap vereceğiniz 24 madde bulunmaktadır. Sorulara verilen seçeneklerden uygun olanını işaretleyiniz. Cevabınız “hayır” veya “kısmen” ise yanındaki boşluğa gerekli açıklamaları ve çözüm önerilerinizi kısaca yazınız. Teşekkür ederiz.

I. GENEL

SORULAR	Evet	Kısmen	Hayır	AÇIKLAMA VE ÖNERİLER
1. Öğretim programının tamamını incelediniz mi?				
2. Program gelişme ve değişmelere açık mıdır?				
3. Program Milli Eğitimin genel amaç ve temel ilkelerine uygun mudur?				
4. Program evrensel değerlere açık mıdır?				
5. Program toplumsal ihtiyaçlara uygun mudur?				

6. Program bireysel ihtiyaçlara uygun mudur?				
7. Program 6.sınıf öğrencilerinin gelişim düzeyine uygun mudur?				

II. EĞİTİM DURUMU

8. 6. Sınıf Sosyal Bilgiler ünitelerinde bulunan konular kazanımları gerçekleştirici nitelikte midir?

ÜNİTE: 1 - SOSYAL BİLGİLER ÖĞRENİYORUM

Sıra No	Kazanımlar	Konu	Evet	Kısmen	Hayır	AÇIKLAMA VE ÖNERİLER
1	Yakın çevresindeki bir örnekten yola çıkarak bir olayın çok boyutluluğunu fark eder	Olay Neden Oldu?				
2	Olgu ve görüşü ayırt eder.	Olgu mu, Görüş mü?				
3	Bilimsel araştırma basamaklarını kullanarak araştırma yapar.	Bilimsel Araştırma Yapıyorum				

4	Bir soruna getirilen çözümlerin hak, sorumluluk ve özgürlükler temelinde olması gerektiğini savunur.	Nasıl Çözüm Getirebilirim?				
5	Sosyal bilgilerin, Türkiye Cumhuriyeti'nin etkin bir vatandaşı olarak gelişimine katkısını fark eder.	Sosyal Bilgilerle Bilinçleniyorum				
6	Atatürk'ün ülkemizde sosyal bilimlerin geliştirilmesi için yaptığı uygulamalara örnekler verir	Sosyal Bilimlerin Önemi				

ÜNİTE: 2 - YERYÜZÜNDE YAŞAM

Sıra No	Kazanımlar	Konu	Evet	Kısmen	Hayır	AÇIKLAMA VE ÖNERİLER
1	Farklı ölçeklerde çizilmiş haritalardan yararlanarak ölçek değiştiğinde haritanın değişen özellikleri hakkında çıkarımlarda bulunur.	Çeşitli Ölçeklerdeki Haritalar				
2	Konum ile ilgili kavramları kullanarak kıtaların, okyanusların ve ülkemizin coğrafi konumunu tanımlar.	Coğrafi Konum				
3	Dünyanın farklı doğal ortamlarındaki insan yaşantılarından yola çıkarak, iklim özellikleri hakkında çıkarımlarda bulunur.	Hava Nasıl Oralarda?				

4	Haritalardan ve görsel materyallerden yararlanarak Türkiye’de görülen iklim türlerinin özellikleri hakkında çıkarımlarda bulunur.	Ülkemizde Görülen İklimler				
5	Haritalardan ve görsel materyallerden yararlanarak Türkiye’deki iklim tiplerinin dağılışında, konumun ve yeryüzü şekillerinin rolünü açıklar.	Türkiye’ de Görülen İklim Tiplerinde Konum ve Yeryüzü Şekillerinin Etkisi				
6	Örnek incelemeler yoluyla tarih öncesindeki ilk yerleşmelerden günümüze, yerleşmeyi etkileyen faktörler hakkında çıkarımlarda bulunur.	Yüzyıllar Boyunca Yerleşme				
7	Anadolu ve Mezopotamya’da yaşamış ilk uygarlıkların yerleşme ve ekonomik faaliyetleri ile sosyal yapıları arasındaki etkileşimi fark eder.	Anadolu ve Mezopotamya’ da Yaşamış İlk Uygarlıklar				

ÜNİTE: 3 – İPEK YOLUNDA TÜRKLER

Sıra No	Kazanımlar	Konu	Evet	Kısmen	Hayır	AÇIKLAMA VE ÖNERİLER
1	Destan, yazıt ve diğer belgelerden yararlanarak, Orta Asya ilk Türk devletlerinin siyasal, ekonomik ve kültürel özelliklerine ilişkin çıkarımlarda bulunur.	Orta Asya İlk Türk Devletleri				

2	Orta Asya ilk Türk devletlerinin kültürel özellikleriyle yaşadıkları yerlerin coğrafi özelliklerini ilişkilendirir.	Orta Asya' da Yaşam				
3	Günümüz Türk Silahlı Kuvvetleri'ni ilk Türk devletlerinin ordusu ile ilişkilendirerek, Türk Silahlı Kuvvetleri'nin önemini ve görevlerini kavrar.	Türk Ordusu Ne Zaman Kuruldu?				
4	İpek Yolu'nun toplumlar arası siyasal, kültürel ve ekonomik ilişkilerdeki rolünü fark eder.	İpek Yolu ve Türkler				
5	Görsel ve yazılı materyallerden yararlanarak İslamiyet'in ortaya çıkışı ve yayılışını inceler.	İslam Tarihi				
6	Türklerin İslamiyet'i kabulleri ile birlikte siyasî, sosyal ve kültürel alanlarda meydana gelen değişimleri fark eder.	İslamiyet ve Türkler				
7	Dönemin devlet adamları ve Türk büyüklerinin hayatından yararlanarak ilk Türk- İslam devletlerinin siyasal, sosyal ve kültürel özelliklerine ilişkin çıkarımlarda bulunur.	İlk Türk İslam Devletleri				
8	Örnek incelemeler yoluyla kutlama ve törenlerimizdeki uygulamaların kültürümüzü oluşturan unsurlarla ilişkisini değişim ve süreklilik açısından değerlendirir.	Geçmişten Günümüze Türk Kültürü				

9	Orta Asya ilk Türk devletleri ve Türk-İslam devletlerinin Türk kültür, sanat ve estetik anlayışına katkılarına kanıtlar gösterir.	Geleneksel Türk Sanatları				
---	---	---------------------------	--	--	--	--

ÜNİTE: 4 – ÜLKEMİZİN KAYNAKLARI

Sıra No	Kazanımlar	Konu	Evet	Kısmen	Hayır	AÇIKLAMA VE ÖNERİLER
1	Ülkemizin kaynaklarıyla ekonomik faaliyetlerini ilişkilendirerek, bunların ülke ekonomisindeki yerini ve önemini değerlendirir.	Doğal Kaynaklarımızın Önemi				
2	Türkiye'nin coğrafi özelliklerini dikkate alarak, yatırım ve pazarlama proje önerileri tasarlar	Yatırım Projeleri				
3	Vatandaşlık sorumluluğu ve ülke ekonomisine katkısı açısından vergi vermenin gereğini ve önemini savunur.	Vergi				
4	Doğal kaynakların bilinçsizce tüketilmesinin insan yaşamına etkilerini tartışır.	Doğal Kaynakların Bilinçsizce Tüketimi				
5	Nitelikli insan gücünün Türkiye ekonomisinin gelişmesindeki rolünü değerlendirir.	Nitelikli İnsan Gücü				

6	İlgi duyduğu mesleklerin gerektirdiği eğitim, beceri ve kişilik özelliklerini araştırır.	Mesleğimi Seçerken				
---	--	--------------------	--	--	--	--

ÜNİTE: 5 – ÜLKEMİZ VE DÜNYA

Sıra No	Kazanımlar	Konu	Evet	Kısmen	Hayır	AÇIKLAMA VE ÖNERİLER
1	Görsel materyalleri ve verileri kullanarak dünyada nüfus ve ekonomik faaliyetlerin dağılışının nedenleri hakkında çıkarımlarda bulunur.	Dünyamızda Nüfusun Dağılışında Ekonomik Faaliyetlerin Etkisi				
2	Ülkemizin diğer ülkelerle olan ekonomik ilişkilerini, kaynaklar ve ihtiyaçlar açısından değerlendirir.	Ekonomik İlişkilerimiz				
3	Türk Cumhuriyetleri, komşu ve diğer ülkelerle olan kültürel, sosyal, siyasi ve ekonomik ilişkilerimizi Atatürk'ün milli dış politika anlayışı açısından değerlendirir.	Türk Cumhuriyetleri				
4	Ülkemizin diğer ülkelerle doğal afetlerde ve çevre sorunlarında dayanışma ve işbirliği içinde olmasının önemini fark eder.	İnsanlık İçin El Ele Vermek				
5	Uluslararası kültür, sanat, fuar ve spor etkinliklerinin toplumlar arası etkileşimdeki rolünü değerlendirir.	Uluslararası Etkinliklerin Önemi				

ÜNİTE: 6 – DEMOKRASİNİN SERÜVENİ

Sıra No	Kazanımlar	Konu	Evet	Kısmen	Hayır	AÇIKLAMA VE ÖNERİLER
1	Demokrasinin temel ilkeleri açısından farklı yönetim biçimlerini karşılaştırır.	Yönetim Şekilleri				
2	Değişik dönem ve kültürlerde demokratik yönetim anlayışının tarihsel gelişimini tartışır.	Demokrasinin Tarihçesi				
3	Demokratik yönetimlerde yaşama hakkı, kişi dokunulmazlığı hakkı, din ve vicdan özgürlüğü ile düşünce özgürlüğüne sahip olunması gerektiğini savunur.	Demokrasinin Getirdikleri				
4	Tarihsel belgelerden yola çıkarak insan haklarının gelişim sürecini analiz eder.	Tarih Boyunca İnsan Hakları				
5	Türk tarihinde kadının konumu ile ilgili örnekleri, kadın haklarının gelişimi açısından yorumlar.	Geçmişten Günümüze Türk Kadını				

ÜNİTE: 7 – ELEKTRONİK YÜZYIL

Sıra No	Kazanımlar	Konu	Evet	Kısmen	Hayır	AÇIKLAMA VE ÖNERİLER
1	Sosyal bilimlerdeki çalışma ve bulgulardan hareketle sosyal bilimlerin toplum hayatına etkisine örnekler verir.	Sosyal Bilimlerin Topluma Etkileri				

2	Bilimsel ve teknolojik gelişmelerin gelecekteki yaşam üzerine etkilerine ilişkin yaratıcı fikirler ileri sürer.	Geleceğin Dünyası				
3	Tıp alanındaki buluş ve gelişmelerle insan hayatı ve toplumsal dayanışma arasındaki ilişkiyi fark eder.	Bir Hayat Kurtarmak				
4	Telif ve patent hakları saklı ürünlerin yasal yollardan temin edilmesinin gerekliliğini savunur.	Emeğe Saygı Duymak				
5	Uygulama ve eserlerinden yola çıkarak Atatürk'ün akılcılığa ve bilime verdiği önemi fark eder.	Atatürk'ün Akılcılığa ve Bilime Verdiği Önem				

SORULAR	Evet	Kısmen	Hayır	AÇIKLAMA VE ÖNERİLER
9. Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında bulunan 6. Sınıf kazanımları ile ilgili Atatürkçülük konuları yeterli derecede eşleşmekte midir?				
10. 6. Sınıf öğrenci çalışma kitabında bulunan çalışmalar ders kitabındaki konuyu destekler nitelikte midir?				
11. Öğretmen kılavuz kitabında konuyu destekleyen ve öğretmene yol gösterici ekstra bilgiler bulunmakta mıdır?				

12. Ders içi (öğrenme alanları arasında) ilişkilendirme konusunda sorun yaşıyor musunuz?				
13. Diğer derslerle ilişkilendirme konusunda sorun yaşıyor musunuz?				
14. Programda, uygun “öğrenme–öğretme” yöntem ve teknikleri tasarlanabilmiş mi?				
15. Açıklamalar sütunundaki konular ile ilgili sınırlamalar/uyarılar/yönlendirmeler yeterli mi?				
16. Ders işlenişinde materyal konusunda sıkıntı çekiyor musunuz?				
17. Program, öğrencinin günlük hayatında karşılaşabileceği muhtemel eğitim durumlarını tasarlayabilmiş mi?				
18. Öğrenciler ders kitaplarında yer verilen kavramları anlayabiliyorlar mı?				
19. Ders işlenişleri için önerilen süre yeterli mi?				
20. Etkinlik örnekleri öğrencilerin ilgisini çekiyor mu?				

21. Etkinlik örnekleri öğrenci seviyesine uygun mu?				
22. Uygulanmakta olan bu program, önceki programa göre daha fazla uygulama kolaylığı sağlayabilmekte mi?				

III. DEĞERLENDİRME

SORULAR	Evet	Kısmen	Hayır	AÇIKLAMA VE ÖNERİLER
23. Program ölçme durumuna uygun tasarım içinde midir?				
24. Program değerlendirme durumuna uygun tasarım içinde midir?				

III. BÖLÜM

Programa İlişkin Güçlükler

Bu bölümde, “İlköğretim 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Programının uygulamalarına ilişkin güçlükler” konusuna ilişkin maddelere yer verilmiştir.

Aşağıdaki maddelere vereceğiniz cevaplarda 15 madde bulunmaktadır. Sorulara verilen seçeneklerden uygun olanını işaretleyiniz. Cevabınız “evet” veya “kısmen” ise yanındaki boşluğa gerekli açıklamaları ve çözüm önerilerinizi kısaca yazınız. Teşekkür ederiz.

I. GENEL

SORULAR	Evet	Kısmen	Hayır	AÇIKLAMA VE ÖNERİLER
1. 6. Sınıf ünitelerinde yer alan kazanımlar bakımından güçlükler yaşıyor musunuz?				
2. Programda “konular” bakımından güçlükler yaşıyor musunuz?				
3. Programda “sınama durumları” bakımından güçlükler yaşıyor musunuz?				

II. EĞİTİM DURUMU

SORULAR	Evet	Kısmen	Hayır	AÇIKLAMA VE ÖNERİLER
4. Kazanımların öğrencilere kazandırılması konusunda sorunlar(güçlükler) yaşıyor musunuz?				

5. 6.sınıf ders kitaplarında bulunan kavramların, öğrencilere kazandırılması konusunda sorunlar yaşıyor musunuz?				
6. Programda, “istenen davranışları her bir öğrencinin yaparak-yaşayarak göstermesi” bakımından güçlükler yaşıyor musunuz?				
7. Ders işlenişleri için önerilen süre konusunda sorunlar yaşıyor musunuz?				
8. Öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine karşı ilgisizliği programın hedeflerini gerçekleştirmede güçlükler yaşıyor mu?				
9. Sınıfların kalabalık olması programın uygulanmasında güçlükler yaşıyor mu?				
10. Yöneticilerin ilgisizliği programın hedeflerini gerçekleştirmede güçlükler yaşıyor mu?				
11. Dersin işleniş sırasında öğrencilerin bireysel farklılıklarından dolayı sorunlar yaşıyor musunuz?				

III. DEĞERLENDİRME

SORULAR	Evet	Kısmen	Hayır	AÇIKLAMA VE ÖNERİLER
12. 6. Sınıf ünitelerinde yer alan kazanımlar bakımından güçlükler yaşıyor musunuz?				
13. Programda “konular” bakımından güçlükler yaşıyor musunuz?				
14. Ölçme ve değerlendirme formlarını kullanma konusunda sorunlar yaşıyor musunuz?				
15. “Öğretmenin kendi kendine ölçme araçları geliştirebilmesi” bakımından sorunlar yaşıyor musunuz?				

IV. BÖLÜM

Programa İlişkin Düzeltme - Geliştirme

Bu bölümde, “İlköğretim 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Programına ilişkin düzeltme-geliştirme” konusuna yer verilmiştir.

Aşağıdaki maddelere vereceğiniz cevaplarda toplam 11 madde bulunmaktadır. Sorulara verilen seçeneklerden uygun olanını işaretleyiniz. İlgili olan maddelere alternatif çözüm önerilerinizi yazınız. Teşekkür ederiz.

1. Şu anda uygulanmakta olan programın değiştirilmesini gerekli buluyor musunuz?
A. ()Evet B. () Hayır
2. Konuların değiştirilmesini gerekli buluyor musunuz?
A. ()Evet B. () Hayır
3. “Kazanımların” değiştirilmesini gerekli buluyor musunuz?

- A. ()Evet B. () Hayır
4. “Sınama Durumlarının” değiştirilmesini gerekli buluyor musunuz?
A. ()Evet B. () Hayır
5. Programın uygulanmasında “6. Sınıf Öğretim Programı ve Kılavuzu” kitabının yararlı olduğunu düşünüyor musunuz?
A. ()Evet B. () Hayır
6. Farklı okul, ilçe, il, bölge vb. çevrelerine göre program hazırlanmasını gerekli görüyor musunuz?
A. ()Evet B. () Hayır
7. Çevre ihtiyaçlarının dikkate alınmadığını düşündüğünüz konular var mı?
A. ()Evet B. () Hayır
- Cevabınız EVET ise, bu konuları belirtiniz.

8. Öğrenci ilgisini çekmeyen programdan çıkarılmasını düşündüğünüz konular var mı?
A. ()Evet B. () Hayır
- Cevabınız EVET ise, bu konuları belirtiniz.

9. Öğrenciye kazandırılmasının güçlüğü nedeniyle programdan çıkarılmasını düşündüğünüz kazanımlar var mı?
A. ()Evet B. () Hayır
- Cevabınız EVET ise, bu kazanımları belirtiniz.

10. Programa ilave edilmesini gerekli gördüğünüz konular var mı?
A. ()Evet B. () Hayır
- Cevabınız EVET ise, bu konuları belirtiniz.

11. Programa ilave edilmesini gerekli gördüğünüz kazanımlar var mı?
A. ()Evet B. () Hayır
- Cevabınız EVET ise, bu kazanımları belirtiniz.

**T.C.
BOLU VALİLİĞİ
Milli Eğitim Müdürlüğü**

Sayı : B.08.4.MEM.4.14.00.02.311/ 2843

13 ŞUBAT 2008

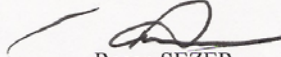
Konu : Araştırma İzni

VALİLİK MAKAMINA

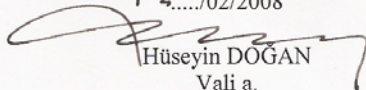
Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi Seray ALTINÖZ 'ün Yrd. Doç.Dr.Cengiz DÖNMEZ'in danışmanlığında yürüttüğü **"İlköğretim 6.sınıf Sosyal Bilgiler Programı Hakkında Öğretmen ve Müfettiş Görüşleri (Bolu İli Örneği)"** konulu tez çalışmasına veri sağlamak amacıyla İlimiz Merkez Karacasu, 100.Yıl, Cumhuriyet, Atatürk, Sakarya, İnkılap, Koç, 50.Yıl İzzet Baysal İlköğretim Okulları ve Mudurnu Dumlupınar, YİBO, Cumhuriyet İlköğretim Okulu ile Seben İlköğretim Okullarında görev yapan Sosyal Bilgiler Öğretmenleri ve adı geçen okullarda görev yapan müfettişlere yönelik anket uygulamak isteği, Bakanlığımız Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığının 05/03/2007 tarih ve 320/1143 sayılı emirleri ekinde alınan, 28/02/2007 tarih ve 311/1084 sayılı Makam Onayı ile uygulamaya konulan "Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Okul ve Kurumlarda Yapılacak Araştırma ve Araştırma Desteğine Yönelik İzin ve Uygulama Yönergesi"ne göre incelenmiş olup;

Çalışmanın yapılacağı okul müdürlüklerinin bilgisi, denetimi ve sorumluluğunda, ayrıca çalışmaya katılanların gönüllülük esasına dayalı olarak uygulanması Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde olurlarınıza arz ederim.

Recep SEZER
Milli Eğitim Müdürü

12 OLUR
...../02/2008

Hüseyin DOĞAN
Vali a.
Vali Yardımcısı

Tel : (0374) 215 11 06
Fax : (0374) 215 44 85
E-posta : kultur14@meh.gov.tr
İnt. Adresi : <http://bolu.meb.gov.tr>

EĞİTİME
%100
DESTEK
DANIŞMA
444 0 632
HATTI

**T.C.
BOLU VALİLİĞİ
Milli Eğitim Müdürlüğü**

14 ŞUBAT 2008

Sayı : B.08.4.MEM.4.14.00.02.311/ 2960

Konu : Araştırma İzni

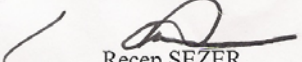
**GAZİ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü)**

- İlgi: a) 22/01/2008 tarih ve 362 sayılı yazınız.
b) Bakanlığımız Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığının 28/02/2007 tarih ve 311/1084 sayılı Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Okul ve Kurumlarda Yapılacak Araştırma ve Araştırma Desteğine Yönelik İzin ve Uygulama Yönergesi.

İlgi (a) yazı gereği; Üniversiteniz Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bilim Dalı Yüksek Lisans öğrencilerinden Seray ALTINÖZ'ün **"İlköğretim 6.Sınıf Sosyal Bilgiler Programı Hakkında Öğretmen ve Müfettiş Görüşleri (Bolu İli örneği)"** konulu tez çalışmasına veri sağlamak amacıyla İlimiz Merkez Karacasu, 100.Yıl, Cumhuriyet, Atatürk, Sakarya, İnkılap, Koç, 50.Yıl İzzet Baysal İlköğretim Okulları ve Mudurnu Dumlupınar, YİBO, Cumhuriyet İlköğretim Okulu ile Seben İlköğretim Okullarında görev yapan Sosyal Bilgiler Öğretmenleri ve adı geçen okullarda görev yapan müfettişlere yönelik anket uygulamak isteği, İlgi (b) Yönergeye göre incelenmiş olup, ekteki Valilik Makamının 13.01.2008 tarih ve 311/2843 sayılı onayı ile uygun görülmüştür.

Yapılan çalışmanın bitiminde, sonucunun iki örneğinin CD'ye çekilerek ek-1 formla birlikte Üniversiteniz aracılığıyla en geç iki hafta içerisinde Müdürlüğümüze gönderilmesi hususunda;

Bilgilerinizi ve gereğini arz ederim.

Recep SEZER
Milli Eğitim Müdürü

EKLER:

- 1- Onay (1 sayfa)
- 2- Form (1 adet)
- 3- Anket Çalışması (1 takım)

Tel : (0374) 215 11 06
Fax : (0374) 215 44 85 verilecek cevaplarda yazımın tarih ve sayısının bildirilmesi
E-posta : kultur14@meb.gov.tr
İnt. Adresi : <http://bolu.meb.gov.tr>

